BIBL. NAZ.
VITT. EMANUELE III
148
A
37
NAPOLI

XX O. 60

101
a
36

RERUM

AB HENRICI BORBONII FRANCIÆ PROTOPRINCIPIS MAjoribus geſtarum,

EPITOME.

Ejuſdémque Henrici Genealogiæ

EXPLICATIO,

A Divo Ludovico per Borbonios; atque ab Imbaldo Trimollio ad utrumque dicti HENRICI parentem repetitæ.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

PARISIIS,
Apud LEODEGARIUM DELAZ,
via Iacobæa, ſub Sole aureo.

M. D. XCVIII.

CUM PRIVILEGIO REGIS.

EXCELLENTISSIMO PROTOPRINCIPI, primarióque Franciæ Pari, Henrico Borbonio gratia & pax.

QVI vitiis neque mãcipatus, neque ab iis ſuperatus eſt, eum verè nobilem, illuſtrem, generoſum, excelsóque ac magno genere ortum Divus Chryſoſtomus meritò aſſeverat. Cui congruit id quod Stobæus de Socrate narrat. Qui cùm interrogaretur, quænam eſſet illa, quam veram nobilitatem nominãt, reſpondiſſe fertur, Animæ & Corporis Tem-

perãtiam. Nam quemadmodum triticũ, quod optimis, frugiferis, maximiſque in agris ſatum, ni purum, ſapidum, ac ſucculentum natum ſit, bonum nõ judicamus, ſicque nec eum qui è ſummo & illuſtri ſanguine originem ducit, vel Maiorum ſuorũ nobilitatem jactat, niſi bonis operibus, claríſque artibus ornatus ſit, nobilem arbitramur. Huic ſententiæ Democritus, Diogenes, Antiſthenes, ac alii quamplurimi adſtipulati ſunt. Quoniam generis nobilitas tota aliena, ſola virtus propria noſtra eſt.

Et genus & proavos, & quæ non fecimus ipſi,
Vix ea noſtra voco.

ARCADVM *olim mos hic fuit, qui & pòſt apud Romanos obti-*

nuit, ut ſinguli genere nobili oriundi ſemilunæ formam in calceis geſtarent. Quo ſignificarent, quãtúmvis nobiles eſſent, poſſe tamen generis claritudinem illam, ut lunã, imminui ac decreſcere. Eóque factum eſt, ut Oratori Bradeæ ad populum orationem habenti, ſuámque nobilitatem ſummis in cælum laudibus efferenti, eam in calceis ſolùm habere, ſit exprobratum. Sed etſi generis noſtri nobilitas aliena ſit, nec eam habentes tanquam propriam jactare poſſimus: eâ tamen gloriâ naturali nos ad maximas quaſque res peragendas incendi affirmare auſim. Angelorũ ideò perfectior extitit operatio, eíſque uberior collata fuit gratia, & tandem

gloria ſublimior: quia eorũ natura erat nobilior. Matthæus Evangeliſta Librũ generationis Jeſu Chriſti componens, primum illi patrem Regem Davidem aſſignat. Chriſtus mortales doctrinam novam docuerat, legem novam condiderat, iiſque, qui eam tenerent, & ad finem uſque ſervarent, maxima & excelſa præmia, cœlum ſcilicet, & æternam gloriam propoſuerat. Itaque, ut ejus verbis crederemus, ejuſque pollicitis fidẽ adhiberemus, Evãgeliſta Spiritu ſancto afflatus, Chriſtum regio ex ſanguine natũ docere voluit: quo tanquam fundamento noſtra omnium fides inſiſteret. Nefas enim eſt credere, eos qui regio aut principali ſan-

guine orti ſunt, dicta vel promiſſa minimè ſervare: cùm ſemper ii veraces eſſe ipſa ſanguinis nobilitate teneantur, & ex iis quæ dixerint, quæque fecerint, laudem & gloriam reportare ſoleant. Quamobrem ſi in uno, eodémque ſubjecto virtus (quæ unica eſt nobilitas) cum generis nobilitate jungatur, id omni æſtimatione dignum, ac quaſi perfectum quid habebitur. Qua ex re, Sereniſſime Princeps, Genealogiam tuã, patríſque ac matris deſcribere mihi ſummæ curæ fuit. Quò ſingulis innoteſceret, à Sanctiſſimo Rege, maximíſque ac magnanimis Heroibus te ſanguinem & originem ducere. Quorum facta (quæ tua eſt naturæ bonitas) imitaberis, ſi

eorum qui Rectores juventæ tuæ adſunt, (ut mihi certa eſt fides) præceptis obtemperaveris. Tunc non ſolùm nobilitatis notam in calceis gerere; ſed etiã factis tuis magnanimis, veritatem colendo, promiſſa implendo, vitia fugiendo, virtutémque amplectẽdo Maiorum tuorum illuſtria facta tãquam tua vendicare poteris. Sicq; tandem ab omni Te vitio vacuũ noſcent omnes, virtutéque præditum, generoſum, illuſtrem, & vera nobilitate ornatum prædicabunt, Tibíque & dictis tuis ac pollicitis fidem adhibebunt; quò generis tui excelſa illa claritudo nullis tenebris obumbrari poſſit: ſed continuò, ſi fieri queat, de die in diem in æternum creſcat Et

augeatur. Anno 1596. hunc librum curavi imprimẽdum, ratus me unâ poſſe Tabulam genealogicã veſtræ Excellentiæ tunc temporis excudere. Quod quidẽ haud mihi fuit cõmodũ, ob importunã aëris intemperiem. Siquidem tũc graſſabatur in hac civitate magna lues: alia etiã fuit ratio, quia circa finem illius anni valdè me urſit neceſſitas adeundi Rothomagum: ubi ferè egi menſes ſex; adeóque meæ valetudinis adverſæ ergò, & ex perfida cujũſdã bibliopolæ peregrinatione, cui opus id fideram typis committendum: necnon operariorum aſtu & negligentia. Hæc impedimenta & alia nonnulla mihi obſtiterũt (ut dixi) quominùs illa genealogica

tabula tam maturè,ut cupiebam, à me fuerit emiſſa. Sed ea jam nunc abſoluta, cùm viderim Te tantùm proficere in ſcientiis capeſcendis:(de quibus ſcribere particulatim ſuperſedeo,veritus, ne is progreſſus tuus admirabilis,ob veſtræ ætatis teneritudinem, in dubium revocetur:Sed dicant,ut proverbio fertur, ipſi Paduani) præſertim in hiſtoriarum lectione, vitarúmque ac notabiliũ facinorum,quæ fortiter generoſiſſimi Reges harúmve regionũ ædiderunt:decrevi apud me hanc explicationẽ locupletare geſtis præcipuis, & memoria maximè dignis tuorum Maiorum, qui per lineam rectam,maſculinam & legitimam originem ſuam duxe-

rūt ab illo doctiſſimo, generoſiſſimo, cordatiſſimo, ac Sanctiſſimo Rege Sancto Ludouico, tuo paterno ſanguinitatis gradu decimo avo. Præterea quædam addere libuit, de quibus in fine epiſtolæ ad Lectorem mentionē ſum facturus. Vnde is intelligat, adeóque totus Orbis, minorem omnes voluptatē percepturos quàm meipſum, cùm viderint Te nō ſolùm diligenter, ut benè incepiſti, progredi quotidie: ſed etiam, quæ ſemel didiceris, fœliciter & accuratè magna cum ſolicitudine memoriter conſervare, & ad praxim revocare. Quocirca veſtrā Excellentiam rogo & deprecor, ut dum in acquirenda maiore & ampliore ſcientiarum cognitione

laborat; nunc & in poſterum nō ſinat ſe eorum unquam oblivìſci, quæ jam priùs didicerat: Quoniã

Non minor eſt virtus, quàm quærere, parta tueri.

Etiam id mihi valde gratum foret, ut animo concipias, ac memori mente apud te retineas ſequēs axioma. Scilicet, quantũcunque aliquis ſciat, ac norit: tamen illi plura ſupereſſe, quæ diſcat: atque hac de cauſa nemo ſibi blãdiri debeat, ut ſe perfectè ſapientem putet. Multùm autem nos juvare poterit Divi Auguſtini ſententia in eum finem: cujus cõſilium tale eſt, ad hoc amplectendũ. Quamvis tam ille ſaperet, tamen ita ſolebat dicere tantus vir. Non ſat eſt ſtuduiſſe, ſed oportet

ſtudere. *Prætereà eãdem Excellentiam veſtram oro & obſecro, ut faceſſere jubeat, & à ſe lõgiùs amãdare velit pravam illam opinionẽ, & valde ſibi damnoſam, quam ſequuntur nonnulli rerum ignari, & alii impudentes cum magno detrimẽto tuentur: qui ſic loquuntur. Quid ita? Nunquid ego ſatis ſcio? Ecquid ſum futurus concionator, aut cauſidicus? Similiter affantur. Princeps eſt, illi ſufficit ut prima principia ſciẽtiarum norit, quandoquidem illi nõ incumbit victum ſibi inde quærere, aut alios docere. O turpem ignorantiã ſummam! O conſilium peſtiferum ac venenoſum! Sciẽtia, ut fertur apud noſtrates, etiam vetulas, anili proverbio,*

eſt aurum purum putiſſimum, quo ſapientes norunt lancearum ſuarũ inaurare cuſpides. Ioſua, David, Alexander, Iulius Cæſar, Carolus-magnus, Sanctus Ludovicus, Ludovicus ille Trimollius tuus maternus atavus, & cęteri, apud hiſtoricos pari dignatione recenſiti Heroes, numeró glorioſo, ſe fortes in tractandis armis, ſcientiarum ope, quas in ſcholis didicerant, præſtiterunt. Diſce ergo Princeps excellentiſſime; Perge puer doctiſſime; Ignaros extrude manibus pedibúſque, & ſtolidos à tuo cõſpectu exulare jube longiſſimè. Age gratias Deo, qui Te paterno affectu tantis viris inſtituendum procurat, quibus eſt tua juventus con-

credita. Ab uno diſce, quàm ſit perſpicacis prudẽtiæ, quæ eſt oculus virtutum, periculis omnibus providere foris, cùm ille, rerum omniũ per omnes fere Orbis partes experiẽtia doctus, multa hinc inde exempla tibi ob oculos poſſit proponere. Ab altero verò, quæ in anguſto muſeolo Te docebit ampliſſimè, de totius machinæ, adeóque admirãdi opificis naturâ, quæq; tibi inſuper præcepta tradet fideliter, memoriæ mandare etiam atque etiã ſatage. Deus Opt. Max: conatus tuos benè fortunet, & ſtudiorum tuorũ, atque adeò totius vitæ tuæ curſum dirigat ac moderetur ad nominis ſui gloriã, ad Regis noſtri Chriſtianiſſimi obſequium, ad ejúſce

ſingularis amoris abundantiam, ad patriæ utilitatem, ad tuæ regiæ familiæ dignitatem; denique ad ſalutem corporis & animi tui ſempiternam. Pariſiis prima Iunij anni 1598.

Excellentiæ veſtræ humilimus ſervus, Regis Chriſtianiſſimi Cōſiliarius, Eleemoſynarius, & Concionator: quondam Sereniſſimi Antonii, Regis Portugalliæ, nunc autem veſtræ, atque illuſtriſſimæ matris Confeſſor: & inter Eleemoſynarios veſtros primarius;

Fr. IOSEPH TEXERA PORTVGVES.

Auctoris ad Lectorem.

ANno 1590. tibi dedi, benevole Lector, Exegeſim, ſive Explicationẽ Arboris gentilitiæ Chriſtianiſſimi Regis noſtri hodierni: quæ pòſt typìs mandata fuit Lugduni Batavorum, anno 1592. In qua Borboniorum genealogiam aliquãtulùm per tranſennam me contexuiſſe fatebar. (Id tamen ob miſerrimas illius tempeſtatis procellas, librorúmque penuriam accidiſſe credas) Deo item favente in Gallica editione, ut accuratiùs explĭcaretur, me elaboraturum promittebam. Quod quidem feci: ſed non tam exactè, vt deſiderabat animus meus. Quidque fuerit in cauſa hîc celare haud potui. Sæpiſſimè enim, quæ adhuc in lucem non prodierant, à Principibus ac magnatibus quanta potui diligentia & humilitate efflagitavi. Ab iiſque popoſci, ut verè vera, nobíſque ignorata mihi præberi dignarentur. Fecêre nonnulli: at pauci. Plures ad

craſtinum rem protraxêre. Domos eorum adii, ſemel, bis, térque, quatérque, imò ſæpiſſimè. Tandem, ut in hac re deficerem, me coegêre. Illa equidem ſuaptè natura honorabilia, atque à Sacris Evangeliſtis commendata flocci pendunt. Fortaſsè à ſumptibus, quos tamen ab illis non poſtulavimus, ſibi metuentes. Quidquid ſit, liquidò ſanè conjicere poterimus, homines noſtri ævi non perlegiſſe quæ dicta ſunt de Alexandro Magno. Quippe qui, velut nos docuit Athenæus, octoginta talenta (quæ ad quadringentorum & octoginta ſcutorũ aureorum millium ſummam rediguntur) Ariſtoteli tradi juſſit pro expenſis factis in componendis libris de animalium natura, & eorũ proprietate. Nec etiã illa quæ de Auguſto Cæſare prædicantur. Is namque, ut ait Budæus de aſſe libro 3. quinque ſcutorum aureorũ millibus Vergilium donavit propter unum & viginti carmina ab eo compoſita, atque in Æneide citata: in quibus ipſe Vergilius mentionem fecerat de Marcelli morte, ejuſdẽ Cæſaris ex ſorore nepotis, adoptivique filii. Verumenimverò, amice Lector, iis omiſſis, ſi in hoc parvo libello aliqua

dictæ Explicationi Latinæ aut Gallicæ repugnantia offenderis, ne, precor, illa condemnes. Accuratè enim ea vidimus nunc, & accuratiùs, ſi oportuerit, videbimus in Explicatione communis Borboniorum genealogiæ. Quam, ſi Principes conſuetum favorem non denegaverint, in lucem edere propediem ſperamus. Quod denique ad illuſtriſſimorum Principum Trimolliorum ſeriem, ejuſdémque explicationẽ attinet, multa in Gallicis, Burgundicis, Aquitanicíſque hiſtoriis, necnon in templorum monumentis reperimus. Et nonnulla accepimus ab eruditiſſimis, doctiſſimíſque dominis, Ioanne Rouheto Iuriſconſulto, & in ſupremo Senatu Pariſienſi digniſſimo advocato, Renato Macquegnõ, Domino à Luciera dicto, Regis Conſiliario in Curia generali monetarum, ambobus Excellentiſſimi Henrici Condæi, Franciæ Protoprincipis Conſiliariis. Qui ob præclaram ſuã in me propenſionem, & integritatem in hac parte, ſuis ſchedis, atque animadverſionibus noſtros conatus adjuvare ſtuduerunt. Addidimus in hac ſecunda editione multa, quæ paſſim in ejúſce lectione poſſunt diſcerni: non-

nulla præſertim geſta notabilia Borbo-
niorum,qui à Roberto, Divi Ludovici
filio, per Vindocinos ad præſentes uſ-
que deſcédunt:Trimolliorum quoque
facta quædam notatu digna:tractatum
unum de flammula: alterum de con-
verſione ad Eccleſiam Romanam illu-
ſtriſſimæ Dominæ,D.Carlottæ Catha-
rinę,noſtri Protoprincipis matris,quos
in fine libri hujus reperies amice Le-
ctor. Vale.

SERIES GENERATIONIS, NONNVLLAQ. geſta Maiorum excellentiſſimi Henrici Borbonii, Frãciæ Protoprincipis, primariique Paris, ex parte Henrici patris nunc recens cõtexta.

De Ludovico Sancto, Frãcorum Rege, qui eſt depictus in Arbore.

LVDOVICVS IX. Ludovici & Blancæ, filiæ primogenitæ Alphonſi IX. cognomento Nobilis, & Leonoræ Anglicæ, Regũ Caſtellę filius primogenitus, annum agens 12. à Sueſsionum Antiſtite, Rhemenſi Sede vacante

Rex inũgitur, anno Chriſti nati 1226. tertio Cal. Decembris, pater ejus obierat prid. Id. Novembris, eodem anno: ex cujus demãdata poteſtate ſupremis tabulis mater Blanca, moderata & ſapiẽs mulier, rem ſummã adminiſtravit. Ludovico vigeſimum attingenti annum, Raymundus Berẽgarius Alphonſi, Caſti dicti, Aragoniæ Regis, ex filio ſecundogenito Alphonſo Arelatenſi Comite nepos, Margaretam filiam primogenitam, paternæ poſſeſſionis præcipuam hæredem nuptũ dedit. Quæ peperit Ludovicum, quem jam virũ mors rapuit, Philippum ſucceſſorem, Ioãnem infælici cognomine Triſtannum, quòd natus eſſet captivo patre anno 1250. ratione uxoris Comitem Nivernẽſem, Alinconii Comitem: Robertum Clarmõtis in Agro Bellovaco Comitẽ, Et Iacobum Comitem de Charolois,

qui comitatus poſteà dicto Roberto à Rege patre donatus fuit; Blãcam Infantis Caſtellæ Fernãdi à Cerda, Alphonſi Regis Caſtellæ & Romani Imperatoris filii primogeniti conjugẽ, quæ genuit Alphonſum, & Fernandum, ambos ab hæreditate utriuſque parentis à Sãctio patruo nudatos; Iſabellã Theobaldo 2. Regi Navarræ nuptã, qui nullis procreatis liberis obierunt: Et Agnetem Roberto 3. Ducis Burgundiæ cõjugatam, quæ multorum liberorũ mater fuit, in quibus ex filiabus primogenita eſt Margareta, Ludovici Hutini, Regis Franciæ ratione patris, & Navarræ intuitu matris, uxor, Reginæ Navarræ Ioãnæ Hutinæ mater: cujus cauſa Rex noſter Invictiſſimus Henricus 4. Frãciæ, & Navarræ 3. ducatus Burgundiæ ac multarũ poſſeſsionum indubitatus hęres eſt. Gaguinus lib. 7. in vita D. Lud.

& Ioãnes Bouchet in Annalibus Aquitaniæ, quartam dant filiam Ludovico nomine Margaretam, cui Brabantiam, mortuo viro acceſsiſſe ait: quod apud Authores falſum reperio. Nam Henricus 5. Dux Brabãtiæ Mathildim filiam Matthæi Comitis Bononiæ, & Mariam filiam Philippi Auguſti, Regis Franciæ in uxores duxit. Ejus filius & ſucceſſor Henricus 6. filiam Imperatoris Philippi 1. Sueviæ Ducis, Federici Imp. filii, qua mortua Sophiam Diva Elizabetha, Regis Hũgariæ filia prognatam ſuperduxit: Henricus verò 7. dicti 6. filius & hæres, quem Brabãtinæ hiſtoriæ primum Brabantiæ Ducem dictum volunt, Aleidem Ducis Burgundiæ filiã: Ioannes primogenitus Henrici præfati primò duxit Margaretam Audace Rege Frãciæ natam, quę obiit primo partu; deinde Margaretam filiã Guydonis Comitis

Flan

Flandriæ. Vnde manifeſtè apparet, nõ ſolùm Gaguinum & Bouchet, ſed etiã alios in hac re fuiſſe deceptos. Ludovicus vir ſanctus & pius, annum agens 34. qui fuit Dominicæ nativitatis 1248. (ut quidam falsò affirmavit 53.) videns afflictionẽ Chriſtianorum, capta iterum Hieroſolyma ab Infideliũ Imperatore Sultano, Federico 2. imperante, maximis copiis coadunatis cum Roberto & Carolo fratribus, Alphonſo fratre domi relicto, qui unà cũ Blanca matre Regnum adminiſtraret, è Francia profectus, ad primum inſequentis veris tẽpus cùm apud Cyprum non pauci ex ſuo exercitu morbo interiiſſent, ſolvens, in Ægyptũ proſpera navigatione delatus, Damyatam civitatẽ, Nilo adjacentem, quę & Heliopolis dicta eſt, expugnat. Eáque ab Infidelium tyrannide, anno 1249. liberata, ruderibúſque atque in-

quinamentis hoſtium purgata, ri-
tum Chriſtianę religionis per Le-
gatū Summi Pontificis, qui cum
eo erat, ordinavit. Sed poſteà Dei
Omnipotentis volūtate cum ho-
ſtibus ad Maſſaram infœliciter
dimicans vincitur, fratre Rober-
to, Arteſiæ Comite ultrà progreſ-
ſo amiſſo. In ea pugna cecidêre
Principes & nobiles quamplluri-
mi. Inter quos Imbaldus Trimol-
lius (qui primus depictus eſt in
Arbore) cum tribus filiis occu-
buit. Sultanus demùm, qui ingē-
tibus copiis inſtructus Maſſaram
advenerat, cognita rerum prę ſen-
tium cōditione, acceperat etiam
Ludovicum ægrotare, ſuos in ar-
mis ſtare jubet: qui ſtatim iter
agentibus noſtris irruētes, & Re-
gem ipſum, duóſque ejus fratres,
Carolum & Alphonſum, qui ex
Francia Damyatā appulerat Cal.
Novembris, cūm reliquiis exer-
citus comprehendūt. Itaque Rex

pro ſua ac ſuorum redemptione Damyata, Sydone, Ioppe, Cæſarea, & reliquis acquiſitis ditionibus hoſtibus relictis, atque ideò liberatus, in Syriam cum paucis militibus ſe recipit: & exinde revertitur in Franciam, quam plurimis ſeditionibus agitatam pacavit. Regnabat per id tempus in regnis Caſtellæ & Legionis Fernãdus 3. Sanctus cognominatus, dicti Ludovici conſobrinus, natus ex matertera Berengaria, Blãcæ matris Regis Franciæ ſorore ſecundogenita, quæ regnum Caſtellæ tyrãnicè occupaverat. Qui Fernandus vitæ ceſſit Hiſpali anno 1252. Maii 30. Federicus verò obiit anno 1250. Ludovicus igitur cùm Pariſios veniſſet, comitiis habitis Rempublicam reformavit, ſtatutis optimis legibus, de jure à judicibus dicendo, & de officiis non emendis, de irreligioſis atque execrabilibus juramen- *Sevilla.*

tis,&c. Anno 1253. Pariſiis à Roberto de Sorbona Collegium inſtituitur & fundatur, cui Sorbonæ nomen à fundatore inditum fuit. Itaque Hoſpitalibus multis ac Monaſteriis quamplurimis, & locis piis de novo ædificatis, & ædificatis inſtauratis Ludovicus celebre illud & memorabile fœdus cũ Angliæ Rege Henrico 3. præſente frequẽtiſſimo utrinque nobilium conventu percuſſit anno 1269. Ita ut Normani, Cænomani, Andes, Turones, & Pictones Gallo ceſſerint cum maiore Aquitaniæ parte. Anglus verò magnam vim pecunię haberet,& tractũ illum Aquitaniæ, qui tres Seneſchallias continebat, Burdigalenſem, Lanenſem (vulgò *Lannes*) & Bazatenſem cum provinciis Santonum, Lemovicum, Ingoliſmorum, Petrogotiorũ (quæ in Galliæ Celticæ deſcriptione continentur) ſub titulo ducatus,

id eſt præfecturas.

Xaintongeois, Limoſins, Angoulesſmois, Perigourdins.

quem Guyennam dixit, ipſéque Henricus Guyẽnæ Dux fuit primus. De quibus Anglus Gallo jus cliẽtelare deberet, ac ſuperiorem agnoſceret, abdicens jus omne, quod in Galliæ regno ſibi vendicare poſſet. Lectorem hîc monitum velim, in hoc fœdere non actum eſſe de jure & hæreditate regni Franciæ: Quæſtio enim iſta inter Anglos & Fran. obvenit regnantibus in Anglia Eduardo 3. & in Gallia Philippo Valeſio; hic Sancti Ludovici, ille dicti Henrici pronepos. Sed de jure ducatus Normaniæ, qui Angliæ regno acceſſit per Gulielmũ Conquæſtorem, anno 1066. Et de comitatibus Andium, Cenomanorum, & Turonum: quos anno 1154. Henricus 2. Conquæſtoris pronepos, ratione patris ſui Gothofredi Martelli Plantagenetæ, Angliæ junxit: quam intuitu Mathildis matris Henrici 1. Regis filiæ, &

Conquæſtoris neptis, Stephano Rege demortuo per contractum inter eos factum obtinuit. Ac etiã de ducatu Aquitaniæ & comitatu Pictavenſi, quos ipſe Henricus 2. ſuæ ditionis fecit anno 1152. quùm Leonarã, Aquitaniæ Duciſſam & hæredem teſtamento patris Gulielmi, qui alterã filiam bona ſua Burgundica poſſidere voluit, ob ſanguinis conjunctionem à Ludovico 7. dicto Iuniori repudiatam in Concilio Baugenciaco anno 1150. (alii 1152.) in uxorẽ accepiſſet. Quoniam Philippus Auguſtus anno 1204. totam Normaniã ceperat, anno 292. poſtquam Rolloni, aqua fontis Sacri lavato, Roberto dicto à Roberto 2. Comite Andegavenſi, Pariſienſi ac regni Franciæ Comeſtabile, poſteà Rege uncto Remis, Hugonis Magni patre, & Capeti avo, qui Rollonem prædictũ ex aqua baptiſmi ſuſcepit, data

fuerat. Ab univerſa autem, quam in Gallia habebat, poſſeſſione Ioannes Anglus, prænominati Henrici 3. pater & 2. filius, vir Tyrannus, & ignavus, ob truculentam cædem Arturi, filii fratris ſui ſenioris Gothofredi per Parlamẽti Areſtũ fiſco præſcripta, penè depulſus fuerat. Quippe qui cerviſiæ intoxicatæ (ut fertur) oblato potu interierat, anno 1216. Iis peractis ſanctiſſimo Religionis zelo ac pietate motus Ludovicus, cùm jam ſtatuiſſet in Aſiã aut in Africam trajicere, anno 1270. cum tribus filiis, magnáque Principum ac nobiliũ caterva, atque ingenti exercitu ſtipatus, demortuo Ludovico filio primogenito, Cal. Martii ſolvit Aquis Sextiis (alii Maſſilia) vulgò *Aix* in Provincia, & in Africam delatus, Carthagine expugnata, Tuneto civitate obſeſſa, peſtilentia in caſtris graſſante Ioãnem Triſtannum filium

priùs amiſit, quem ex ventris profluuio ad 8. Cal. Septembris pater Rex Sanctus morte ſequitur. Philippus Audax tunc filius primogenitus Rex in caſtris ſalutatus, poſtquam leges Barbaris & tributum impoſuit, in Franciam redit. E vivis itaque Ludovicus migravit 25. Octobris dicti anni 1270. (ut ille quidam anno 1271.) quo etiam anno ſanctiſſima Angelici Doctoris Thomæ Aquinatis fratris Ordinis Prædicatorum totius ſacroſanctæ Eccleſiæ ſplendoris & magiſtri anima ad cœlos pervolavit, ætatis ſuæ anno 50. Corpus Ludovici relatū in Franciam, humatur in Divi Dionyſii fano. Dum autẽ à Pariſiis funus effertur, fuêre deſignatis locis ſtationes, ubi pyramides cum lapideis ſtatuis, & Chriſti cruce conſtructæ, quæ ad hanc uſque diem perſiſtunt.

De Roberto, qui primus Frãciæ Principibus Borbonii nomen dedit, ordine 2. in Arbore.

ROBERTVS S. Ludovici & Margaretæ Berengariæ filius, v. natus loco, Clarmontis in Agro Bellovaco Comes & de Charolois, maritali vinculo ſibi conjugavit Beatricem filiam unicam Agnetis, Archibaldo Borbonii regulo procreatæ, & Ioãnis, Hugonis 4. ducis Burgundiæ filii natu minimi, qui cognominabatur Borbonius, quòd relicto paternæ familiæ nomine, Borbonii uxoris cauſa aſciſceret. Eudo ejus frater primogenitus uxorem acceperat Mathildim Agnetis prædictæ ſororem primogenitam, quæ ſterili matrimonio defuncta eſt. Nonnulli affirmarũt Beatricem filiam unicam fuiſſe Archibaldi avi ſui:

quorum etiam opinionis aliquãdo ego fui, in eo ſeductus, quòd hi, qui contrariũ aſſerebant, Ioãnem ducem Burgundię fuiſſe cõteſtarentur: cùm tamen Ioannes dux Burgundiæ non fuerit. Erat enim tertiogenitus filius Hugonis 4. patris ſui, fratréſque ſeniores ſe habuit. Nempe primogenitum Eudonem, paulo ante nominatum, qui vivente patre vitam finivit, unica ex uxore Iſabella Niverſia filia relicta; & Robertũ ſecũdogenitum, qui mortuo patre Hugone dux fuit Burgundiæ: hujúſque nominis tertius dictus. A quo per Margaretam filiã primogenitã Rex Chriſtianiſſimus hodiernus recta linea & legitima deſcẽdit. Nomen Borboniorum vetuſtiſſimum eſt, fuítque eorum familia opulenta, locuples, & in maximo honore habita. Referũt Gallicæ hiſtoriæ, tempore Ludovici Balbi Imperatoris ac Francię

Regis, Comeſtabilem fuiſſe in dicta Francia Archibaldum Borbonium, cognominatũ Balbum, virum diſertum, ſapientem, modeſtum, & magnanimum, hominẽ ſine avaritia, ſine fraude, dolo, aut malitia, qui bonum nomen omnibus divitiis anteponebat. Geſtabat pro inſignibus leonem in campo rubro, habentem per circuitum teſtas octo azurii coloris, & lumbum argenteum, ac ſinopicum per omnes partes ſtellis ſeminatum. Robertus ergo, omiſſis omnibus titulis, Comitẽ Borbonii ſeſe ac ſucceſſores appellari voluit. Suſcepit ex Beatrice Ludovicum ſucceſſorem; Ioannem de Clermont, Baronem de Charolois, Dominum Sancti Iuſti in Campania, qui duxit Ioannam ſororẽ & hæredem Comitis Sueſſionũ, obiítque filia unica relicta Ioanna nomine, quę nupſit Ioanni Comiti Bononiæ & Arverniæ:

quorum progenies extincta fuit per Ioannam proneptem, primò nuptam Ioanni Duci Biturigum, Ioannis regis filio: & eo mortuo, ſecundò Ioãni Trimolliano, nullis procreatis liberis mortuã; Petrum de Clermont magnũ Archidiaconũ Eccleſiæ Pariſienſis, Blancam de Clermont Roberto Comiti Bononiæ & Arverniæ, cognomento Magno, Gulielmi Comitis etiam Bononiæ filio, qui in Aragonia vivente patre obiit, cõjugatam anno 1304. Margaretam copulatã Comiti Namurci, filio primogenito domini de Sully, & Ioannæ Vindocinæ: fuit itẽ Margareta uxor Ioannis à Flandria Namurci Comitis, filii Guydonis Comitis Flandriæ. Et Mariam, quæ deſponſata fuit Ioanni Mont-Ferrati Marchioni, nõ tamen nupta, ſed apud Poſſiacos moritur Monialis. Robertus igitur, poſt multa in gratiam ſuorũ

Principum, pro Franciæ conſervatione fortiter peracta, à Rege Philippo Pulchro, nepote ex Philippo Audace fratre Eques deauratus creatus, ob haſtarum ictus, capiti acceptos in haſtiludio, quod inter Principes exercebatur, in diuturnam infirmitatem incidit, ex qua magnum ſui deſiderium, ob præclaram animi fortitudinem, pietatem & juſtitiam Francis relinquẽs, regnante Philippo Longo, moritur, anno 1317. Februarii 7. Iacet apud Prædicatores Pariſienſes, ſepultus in ſacello Divi Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici. Hîc animadvertendum eſt, haſtiludium per Frãcas leges Principibus Sanguinis prohibitum eſſe (in regno Franciæ Principes ſanguinis dicuntur ii, qui per lineam maſculinam & legitimam à Regio ſanguine deſcendunt, eáque ratione jus hæreditarium ad ejuſdem regni Coro-

nam perpetuò in ſe ſuſtinent & habent: primáque radice penitus extincta, & proximiori ſuſcepta ſuo ordine ſuccedunt.) Id autem ſtrictiſſimè ſervatum fuiſſe perhibent Franciæ hiſtorici Philippo Auguſto regnante. Quippe qui anno domini 1209. menſe Maio, filios ſuos, Ludovicum primogenitum, & Philippum Bononiæ Comitem Mathildis uxoris ratione, legis nexu obligavit, ne in poſterum haſtiludia ingrederentur. Quod illi ſe facturos jurejurando publicè affirmarũt. Hujus enim ludi genus multorum aliquoties bellorũ ac cædium cauſa fuit: atque etiam, ut regna & dominia quamplurima à maribus ad fœminas, ab incolis ad externos devenirent. In qua viciſſitudine certo certius eſt regnorum exitium potius oriri, quàm cõſervationem. Quod facile videri eſt in cæde Chriſtianiſſimi Hẽrici 2.

atque Gaſtonis Foxenſis, Navarræ Principis,qui in haſtiludio Liburnę vulneratus,paulo poſt Burdigalæ animam egit. Cujus hæreditas poſtea, mortuo Franciſco Phœbo unico filio ſine hæredibus,ad Catharinam ſororem obvenit:eáq; Ioãni Albritẽſi nupta, regnũ Navarrę à viro externo poſſeſſũ, ab alio externo invasũ capitur,& ad hodiernã uſq; diẽ ꝑ Fernãdi Aragonenſis hæredes injuſtè retinetur. Ideo Principes sãguinis non modo haſtiludia, verum etiã pericula omnia, in quibus hominum vita periclitatur, debent ejurare,atque effugere. Ni modeſtiſſimus, Chriſtianiſſimus,ac belliciſſimus, & magnanimus Princeps ille Sebaſtianus Portugalliæ Rex invictiſſimus in pugna ad Alcaçar-quebir morti ſeſe obtuliſſet, regnum Portugalliæ ad tot calamitates & miſerias non deveniſſet;neque tot hominum millia

ob ejus rationem occubuiſſent; tot civitates & oppida non corruiſſent, tot denique ſacrorũ templa funditus everſa minimè fuiſſent.

De Ludovico primo Borbonii Duce, ordine 3. in Arbore.

LVDOVICVS Magnus Roberti & Beatricis Borbonicæ filiorum natu maximus, à Philippo Pulchro Rege, patruele, Eques auratus creatus anno 1297 uxorem duxit Mariam filiam Ioannis & Philippæ Lutzemburgicæ, Comitum Hollandię, & Hãnoniæ. Peperit Maria Ludovico Petrum primogenitum, Franciæ Parem ac magnum Cubiculariũ; Iacobum Comitem de Charolois ac Marchiæ, Franciæ Comeſtabilem; Philippum Borbonium Dominum de Beaujeu ſine prole

demortuum: Ioannam nuptam Guidoni, filio primogenito Ioannis Comitis Foreſtani, Mariã primò matrimonii vinculo copulatam Guydoni Hugonis 3. Regis Cypri filio, Hieroſolymæ Comeſtabili: ſecũdò Roberto Principi Tarentino, Græciæ Imperatori dicto; & Beatricẽ cõjugatam Philippo, Principi etiam Tarentino, filio primogenito alterius Philippi à Sicilia, Caroli 2. Regis Sicilię filii: Et alteram Beatricem quæ obiit 25. Decembris anni 1383. ſepelitur Pariſiis apud Prædicatores in magno ſacello iuxta magnum altare ad cornu dextrũ, ibiq; adeſt præter ejus ſepulchrũ, propria ejus effigies, fixa ad unam templi columnam. Fuit Beatrix iſta uxor ſecunda Ioannis Comitis Lutzemburgenſis Regis Bohœmiæ cognomẽto Cæci, Henrici 7. Imperatoris filii: cui peperit Vuenceſlaum, primum Lut-

zemburgi ducem factum à Carolo 4. Rege Bohœmiæ & Imperatore, nato ex Elizabetha filia natu maxima Vuenceſlai Regis Bohœmiæ, & Ioanne patre. Quippe qui fratre Bernardo de Monte-politiano Ordinis Prædicatorum de cæde patris Henrici 7. Imperatoris falsò accuſato, & Reverendiſſimus dominus Balduinus Archiepiſcopus Treverẽſis, & alii Principes, & omnes imperii Electores: Item Epiſcopi & nobiles quamplurimi Theutoniæ & Italiæ, Imperio fideliſſimi, diſcretione diligentiſſima ſuper hoc fideliter habita, vivis ſuis vocibus literíſque ſigillis ſuis roboratis, demonſtraverunt univerſis, falsã & confictam fuiſſe accuſationem contra prædictum Fratrem Bernardum de cæde Patris Henrici. Idem dictus Carolus præfati Ioannis filius primogenitus, & Hẽrici nepos, Rex etiam Bohœmiæ,

&Imperator,ſuo ſermone falſum eſſe publicè oſtẽdit. Is inſuꝑ poſt aliquot annos Pragæ, quæ eſt civitas Bohœmiæ, fecit celebrari capitulum generale fratrum Prædicatorum, ad eos excuſandos & Ordinem de tam nefanda impoſtura. Peſſimi tamen viri id peſſimè convertebant. Rumorẽ enim ſparſerant per totam Thuringiã ac Myſiam, quòd ideo Imperator convocaſſet Pragam dictos Fratres Prædicatores ad Capitulum, ut vindicaret mortem Henrici avi ſui. Quod ille intelligẽs, omnem honorem excogitabilem & decentem in eorum excuſationẽ & Ordinis, Ordini & fratribus exhibuit. Primò fecit deaurari turrim noſtri Convẽtus. Poſteà durante celebratione capituli in eodem Conventu præfuit magnæ miſſæ in die Pẽtecoſtes, ſtans imperialib. inſignibus, & corona inſignitus in choro dextro, & eodẽ

modo Imperatrix uxor ejus in ſiniſtro : ibique fecit exhiberi & offerri Fratribus duas tabulas aureas ad altare: Quarum una eſt de exemptione ab omnibus Principibus Chriſtianis ſecularibus, & quòd ſolùm ſumus ſub Imperio. Secũda eſt de ſucceſſione in hæreditate paterna. Prętereà in ſecũda feria Pentecoſtes invitavit oẽs Fratres ad aulam ſuam in Caſtro Pragenſi, quos delicatiſſimis pavit ferculis, miniſtrantibus proceribus ſuis. Domũ prandio finito ad Cathedralem Eccleſiã, quæ in caſtro eſt, duxit omnes Fratres, quibus ibidem oſtendit reliquias Imperii, & omnem ornatũ domus ſuæ: eos denique cum ſolennitate magna reduxit in propria perſona ad Conventum, vt peſſimos illos viros peſſimum mendacium dixiſſe falſiſſimumque rumorem ſparſiſſe, omnibus patẽter oſtenderet. Cum hoc ita ſit, & à pluri-

bus ſcriptorib. memoriæ relictũ, nõ poſſum nõ accuſare nõnullos, qui hactenus contrarium oſcitãter ſcripſerunt: dominum Genebrardum præſertim, cujus manes exoro, ne mihi ſuccenſeant. Qui cum ſe Eccleſiæ ſanctæ Catholicæ Apoſtolicæ Romanæ, ejuſdẽque miniſtrorum acerrimũ propugnatorem ac defenſorem profiteretur, auſus eſt tamen temerè & parùm prudenter cum falſis ſcriptoribus conſentire. Aitque in ſua Chronographia in lucem edita anno 1585. pag. 667. Henricus 7. Imperator veneno ſublatus dicitur à Dominicano, cùm ſacroſanctum Chriſti corpus ſumeret. Debuerat enim Chronographus iſte melius veritatem indagare, hiſtoricóſque, qui de hac re veriſſimè ſcripſêre diligentiùs revolvere & inſpicere. Quos quidem hiſtoricos in ſua communi Imperatorũ hiſtoria ſequitur Pe-

trus Mexia, qui in Elogio dicti Henrici c. 2. pag. 451. col. 2. ſic loquitur. Cùm Henricus juxta Senã caſtra haberet in loco *Monte aperto* dicto, cœpit lãguere. Qua propter medicorum conſilio ab eo diſcedens ad balneas de *Maçarite* ſe contulit: ubi cum ſe jam deficere ſentiret, multiplici morbo tentatus, eóq; in dies ingraveſcẽte, ad oppidum *Bonum-conventum* tranſmeavit. Ibique, ut aiunt Germanici hiſtorici, omnes ejus cogitationes periêre, ipſo prævẽto morte, quæ ab ipſo morbo, quẽ iamdudum patiebatur, proceſſit in die Aſſumptionis Deiparæ Virginis, quo die ſuſceperat ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramentum; cui, vt nonnulli ſcribunt, herbæ mortiferæ à quodã fratre Dominicano aſperſæ fuerant, ex quarum veneno periit. Id tamen ſuſpicari minimè poſſumus, imo credimus hanc falſam & menda-

cem ſuſpicionē proveniſſe ex eo, quòd Imperator eodem die, quo ſacratiſſimũ Chriſti corpus ſumpſerat, mortem oppetierit. Ipſimet hiſtorici teſtantur, Summũ Pontificem, cùm intellexiſſet Religioſum illum falſa flagrari infamia, certúſque de ejus innocentia eſſet, expediiſſe literas Papales in Orbem univerſum, per quas dictum Religioſum falſò accuſatum fuiſſe, atque ab omni labe alienum eſſe, unicuique ſignificabat. Hactenus Mexia. Lectorem obteſtor & deprecor ne me aliquot hiſtoricos accuſantē, prolixum judicet: expedit enim aliquoties longas digreſſiones inſerere. At non eſt mirabile, cùm viderim alios hallucinari, ut ego re propria occurrente in ordinandæ hiſtoriæ ſtilo delirem: Cum prę́ſertim à patre noſtro Divo Dominico, viro nõ modò ſanctiſſimo, verumetiam nobiliſſi-

mo, è regio Sanguine orto, in ultimis tabulis procurandi Ordinis inchoati promotionem ac dilatationem expreſſum mãdatum habeam. Dum verò recens delictum ſummo dolore ac maxima animi anxietate, & non ſine lachrymis recognoſco, quod egomet impedire vehementer elaboravi, veteres falſitates refellere hiſtoriæ, ignorationi tribuere non eſt conſentaneum. Nunc ad locũ unde exivimus revertamur. Fuit Ludovicus vir ſtrenuus, & bellicoſus. Anno 1302. Iulii die 7. Philippo Pulchro, à quo Eques auratus creatus fuerat, cõtra Flandros bellum gerente, collatis utrimque exercitibus ad Cutracum belli ſigno dato, Francorum duodecim millia periêre, occiſis Roberto Atrebatenſi, & Reginaldo domino de Neella, Franciæ Comeſtabile, cum pleriſque viris nobiliſsimis, Ludovicus

cus, qui pugnæ non adfuerat (ſecum duo millia Equitum habebat, quorum ductor erat) tantam, támque horribilem ſtragem meditatus, ſuos ſemper in ordine retinẽs, omnes diſperſos à fuga, trepidationéque ad ſe voce atque exemplo revocat, & ſervat incolumes. Annis duobus tranſactis Ludovicus Pulchro Regi iũctus ad *Mõtem Populeti* 18. Auguſti anni Domini 1304. maximam de Flãdris victoriam reportavit. Ad quindecim millia hoſtium cecidére. Flandri tanta clade potiùs irritati, quàm territi, undequaq; copiis coadunatis in aciem deſcendunt. Vixdum ſe exarmarat Rex, cùm repẽtino impetu ſublato clamore in caſtra regia erumpunt. Itaque Rex in ſummo vitæ amittendæ diſcrimine, poſitus à Carolo & Ludovico fratribus, & ab ipſo Ludovico Borbonio adjutus, hoſtiũ terrori, præter ſpem,

Mont de peuple, vel alii, Pouille.

reſiſtit. Ad ſex millia hoſtium occubuêre, regiorum mille quingenti. Pulcher Pariſios reverſus ad Virginem ſtatuam equeſtrem poſuit: vt id monumentũ, Regij periculi Numine votóq; in ipſo diſcrimine pugnæ propulſati, foret. Hujus hiſtorię auctor eſt Paulus Æmilius: ſed Nicolaus Ægydius id Philippo Valeſio tribuit, ut ſuo loco dicetur. Anno 1314. *Mors Phili. Pulchri.* Philippo Pulchro 29. Novembris è vita ſublato ſucceſſit Ludovicus Hutinus filius primogenitus. Huic Ludovicus firmiter adhæſit, ac fideliſſime inſervivit uſque ad annum 1316. quo Hutinus *Mors Hutini.* quinta Iunii vitam cum morte cõmutavit, filia unica relicta nomine Ioanna, & Clementia Hungaria ſecunda uxore gravida, quæ peperit filium poſthumum nomine Ioannem Paucorum dierum, ex eo quod octo tãtum dies, ſive, ut permulti aiunt, viginti in vivis

degerit. Hunc hiſtoriæ Navarræ inter ſuos Reges Ioannẽ ejus nominis primum numerant, majori certè ratione Gallis, qui hũc Ioãnem qui verè Frãciæ & Navarræ Rex fuit, neſcio quo reſpectu ducti, reticent, Ioannémque Valeſium hujus nominis primum nominant: cùm tamen is ſecundus fuerit. Hutino demortuo Ludovicus à Philippo Lõgo novo Rege caſtrorum regiorum generalis præfectus anno 1318. ſubſtitutus, Gualtero à Chatillon Frãciæ Comeſtabile ſibi adjuncto, Atrebatenſes domuit, Arteſiæque comitatũ imperio ac poteſtati Mathildis ſubegit. (Hîc notandum eſt quanti ponderis ac momenti ſit dignitas regii Sãguinis in Gallia: Principum enim Sanguinis im̃perio Comeſtabiles in bellis ſubjici nõ renuunt.) Hæc Mathildis poſt cædem Roberti patris dicti comitatus Arteſiæ Comitiſſa &

Lieutenant general.

hæres declarata fuit, ita judicantibus Curiæ Pariſienſis Senatoribus, ubi & litem pro dicto comitatu intẽtarat Robertus Arteſius fratris ſui Philippi filius unicus, qui Philippus ante Robertum patrem obierat anno 1288. Pater verò, ut ſuprà diximus anno 1302. occiſus fuit. Ipſa Mathildis uxor fuit Othonis 4. Burgũdiæ Comitis, cui peperit Robertum, dictum Arteſiũ, qui ſine liberis anno ætatis ſuæ 16. obiit; Ioannam & Blancam. Ioãna anno 1306. nupta fuit Philippo Longo Pictonũ Comiti, poſtea Franciæ Regi, de quo nobis eſt ſermo. Ob hanc cauſam Lõgus Comitatum Arteſię tradidit poteſtati Mathildis ſocrus ſuę, ipſúmque comitatũ ademit Roberto Arteſio ſuprà nominato, donato ab ipſo rege comitatu Beau-
Beaumõt. montenſi apud Normanos. Id tamen poſtea cauſa fuit multorum malorum in Gallia, ſicuti narrant

hiſtoriæ. Anno 1321. Ianuarij 3. è
vita migravit Philippus Lõgus, fi- *Mors Phil. long.*
liabus tribus relictis in vita, Ioan-
na, Margareta, & Maria: Blanca
ſecũdogenita vivente patre obie-
rat. Longo ſucceſſit Carolus Pul-
cher frater, qui anno 1326. ad coër
cendum Hugonem Penſacẽſem, *Montpeſat.*
& Anglos, Carolum Valeſium pa-
truum in Aquitaniã miſit, in cu-
jus comitatu aderat Ludovicus
Borbonius. Huic Valeſius, ut me-
liùs rem ageret, partem copiarum
tradidit. Iis Borbonius à Valeſio
disjunctus hoſtes aggreditur, cóſ-
que ſuperat. Oppida multa cepit:
Caſtella & pagos evertit, civita-
temq; Ageenacenſem, vt ſibi, Va- *Agen.*
leſii nomine, ſe dederet coegit.
Tanti Principis robore & magni-
tudine, Valeſius ſeptus & Penſa-
cẽſem & Anglos debellavit, pro-
fligavitque, totúmq; negotiũ fœ-
liciſſimè peregit. Anno 1327. Fe-
bruarij prima, Carolus Pulcher *Mors Car. Pulchri.*

extremum vitæ ſpiritum edidit, Ioanna Eburonicenſi uxore gravida relicta. Hac de cauſa Philippus Valeſius, qui patruelis erat Regis demortui, natus ex ſupradicto Carolo Valeſio, fratre ſecũdogenito Philippi Pulchri, totius Frãciæ Rector efficitur, natáq; prima Aprilis à Ioanna, filia Poſthuma, cui Blanchæ nomen inditum fuit, Rex Franciæ inauguratur. Anno verò ſequenti contra Flandros Rex potentiſſimum exercitum ducens, adjutorem habuit Ludovicum, qui ſecum habebat tredecim cohortes, quas ex ſuis ſubjectis ad id bellũ collegerat. Sublato ad mõtẽ Caſſelli clamore horribili cruẽtam ac funeſtam hoſtium audaciam facit, hoſtes debellat, eóſque ad ſui Principis obedientiã compellit, Caſſellum quoque repetit. Ex hoſtibus duodeviginti millia corruêre. Rex Lutetiam reverſus, ut Deo & Ma-

riæ matri ejus, ingentes pro tam celebri victoria gratias ageret, equo impoſitus atque armatus tẽplum Noſtræ Dominæ ingreditur; ibique facta oratione coram Crucifixo proprium equum & arma Deiparæ Virgini obtulit, ei gratulãs ob nobiliſſimã illam victoriam, ad cujus recordationem in magno pronao ejuſdem templi ad manũ dextram ipſum Regem armatum ſedentem ſuper equum, ultimæ pronai columnæ ſuper quatuor parvulas appoſitũ hodierna die cõſpicimus. Verùm enimverò ut id monumentum ad ſempiternam memoriam conſervaretur, Rex ipſe in territorio Gaſtinoes dicto cẽtum libris annualibus hãc Eccleſiam perpetuò donavit. Hęc Nicolaus Ægydius. Nos autẽ ad indagandam hujus rei veritatem elaboravimus, & diligẽtia cujuſdam amici, dicti Gothofredi Vincentii, Eccleſiæ No- *Gaſtinois.*

ſtræ Dominæ Pariſiēſis Canonici viri gravis &induſtrii, vidimus ex archivo præfatæ Eccleſiæ literas patentes Regis Philippi Pulchri, actas in caſtris propè Inſulam, anno Domini 1304. menſe Septembris, per quas ille donationē facit ipſi Eccleſiæ ad hunc modū. Nos Philippus Pulcher Frācorū Rex, propter admirabilem victoriam, quam Dei favore, & ſuæ matris beatæ Mariæ Virginis interceſſione in partibus Flandriæ ab inimicis, qui nos inquietabant, divinitus reportavimus, in loco, qui Mons in Pabula nominatur: & ob noſtrā, & chariſſimæ conſortis noſtræ, Ioannæ Francorum Reginæ, & liberorum noſtrorum ſalutem, pacem, & tranquillitatem regni noſtri, noſtrorumque fidelium ſubjectorum, Concedimus Decano & capitulo Eccleſiæ Noſtræ Dominæ Pariſienſis, nomine dictæ Eccleſiæ, centū libras Pari-

ſinas annui perpetui reditus, &c. Tametſi in iis literis nullam mentionẽ facit Rex Pulcher de ſtatua equeſtri. Quamobrẽ nòn obſtante quòd Ægydius in uno aberraverit, videlicet circa prędictã centum librarum donationem, quam Philippo Valeſio tribuit; in altero tamen eum veritatem attingere, eidémq; Valeſio ipſam equeſtrem ſtatuam, ob eam victoriam, ad Montem Caſſellum, ut jam narratum eſt, divinitùs potiùs, quàm humanitùs de Flandris habitam, tribuendam fore arbitramur. Rex præterea anno 1329. Ludovicum Borbonium ob res in ea expeditione præclarè geſtas, Borbonii Ducem primum, & Franciæ magnum cubicularium declaravit: illíque ac Mariæ uxori propriis manibus ducalem coronam impoſuit. Ideo Ludovicus nomẽ & titulũ Borbonii Ducis aſſumpſit, & ad poſteros ſuos tranſmiſit. Lu-

dovicus demùm, quamvis jam ſenio confectus eſſet: tamẽ Regem ſuum in omnibus cùm domi tùm militię geſtis, non deſeruit, illúmque cũ ſumma animi fortitudine cõtra Eduardum tertium Regem Angliæ, & Flandros bellum moventẽ ſequutus eſt. Dierum plenus, ſuum clauſit extremum 22. Ianuarii anni 1341. Sepulturę ejus corpus mandatum eſt in Eccleſia Prædicatorum Pariſiis juxta Robertum patrẽ. Cumque Regibus Franciæ, Pulchro videlicet & filiis ejus tribus, Hutino, Longo, & Pulchro quinto & ultimo Philippo Valeſio ſumma cum laude & gloria inſervivit.

PETRVS, huius Ludovici filius primogenitus, Borbonii Dux 2. matrimonii vinculo ſibi copulavit Iſabellam filiam Caroli Comitis Valeſiorũ, & Mariæ à Cerda Fernando Caſtellæ hærede prognatæ, ex qua ſuſtulit Ludovic...

2. Borbonii Ducem, Carolum Marchiæ Comitem, qui filium procreaverat Petrum, ambóque in loco *Brignais* dicto, tribus à civitate Lugdunenſi leucis diſtante, à rebellibus ac ſeditioſis, *Tard-venus* dictis, in pugna vulnerati, in ipſa civitate poſt dies paucos obierunt, anno 1361. Ioannam Caroli 5. Regis Franciæ uxorem, Caroli 6. matrem: Blancam Petro Crudeli Regis Caſtellæ nuptam, qua repudiata alteram ſibi conjunxit Ioannam à Caſtro, poſt diem nuptiarum dimiſſam: Blancam verò Toleti in carcere detinuit: dein in oppidũ Medinam Sydoniam relegavit: ibíque eam ſive gladio ſive veneno interemit: Bonam Amadei comitis Sabaudiæ conjugẽ, Catharinam Ioanni de Harcour cõjugatam: Et filiam quintam, quæ nupſit Gothofredo filio Ioannis Brabantiæ Ducis Margaretæ Lu-

dovici Malani uxoris fratri: ſextã, Margaretã, primò nuptam Ioãni filio Domini de Sully, ſecundò Arnoldo Aminieu, Albreti ſupremo Domino: Septimam & vltimam, Mariam apud Poſſiacos Monialẽ. Occiditur Petrus, Frãciæ magnus Cubicularius in Pictavenſi pugna cum Carolo fratre, Franciæ Comeſtabile anno 1356. Septembris 19. die Lunæ. Ejus corpus humatur in Eccleſia fratrũ Prædicatorũ Pariſiis, jacétque circa Ludovicum patrem in magno ſacello.

PRAENOMINATI Petri filius primogenitus fuit Ludovicus, eius nominis 2. Dux Borbonii, qui in uxorem accepit Annã filiam Beroldi Delphini Arverniæ, qui comes *Camus* vocabatur: ex qua procreavit Ioannem ſucceſſorem, Iacobum Franciæ magnum Cubicularium, Dominum de *Preaux*, qui filium genuit Lu-

dovicum nomine, occiſum in pugna Agincortenſi, anno 1415. qui Iacobus poſt multa præclarè geſta, poſt longam & incredibilẽ obſidionem Melodunenſem, a- *Melun.* trum carcerem, & aſsiduos labores pro ſuis Regibus & patriæ libertate exantlatos è vivis eripitur cujuſdam Fabri lignarii ædiũ caſu, Rupellæ, anno 1422. Rege Carolo 7. præſente, quippe qui non tamen illæſus evaſit: Ludovicum, cũjus corpus humo commendatum fuit Pariſiis apud Prædicatores in ſacello Divi Thomæ Aquinatis, in humili ſepultura, juxta monumẽtum Roberti abavi, obiitque anno 1404. Septembris 12. qui nondum ſextumdecimum attigerat annum: Iſabellã uxorem ſecũdam Ioannis Intrepidi Ducis Burgundiæ, quæ ſterili matrimonio ei ſupervixit: Et Beatrĩcem Odoni Grancey Domino copulatam. Fuit Ludovi-

cus facilis & mitis, probéque Chriſtianus: quæ virtutes fecerunt ut à Carolo 5. & regni proceribus daretur curator Carolo 6. Regi ex ſorore nepoti unà cũ Philippo Audace Burgũdiæ Duce, dicti Regis patruo: Quam curationem ille reliquit, ut expeditiùs pro Chriſtiani nominis defenſione comitatus Comite de Harcour, Domino Trimollio, & aliis nobilibus numero octingẽtis, & Genuenſibus quamplurimis, & utriuſque nationis magno militum numero conſcripto, in Africam trajiceret: in quam delatus Tunetũ obſedit, ejúſq; Regẽ coegit, vt quotquot Chriſtianos captiuos haberet, liberos dimitteret: libera quoque eſſet iiſdem Chriſtianis per mare Mediterraneum navigatio, ſummámque pecuniæ quantitatem daret, qua milite ſoluto reverteretur in Frãciam: quam, honore ſummo mu-

neribúſque gratis à Genuenſibus, in quorum etiam gratiam expeditionem paraverat, donatus, maximo omnium applauſu ingreſſus eſt eodem anno, quo deceſſerat, qui Domini fuit 1384. Multis igitur domi, foríſque præclarè geſtis moritur Ludovicus circiter annum 1413. ætatis ſuæ 70. ſepelitur apud Souvigni.

Hvivs præclariſsimi & bellicoſiſsimi ſenis filius primogenitus Ioãnes Dux 4. Comes Clarmontis, & Foreſts, Delphinati Arverniæ, & Beaujolois Dominus factus, conjugem ſibi ſumpſit Mariam filiam Ioannis à Francia, Biturigum Ducis, cum qua habuit in dotem ducatum Arverniæ, & comitatum Montpenſerii. Procreavit Ioannes ex Maria Carolum ſucceſſorem in ducatu; Ludovicũ Montpenſerii Comitem: Et Ioannem Epiſcopum *Anicii in territorio *Pelay* dicto, **Puy.*

in confinibus Arverniæ, & Agri Lugdunenſis, ubi fluvius Ligeris ſuum initium ſumit. Dux Ioannes in pugna Agincortēſi ab Anglis captus fuit, ab iiſque in Angliam delatus, incarceratus vixit 19. annorum ſpatio: Ibique è vita deceſſit, anno 1434.

LVDOVICVS Ioannis ſuperioris, Ducis Borbonii filius ſecundogenitus, primis nuptiis matrimonii vinculo ſibi conjunxit Ioannam Delphinam Beroldi Iunioris Delphini Arverniæ filiam, ex qua nullos ſuſcepit liberos: qua mortua ſecundis ſuperduxit Gabriellam à Turre, filiam Bertrandi à Turre Comitis Bononiæ, quæ peperit Gilbertum Comitem Montpenſerii, qui ex Clara à Gonzaga, Federico Mātuæ Marchione prognata, tres filios procreavit, nimirùm Ludovicum, qui cum apud Pozool in regno Neapoli preces Deo funde-

ret pro patris anima, juxta ſepulturam in qua dictus pater conditus erat, repẽtina morte animam exhalavit, anno 1503. Carolum & Franciſcum, hic in pugna Sanctæ Brigidæ, ille Romæ occiſus: Et filias duas, unam Renatam dictam, Antonii Ducis Lotharingiæ uxorem; alteram Ludovicam nominatam, (quæ erat primogenita) Ludovico Borbonio, Ioannis 2. Comitis Vindocini filio copulatam. Huic Rex Franciæ Franciſcus primus Montpenſerii comitatum in titulum ducatus tranſlatum, unâ cum Paris dignitate adjuncta, & principatum Delphinatus Arverniæ: dominumque de Tour, Buſſiera, & de Roches, &c. alteri verò baroniam Mercurii dono dedit. Peperit itẽ Gabriella Ludovico marito Carlottam, nuptam Valphardo Borſellio, Comiti Beucher in Scotia, Veræ Domino: Et Gabriellam, *Borſſelen.* *Tervere.*

quæ eſt in Arbore, Ludovici Trimollii conjugem. A Carlotta nata eſt Anna nupta Philippo à Burgundia filio Antonii Nothi, filii Philippi Boni Ducis Burgũdiæ, Domino Beveræ, & uxoris intuitu Domino Veræ, Vliſſingæ, Brouverhavæ, ac Sandeci: è quibus promanarũt Marchiones Veræ, & nobiles quamplurimi. Nata eſt etiam è Carlotta Ioanna nupta Vualravio Brederodiæ Regulo, è quibus orti ſunt præſentes Brederodii: quorum Dominus Vualravius, ſuorum fratrum natu maximus junctus Gulielmæ, viduæ Nicolai domini Aſſendelfii, Gulielmi Domini Haeſteni & Hervini filiæ, primus eſt in familia Brederodiorum, deſcendens per lineam maſculinam & legitimam ab Arnulpho Hollandiæ Comite tertio; poſſidétq; is Dominus Vualravius præter dominiũ Brederodiæ, urbem Vianam

Beveren. *Fliſſingi.* *Sanden.* *Hervuin.*

ad ripiam Rheni ſitam, ubi extat hodierna die Turris in qua Comes Fani Divi Pauli à Carolo Burgundo detentus fuit, turríſque Comitis Sancti Pauli vulgò vocitatur. Promanarũt denique à Ioanna Brederodiæ Domina Mansfeldienſes in Flandria, quorum primogenitus erat Comes Carolus, qui fideliſſimas urbes in Gallia, Caſtellæ Regis nomine annis ſuperioribus infeſtavit. Obiit anno 1595. in Hungaria poſt captam civitatem illam memorabilem Strigoniam: cùm anteà Turcarũ Infidelium ſuppetias incredibili fortitudine fregiſſet, ac immortali gloria debellaſſet. A prædictis itaque Anna & Ioanna Carlottę Barbonicæ filiabus nati ſunt in partibus Germaniæ multi Domini, & nobiles quamplurimi. Quorum ſeriem in communi Borboniorum genealogia explicaturos ſperamus.

De Iacobo Comite Marchiæ, ordine quarto in Arbore.

IAcobvs Ludovici Ducis I. Borbonii & Mariȩ Hollãdicæ filius natu ſecundus, Franciæ Comeſtabilis, Marchiæ & Ponthieu Comes, uxorem duxit (ut aiunt Britannicæ hiſtoriæ) filiã Ioãnis de Chaſtillon, ab antiqua Principum Britãnorum familia orti, & Margaretæ de Cliſſon: aliæ verò Ioannam Comitis Fani D. Pauli filiã, ex qua ſuſcepit Ioannem ſucceſſorem, Iacobum Comitem de Ponthieu, juvenẽ mortuum: Et Petrum, quem aiũt cum Bertrãdo Gueſquinate ſuſcepiſſe expeditionem in Hiſpaniam, ut regno Caſtellæ & Legionis Petrum, cognomento Crudelem deturbaret, ídque Henrico Petri fratri notho ſubjiceret:

quod quidem effecit, licèt Eduardus, Niger dictus, Eduardi 3. Regis Angliç filius primogenitus, Vvalliæ Princeps, à Petro inſtigatus, cùm ex Guyenna in auxiliũ veniſſet, in fugam Henricum cõpulſum, capto Gueſquinate, Petrum poſteà reſtituerit: Catharinam Richardi Comitis Vindocini uxorem: Iſabellam Ludovici Beaumontis Comitis conjugẽ; Et Carlottam nuptam Gen, ſive Gene vel Ioãni Regi Cypri, Hieroſolymæ, & Armeniæ: quæ genuit Ioannem ſucceſſorem, patrem Carlottæ Reginæ, quã Iacobus frater illegitimus regno privavit: Et Annam Ludovico Duci Sabaudiæ deſpõſatam, quæ mater fuit Ludovici, dictæ Carlottæ mariti, & Amadei 8. Sabaudiæ Ducis. Quippe qui cùm per jus ſucceſſionis, tùm per ipſius Carlottæ adoptionem verus & indubitatus aviti regni hæres ſine

controverſia erat. Ob eámq; rationem Philippus Amadei filius, Carolus nepos, Emmanuel pronepos, & Carolus Emmanuel Dux Sabaudiæ hodiernus abnepos, ſe Reges Cypri, Hieroſolymæ & Armenię appellari fecerũt. Iacobus mortuo Ludovico patre à Regis Philippi partibus firmiter ſtetit, Ioannemque Regis filium primogenitum & hæredem miſſum à patre contra Anglos in Guyennam copias ducente ſectatus eſt. Ibique cum Petro fratre duce Borbonii fœliciter pugnavit, nonnullis Anglorum civitatibus ac oppidis & caſtellis permultis Frãcię ditioni ſubactis. Anno 1346. Auguſti 26. Sabbatho ad veſperam pugna ad Creſciacũ commiſſa eſt omnium famoſiſſima, luctuoſiſſimaq; qualis Gallis acciderat, ob Principes, duces, ac nobilitatem illic interemptam. Gallorum ad triginta millia cæſa

ſunt in illa pugna: ex qua Iacobus vulneratus evadens, cũ Rege dominica die valdè manè Ambianum ingreditur. Anno devoluto in regio comitatu ſuæ fortitudinis & animi audaciæ ſingulare exemplum præbuit. Rege Philippo è vivis ſublato 22. Auguſti anni 1350. ſucceſſit Ioannes hujus nominis, ſi cum veritate loquamur, ſecundus, qui Anno 1353. poſt cædem Caroli à Cerda Iacobum Frãciæ Comeſtabilem deſignavit, eíque præcepit, ut tãquam Frãciæ officialis, apprehẽderet Carolum Malum, Regem Navarræ, ob dicti Caroli à Cerda truculentam cædem ab illo patratam. Quod Iacobus facere non recuſavit. Carolum vinctum in Curia Parlamenti aſtantibus multis Principibus ac regni proceribus publicè detinuit. Deinde Iacobus à Rege miſſus in Aquitaniam multa geſſit memorãda: *Amiens.*

Tandem contra Anglos pro Regis & patriæ defenſione viriliter pugnans ab hoſtibus occiditur, unà cum fratre Petro duce Borbonii, in Pictauenſi pugna, Ioanne Rege, cũ filio Audace capto, anno & die anteà dictis.

De Ioanne, primo ex Borboniis Comite Vindocini, ordine quinto in Arbore.

IOANNES Iacobi & Ioannæ uxoris filius, Comes Marchiæ, ducta Catharina filia, hæredéque unica Ioãnis Vindocini, oriundi à Normanis, & Andegavenſibus, factus eſt poſt mortem ſoceri Comes Vindocini, & de Caſtres, Dominus à Carancy, Lupé, Condé, Eſpernon, Mondoubleau &c. Procreavit Ioannes ex Catharina Iacobum Comitem Marchiæ, poſt mortem patris

patris magnum Franciæ Cubicularium: qui mortua Beatrice Navarrena uxore prima, Caroli 3. Regis Navarræ filia quartogenita, à Ioanna Neapolitana ad nuptias vocatus, dum eò profectus, verba ſibi dari conſpicit, ad Gallos reverſus, titulum tamen retinuit Regis Neapolitani. Poſteà Veſontione Religioni S. Franciſci vitam vovit, filiabus iiij. relictis ex prima uxore Beatrice. Quarum primogenita (ut conjicitur) nomine Leonora, nupſit Bernardo Armagniaco, Comiti de Perdiac, ex quibus natus eſt Iac. Armagniacus, Nemoroſiorum Dux, Comes de Caſtres: Ludovicus Comes Guyſiæ, & Carlotta, qui omnes nulla relicta ſobole obierunt. Prædicta Leonora regnum Navarræ, & Siciliæ, & quatuor millia librarum in comitatu Marchię poſtulabat. Dictam Beatricem Ioan. Tilletus Ama-

nuenſis ſecūdam uxorem dat Iacobo, cùm tamē reliqui Scriptores eam primam & Ioannam ſecundam fuiſſe affirment. Secundus Iacobi frater fuit Ludovicus patris ſucceſſor in Vindocini comitatu &c. Tertius Ioannes de Carency , de quo in communi Borboniorum genealogia, quam propediem in lucem edere ſperamus, dictum eſt. Suſcepit item Ioannes ex Catharina Annam, primò nuptam Ioanni de Berry Mōtpēſerii Comiti, filio alterius Ioānis Biturigū Ducis, & Ioannæ Armagniacæ ſecundò Ludovico Comiti Palatino Rheni ac Duci in Bavaria: Et Mariam uxorem Ioannis de Beyne, Domino de Croys. Ioannes in Pictavenſi pugna, in qua pater Iacobus, & Petrus patruus Borbonii Dux fuerunt occiſi, ab hoſtibus captus, in Angliam cum ſuo Rege transfretauit; ibíque jam liber, ut Ioan-

nes Rex in Franciam poſſet redire, obſes manſit. Rex ipſe rebus in Frãcia fœliciter peractis, ut de Ioãne ac aliis obſidibus cũ Anglo tranſigeret, revertitur in Angliã: ubi morte præventus Londini moritur anno 1364. Aprilis 8. Ioanni Regi ſucceſſit Carolus, filiorum natu maximus, quintus nominis dicti, quo regnante Ioannes annũ circiter 1368. ab Anglis liberatus venit in Franciam. Vbi poſt annos duodecim Carolus 5. è vita diſceſſit anno 1380. Septembris 16. Carolo 5. ſucceſſit Carolus 6. filius primogenitus, quem contra Ioannem 4. dictum Conquæſtorem, Britãniæ Ducẽ, exercitum ducentem Ioannes inſequitur, anno 1381. Dein contra Flandros, qui Domino ſuo rebellarant, ipſum Regem proficiſcentem comitatur, anno 1382. Iterum eundem Regem contra ipſos Flandros & Anglos poten-

Mors Ioannis Valeſij.

Mors Caroli 5.

tiorem exercitum moventem inſequitur, anno 1383. Pactis tandē inter utróſque induciis, Ioannes cum Rege victorioſo in patriā rediit. Poſtremò anno 1388. Regē ad ſingulare certamē per Gulielmum Ducem Geldrēſem vocatū non deſeruit. Demùm poſt multa gloriosè peracta ineunte anno 1396. Ioanne Burgundo, dicto Intrepido Niverſii Comite, prece Sigiſmundi Imperatoris, contra Turcas copias ferente, de Regis mandato in Hungariam proficiſcitur. Chriſtiani ad Nicopolim cum Turcis manus confligentes debellantur, eorum magna pars in Barbarorū ſervitutem redacta eſt. Inter captos capitur Ioannes Borbonius, qui à captivitate ſolutus, in patriam regreſſus, non poſt multos dies ſenio confectus emiſit ſpiritum anno 1397. Catharina verò ejus uxor jam obierat anno 1376. Maii menſis 30. ſepulta

jacet Pariſiis in Choro Prædicatorum in humili ſepultura juxta ſepulchrum Clementiæ, Ludovici Hutini conjugis ſecundæ, ad ſiniſtram.

De Ludovico Comite ſecundo Vindocini ex Borboniis, qui eſt ordine 6. in Arbore.

LVDOVICVS Ioannis & Catharinæ Vindocinæ filius natu ſecundus, Vindocini hæres, Franciæ magnus Oeconomus, connubiali thoro ſibi conjunxit primam uxorē Ioãnam de Rouſſy, ſive Blancham, filiã Rudolphi de Montfort, & Annæ à Montmorancy, ex qua nullam ſuſcepit prolem. Eáque mortua ſecundò duxit Ioannam filiam Guydonis Domini de Gaure, & Annæ hæredis Lavalli, & Vitré apud Britannos, quæ peperit Ioannem pa-

tris ſucceſſorem. Nonnulli tamē primam Ludovici cōjugem fuiſſe conteſtantur Ioannam ſupradictam, eámque nulla relicta prole obiiſſe. Secūdam verò Mariam filiã Engerardi Domini de Coucy, ac ejus uxoris Iſabellæ Eduardo Rege Angliæ prognatæ, quæ genuit Ioannem. Id demùm vidimus in genealogia quadam, quæ ſervabatur in Archivis Sereniſſimæ Reginæ matris Catharinæ Medices, conjugis Regis Chriſtianiſſimi Henrici 2. delineata à Laurentio Hollinhed, natione Anglo, dicti Henrici juſſu in carcere detento apud Coucy, ibíque demortuo. Ludovicus vivente patre Ioanne, Regis, regni, & patriæ hoſtibus ſemper occurrit, eóque demortuo egregiam operam cōtra Anglos & Burgundos præſtitit Carolo 6. Regi ſuo, ab eóque, Gulielmo Archiepiſcopo *Sens.* *Liſieux.* Senonenſi, & Petro Lexovienſi

ſociis adjunctis, pro pace faciēda, cum Henrico 5. Rege Angliæ, anno 1415. in Angliam mittitur. Exin re infecta in Galliā trajicit. Interea anno 1415. ſicuti habent Annales Franciæ, ut Polydorus Vergilius 1416. Octobris 25. inter Francos & Anglos ad Dagincurtum circa Blangiū prælium committitur. Decem millia Francorum in acie cæſa ſunt, cum multa nobilitate, & captivorū totidem ferè capta. Ex quorum numero fuit Ludovicus Borbonius. Quippe qui à captivitate poſtmodum liberatus, Carolum 7. qui mortuo Carolo patri anno 1422. Octobris 21. ſucceſſerat, ſuâ licet hereditate nudatum (totum enim regnum hinc à Burgundis, inde ab Anglis occupabatur) & proprii Regis, & patriæ adverſitatibus compatiēs, obnixè juvit: eúmq; in omnibus periculis, laboribus, & calamitatibus non deſtituit. Anno verò *Mors Caroli 6.*

1429. per totam provinciam Picardię regiorum caſtrorum generalis præfectus à Rege ſubſtituitur. Præterea anno ſequẽti Campaniæ & Briæ Prorex ab ipſomet Rege creatur, Mariſcallo de Bouſſac cum mille tantùm peditum militibus ſibi commiſſo. Hoc tam parvo auxiliari numero tot memoranda fecit, ac ſi numeroſum habuiſſet; Anglorũ audaciam cõpreſſit, Burgundionum furorem coërcuit: eorũmq; copias fregit, ac ſuperavit. Anno 1432. Ludovicus à Carolo 7. magnus Franciæ Oeconomus creatus fuit. Hunc tamen Ludovicũ Iacobum falsò appellat Ioannes le Feron in ſuo Catalogo de magnis Oeconomis Franciæ, Gallicè excuſo, fol. 23. pag. 2. Anno 1435. ad urbem Atrebatẽſem, in qua erat Burgũdus, Papa, Francus, & Anglus, pro pace facienda ſuos miſerunt Legatos. A Papa venit Cardinalis

ſanctæ Crucis, è Concilio Baſilienſi, Cardinalis Cypri, & alii viri pii, & eruditi. A Franco, Carolus Borbonii Dux, Ludovicus noſter Borbonius, Arturus Comes Richemundiæ, Frãciæ Comeſtabilis, cum multis aliis ſacri, profaníq; Ordinis. Ab Anglo, Henricus Cardinalis Vintoniẽſis, Henricus Eboracenſis Antiſtes, Gulielmus Suthfolchiæ, & Ioannes Huntyngtoniæ Comites, ejúſque legationis Principes, ac multi alii ex ſanguine regio procreati. Habebat ſecum Burgundus Duces Geldriæ, & Bullonæi: Comites Valkemburgi, Vademontii, Neverſii, Eſtampii, Salmarũ, Lignii, Naſſauvii, Fani D. Pauli: Antiſtites Cameracẽnſem, ac Leodienſem: & Nicolaũ Roliniũ Burgundiæ Cancellarium, cum pleriſque magnatibus, & viris nobilibus. Ad hęc miſerunt Legatos, Sigiſmundus Imperator; Reges, Portugal- *York.*

liæ, Caſtellæ, Navarræ, Siciliæ, Cypri, Daniæ, ac Poloniæ; Duces Britonum & Inſubrum: Ditiones inſuper omnes, quæ Burgundum agnoſcebant. Dux Borbonius, ac Ludovicus Vindocinus, cæteríq; Franciæ Legati apud Divum Vedaſtum in ſuo ſacello Burgundo intento ad genua procumbunt, pro pace rogant, obſecrántque, ut Carolo Regi patris necem condonet, paratū eſſe Regē, omnibus ei ſatisfacere modis, ſalvo regiæ Majeſtatis honore lachrymantes affirmant. Burgundus, ſublatis è terra proceribus, ſibi dignitate & genere paribus, amantiſſima quoque uxore Iſabella, Ioānis Nothi Portugalliæ Regis filia, quæ ſe his junxerat, aſtringi ſe ait, mutuo cū Anglis jurejurando, quòd alter ſine alterius cōſenſu cum Carolo pacem ſe non facturum, erat pollicitus. Ad hæc Cardinales, Annales Hollandiæ narrāt, cùm nul-

Iis verbis animum Burgundi promovere poſſent, ut ſpreto Anglorum Rege per ſe pacem cum Frãco faceret, reſpondiſſe, ſe contra eum & Anglum Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ jure acturos. At ne aliquo modo de poteſtate, quã Chriſtus Dominus noſter Eccleſiæ ſuæ tribuit, dubitarent, Cardinalem Sanctæ Crucis petiiſſe cãdidum panem, cui, in ampliſſimo totius Conſilii cõſenſu, cùm ſumma fiducia malè eſſet precatus, ſubitò nigerrimum extitiſſe, magna omnium qui aderant admiratione. Iterúmque piis verbis pani benè precatus, priſtinum recepiſſe candorẽ: Ac ex eo tempore Burgundum cõcepto terrore ſeſe procerum Eccleſiæ arbitrio ſubmiſiſſe, & dimiſſis Anglis cum Franco pacem feciſſe. Qua in re ſua diligentia, ſtudio, ac induſtria Regi ſuo multum inſervivit ac profuit Ludovicus, qui deinceps

propter ſuã in rebus agendis prudentiam, & æquanimitatem tanta gratia,& authoritate apud Carolum ſuũ Regem valuit; ut ejus perſuaſu & cõſilio Rex Carolum Ducem Aureliæ, Ludovici filiũ, & Ioãnis Comitis Ingoliſmæ fratrẽ,ad ſedanda domeſtica bella, Franciæ primum Sanguinis Principem poſt ſe,ſuóſque deſcẽdentes, anno 1442. publicè declaraverit: Illi conceſſis omnibus gratiis, prærogativis, ac privilegiis, quibus ſolent Principes Sanguinis in Francia frui. Præterea ut Rex Carolum ampliori humanitatis vinculo devinciret, ad ſolvenda debita,ei conceſſit, vt per totum Franciæ regnum centum & ſexaginta millia librarũ poſſet exigere: Eique tribuit, per omnes annos, dum viveret, decem millia librarũ. Annũ circiter 1444. currentem Carolus Rex dictum Ludovicũ, cum Archiepiſcopo Rhe-

mēſe, & Guydone Comite Lavallenſi, & pleriſq; proceribus in Angliā ad Regē Henricū 6. miſit, pro cōciliandis Ducibus, Aureliano, Burgundo, Andagavenſi, Alinconienſi, Borbonio ac Britanno. Factis igitur ad tempus induciis, Ludovicus in Franciam revertitur. Vbi vixit poſtmodùm ad annum 1447. quo ſenio confectus ſpiritum exhalavit, Ioanne filio unico relicto. Ioannes Tilletus Amanuenſis prædicto Ludovico [illegible]t filium unicum Ludovicum; quem ait fuiſſe patrem Ioannis ſuperioris. Quod certè magnum nobis negotium faceſſit. Ob id enim vehementer elaboravimus in inveniēdis ac revolvendis ſcriptoribus, qui omnes unanimiter, etiam manu ſcripti, tantùm dant Ludovico filium unicum Ioannem, de quo nobis dicendum occurrit. Luſignanus Tilletū ſecutus in eandem foveam incidit.

De Ioanne 2. ex Borboniis tertio Vindocini Comite, ordine ſeptimo in Arbore.

IOANNES 2. Ludovici & Ioannæ Lavallenſis, ſive Mariæ de Coucy filius unicus & hæres, ut quidam, Ioãnam de Beauuau, Tilletus Amanuẽſis eã vocat Iſabellam de Beaumõt, Domini Præſignani filiam matrimonio ſibi copulavit: ex qua ſu-ſtulit Frãciſcum primogenitum, & ſucceſſorem: Ludovicũ Principem Rupis ſupra Yonam, Lupé & Condé in Hannonia, qui uxorem duxit Ludovicam Borbonicam, Ludovici Comitis Montpenſerii filiam, cujus Ludovicus, Montpenſerii Dux primus filius fuit, nepos verò Franciſcus, qui obiit anno 1592. & pronepos Hẽricus Princeps bello & pace cla-

riſſimus, prudens atque pius, & Reipublicæ amātiſſimus, hodiernus Dux Montpēſerii, anteà Princeps Dumbarū nominatus: Ioannam primò nuptam Ioanni Duci Borbonii, ſecundò Ioāni Comiti Bononiæ & Arverniæ, Baroni de la Tour, tertiò Franciſco de la Pauſſe, Baroni de la Garde, Domino de Chaſtelles: Catharinam Equiti Gilberto de Chabanes, Domino de Courton conjugatā, ex qua hodierni Curtonii deſcēdunt: Ioānam alteram Ludovici vel Tānequini Domini de Ioyeuſe uxorem, quę nulla relicta prole obiit: Carlottam Angelberti Cliuenſis, Niverſii Comitis conjugē, è qua orti ſunt Nivernenſes & Guyſii hodierni matrum intuitu: Renatam Abbatiſſam Mediolani, deinde Fronte-vallis: Et Elizabethā AbbatiſſamCadomi. Ioannes Ludovici patris, ſuorúmque Majorum veſtigia inſequutus, ſuū

verum & legitimum Regem Carolum 7. patriámque ſtrenuè tutatus eſt. Anno verò 1451. Ioannē Nothū Aureliæ, Dunoes ac Longavillæ Comitem, per totum regnum Franciæ regiorum caſtrorum generalem pręfectū ab Rege deſignatum, & in Guyēnam miſſum ſectatur Ioannes; qui in hac expeditione permulta egregia opera gerens, ſuam magnanimitatem ac cordis audaciam optimè oſtendit. Cæterùm anno 1461. Iulii 22. Carolus Francorum decus & lumen, ac Imperator, qui ſuis pugnādo reſtituerat rem, atq; jure belli auxerat, extremū diem clauſit. Carolo Ludovicus XI. filius primogenitus & hæres in regno ſuccedens, Rhemis protinus inungitur, præſente Philippo Bono Burgundię Duce, ac omnibus Franciæ Principibus, inter quos Ioannes inventus, Comitis Toloſani Franciæ Paris officio in ea

Mors Caroli 7.

ſolemnitate functus eſt. Qui ob res præclarè geſtas in provincia Guyennæ Eques deauratus creatur anno 1452. Quo civitas Burdigalenſis, quæ ſub Anglorũ poteſtate erat, Franciæ ditioni ſubacta fuit. Anno 1464. Carolus Burgũdus, Boni filius, ſecretè fœdus cum Carolo Biturigũ Duce, Regis Ludovici fratre, & Franciſco Britonũ Duce contra Regem facit. Qua ratione omnibus Principibus Franciæ in ipſum Regem conſpirantibus, ſolus Ioannes excipitur cũ filiis ſuis duobus, Frãciſco primogenito & Ludovico: quorum unus ſequenti anno 27. Iulii pro Regis & patriæ tuitione ac defenſione unà cum patre & fratre viriliter pugnãs à Burgũdo capitur in pugna ad Montlhery. Anno 1469. Rex Ludovicus de ſuſcipiendis armis adverſus Eduardum Eboracenſem, qui Henricum 6. Regem Angliæ in vincu-

Amboiſ. lis detinebat, Ambaſii generalem conventum agit: cui non defuit Ioannes & filii ejus ad decretum Concilii explendum, & regiam voluntatem unanimes parati. Id item fecêre cõtra dictum Eduardum, qui jam regno Angliȩ, Henrico Rege, & Eduardo unico filio Principe Vvalliæ ab eo occiſis, ſolus potiebatur, quum rebus bellicis paratiſſimus, & exercitu ad viginti armatorum millia conflato, Caletum 12. Iulii trajeciſſet. Quo cũ Ludovicus in ponte, qui eſt in Somma flumine congreſſus longum ſermonem habuit. Hîc Reges inducias in multos annos certis conditionibus paciſcuntur. Ioannes denique cum amantiſſimis filiis per totum ſuæ vitæ curriculum in alma fide erga ſuum Regẽ, & patriã perſeverans è corporis ergaſtulo ſolvit anno 1483.
Mors Ludovici. paulo ante Ludovicum Regẽ qui obierat 30. Auguſti anni prædicti.

De Franciſco ex Borboniis quarto Vindocini Comite, ordine 8. in Arbore.

FRANCISCVS Ioannis 2. & Ioannæ, ſive Iſabellæ filius primogenitus, & ſucceſſor Vindocini Comes, Franciæ magnus Oeconomus regnantibus Carolo 7. & Ludovico XI. factus anno 1439. uxorem ſibi junxit Mariam Lutzemburgenſem, Petri Lutzemburgi & Margaretæ de Sabaudia filiam, Fani Divi Pauli Comitiſſam, ac Lignii & Anghiani Dominam, quæ primùm nupſit Iacobo Sangio Comiti Ramõdo ac Vauſſio, cui filiã peperit nuptam Henrico Naſſauvio. Fuit Maria neptis Ludovici Lutzemburgici, Frãciæ Comeſtabilis, capite plexi à Ludovico XI. natu unica Petri, ejúſce Ludovici filii, Fani Divi Pauli,

Converſantii, Lignii, Leſchii, ac Brianæ Comitis, Anghiani Domini: per eámque huic familiæ Borbonicę magnæ opes in Picardia, Flandria, Arteſia, aliiſq; locis acceſſerunt. Liberos habuerunt complures, nimirùm Carolũ ſucceſſorem: Iacobum, qui infans obiit: Frãciſcum Fani Divi Pauli Comitem, qui Adrianã de Toutevilla, ampliſſimæ, ac opulentiſſimæ familiæ hæredem, uxorem duxit: ex quibus natus eſt filius Franciſcus, qui nulla relicta ſobole juvenis obiit: & Maria Longavillæ Duciſſa, de qua ſuo loco dicemus: Antoniam uxorẽ Claudii à Lotharingia Guyſiæ Ducis: Ludovicum Cardinalem Borbonii, Archiepiſcopũ Senonenſem: *Sens.* Et Ludovicam Abbatiſſam Frõtis-vallenſem. Anno 1483. de vita exuto Ludovico XI. Carolus 8. ejus filius unicus & ſucceſſor Rhemos proficiſcitur ad unctionem,

in qua comitem habuit Franciſcum Vindocinum, cujus comitatui poſteà addidit dominationẽ de Montdoubleau : ipſam quoq; dominationẽ cum parte dicti comitatus à juriſdictione ducatus Andegavenſis, ac comitatus Cenomanenſis in favorẽ ipſius Franciſci perpetuò exemit. Anno ſequenti, cõventu trium Ordinum in urbe Turonum menſe Iulio habito, conſtitutum eſt, ut in Frãcia Rector non eſſet, Regis pueri cura & tutela ſorori Annæ, Dominæ à Bello-Ioco credita : quo indignatus Ludovicus Aurelianenſis fœdus cum patruele Carolo, Comite Ingoliſmæ; Ioanne 2. Duce Borbonii; Franciſco Aureliano Comite Longavillæ; Alano Albritenſi, cujus filius Ioãnes Catharinam Reginã Navarræ uxorem jam duxerat; Ioanne Vicecomite Narbonæ, ac pluribus aliis regni Principibus contra dictam

Annam Regis ſororẽ & tutricem facit, unde diſſidio exacto ſolus ex Principibus Franciſcus Vindocinus cum Ludovico fratre, Principe ad Rupẽ ſupra Yonam, Regis & ſororis partes tutatus eſt. Ludovicus tamen non poſt multos dies cum fortiori parte ſuorũ adhęrentium, ad Regis gratiã Annæ ſororis induſtria & opera receptus fuit. Interim multa memoratu digna in Francia acciderunt, uſque ad annum 1494. quo Frãciſcus in expeditione Neapolitana Regem ſequutus eſt. Vnde in Franciam rediens, Vercellis in Pedemontanis valde infirmatur: ibíque ob ſitus malignitatem aſſidua febre correptus interiit, anno 1495. duobus filiis, nempe Carolo primogenito, & Franciſco Comite Fani Divi Pauli minoribus relictis, ob ſuam animi fortitudinem, prudentiam, urbanitatem, ac in ſuum Principem fideli-

tatem ſummam magnum ſui deſideriũ Francis relinquens. Franciſcus oppidũ Sancti Carilephi, *S. Calais.* dempta ejuſdem ſancti Abbatia, ſuo denominatui adauxit.

De Carolo Vindocini Duce primo, ordine 9. in Arbore.

CAROLVS Franciſci & Mariæ Lutzemburgicæ filius primogenitus, à Rege Franciſco, huſus nominis primo, primus Vindocinorum creatus Dux, nuptias contraxit cum Franciſca (ut alii Ludovica) Renati Ducis Alinconienſis filia, Caroli Ducis ultimi Alinconii ſorore: Ex qua hos ſuſcepit liberos: Ludovicũ, qui ſeptem annorum puer obiit: Antoniũ, qui ei ſucceſſit, patrem Regis noſtri Chriſtianiſſimi, Feliciſſimi, Fortiſſimi, Clemẽtiſſimi, peſtiferæq; tyrannidis Extinctoris Prin-

cipis; ac etiam Sereniſsimæ Catharinæ Infantis Navarræ, nunc Henrico, Pontmoncionis Marchioni, Caroli Lotharingię Ducis filio primogenito ſponſatæ: Franciſcum Comitem Anghianorũ, qui prope Cerisollas cum Marchione de Guaſta, Caroli 5. Regis Caſtellæ, Imperatoris Legato confligens, victoriam illam memorabilem à Paulo Iovio copioſè & eleganter in hiſtoria ſua deſcriptam obtinuit, anno 1544. Aprilis 14. Sed dum ad Rupem-Vidonis ad Sequanam, cum quibuſdam magnatibus ludo pilæ & reticuli ſe exerceret, dejecta è proxima feneſtra arca cervicem ei fregit, ſicque è vita eripitur, anno 1547. uxore non ducta: Ludovicum alterũ, qui in ætate trium menſium moritur: Carolum Borbonii Cardinalem, Archiepiſcopum Rothomagenſem, virum magis ad pacis, quàm ad belli artes

tes aptum: quippe qui ad Eccleſias ſuas gubernãdas ſolùm natus videbatur: quíque pluribus uno &eodem tempore confluentibus malis, animã egit anno 1590. durante Pariſienſi obſidione: Ioannem, mortuo Franciſco, Anghianorum Comitem, qui ad Sanctũ Quintinum in prælio Divi Laurentii anno 1557. ictu globuli vulneratus occubuit, non longè à loco ſuæ nativitatis. Indéque deducitur in papilionem Domini Emmanuelis Philiberti, Caroli, hodierni Ducis Sabaudiæ patris, (qui à partibus Caſtellani ſtabat) quippe cui lachrymarum profuſio, cum ſingultibus, ac maxima animi anxietate non defuit, ob necem tanti Principis: cujus corpus honeſta pro tempore pompa & apparatu delatum ad Feram, ibi humatur: Duobus anteà mẽſibus Maria Borbonica, Franciſci Borbonii, Fani Divi Pauli Co-

mitis patrui filia in uxorẽ ducta; Ludovicum Condæum Principem; Mariam Franciſci Clivenſis Niverſii Ducis primi conjugem, cujus filiæ duæ extãt, Principiſſæ Sereniſsimæ, una Niverſii Duciſſa, Ludovici Gonzagæ vidua; altera vidua etiam Henrici à Lotharingia Guyſiæ Ducis: Catharinam Sueſsionũ Abbatiſſam, propter maximam animæ ſanctimoniam, pietatem, ac miſericordiã, affabilitatémque ſummo omniũ dolore mortuam in ædibus Guyſiæ menſe Maio, anno 1594. Magdalenam Abbatiſſam Sãctæ Crucis Pictavienſis; Renatam Abbatiſſam de Chelles: Et Leonoram digniſsimam Abbatiſſam Frontisvallis, & Prioram meritiſſimam Pruliani Sanctimonialiũ monaſterii, Ordinis fratrũ Prædicatorũ apud Toloſanos, Principiſſam religioſiſsimam, erga pauperes liberaliſſimam, caſtiſſimam atque re-

formatiſſimam, ſtudioſorum munificentiſſimam ac benigniſſimã nutricem, quæ nunc vivit, ejúſq; vitam conſervet Deus Optimus Maximus ad annos multos, & fœlices. Anno 1509. Regẽ Ludovicum 12. qui ſucceſſerat Carolo 8. mortuo anno 1497. Aprilis 7. Ambaſii, in Italiam proficiſcentem Carolus ſectatur: atque inter *Caſſan & Pandin*, in pugna *Guiaradada* dicta contra Venetos fortiter dimicans animi ſui fortitudinem, cordis audaciam, ſuę́que juventutis ſpecimen primò oſtendit. Anno verò 1514. Octobris 9. Ludovico è vita ſublato ſucceſſit Franciſcus Valeſius, Ingoliſmæ Dux, qui poſtquam annò ſequẽti 25. Ianuarii Rhemis fuit unctus, Pariſios reverſus Carolum Vindocini Ducem primum creavit, ejuſdem ducatui Paris titulum perpetuò adiũxit, ipſúmque Carolum Gubernatorẽ civitatis Pa-

Mors Caroli 8.

Mors Ludovici 12.

riſienſis,ac etiam Inſulæ Franciæ Proregem inſtituit. Ipſomet & eodem tempore, Rex Carolum Alinconii Ducem,cui matrimonii vinculo copulata erat Margareta eiuſdem Regis ſoror, Franciæ Sanguinis Principem primũ declaravit, concedens ei omnes prærogativas, gratias, libertates, & privilegia, quibus frui ſolẽt primi Principes Sanguinis in Francia: Scilicet eorum domeſtici, cõmenſales, officiales, famuli, & ſervi iiſdem fruuntur priuilegiis, exemptionibus, prærogativis, libertatibus & honoribus, quibus & Regum frui ſolent: ubi primùm civitates regni ingrediuntur, indulgere incarceratis, eóſque ad libertatẽ redigere: atque in uniuſcujúſque opificii arte unicum magiſtrum inſtituere. Hoc item ſciendum eſt, hodierna die apud Francos, in nominandis primis regni poſt Regem hæredibus, ta-

lem morem aut ordinem obſervari: Videlicet ſi primus hæres, poſt Regem, eſt Regis filius, Delphinus dicitur. Si verò frater, Meus Dominus, vulgò *Monſieur.* Si autem nec filius, neque frater, *Monſieur le Prince* Gallicè nominatur. Hoc eſt Meus Dominus Princeps, abſque aliquo additamento, vel cauda ulla, ut ipſi Frãci loquuntur. Sicque Henricum Borbonium, de quo agimus, cõmuniter vocamus. Et in ijis, quæ in Parlamentis Latinè aguntur, Franciæ Protoprinceps appellatur. Hæc in gratiam externorum ſcripſimus. Si quis de hac re, & de privilegiis, prærogativis, exemptionibus, ſive de aliis primi Sanguinis Franciæ Principis, Principúmq; dignitatibus videre plura deſiderat, Ioannem Tilletũ Amanuenſem, & Bernardũ Girardũ, Dominũ de Haillan, cæteróſque Frãciæ hiſtoricos accuratè legat.

Carolus Regem in Italiam cõtra Mediolanenſes copias ducentem cum Franciſco fratre Comite Fani Divi Pauli inſequitur. Vbi in pugna prope Mediolanũ ad Marignàn cõtra Helvetios ſtrenuiſſimè pugnans maximo vitæ amittendæ, ſive ab hoſtibus capiendi diſcrimini ſeſe expoſuit, proprio equo tribus lanceæ ictibus confoſſo. Acriter utrinque pugnatũ eſt. Biduò conflictu inito, & reintegrato, auxiliãte tandem Carolo & Franciſco fratre cum reliquis Borboniis, victoria Regi ceſſit. Rex autem domum reverſus anno 1518. Franciſco Comiti Fani Divi Pauli, Caroli fratri, conceſſa gubernatione civitatis Pariſiẽſis, ac etiã regimine Inſulæ Franciæ, additis territorio Sueſſionũ,
Senlis. & Valeſiorũ, ac præfecturis Sylvanectenſi, Meliodunenſi, & Veromanduenſi, dictum Carolum Proregem fecit provinciæ Picar-

diæ. Quam à Caroli 5. Imperatoris, & Anglorum incurſibus, nonnullis hoſtium caſtellis, & oppidis captis aliiſque dirutis, cũ gloria ſumma tutatus eſt ab anno ſupradicto uſq; ad eũ 1524. quo Rex fatali fortuna ac infœlici prælio, dum fortiter pugnaret, à Cęſarianis capitur. Quam rem populus Gallicus ægerrimè ferens, ſimúlque de Ludovica Regis matre regni Gubernatrice peſſimè ſatisfactus, Carolum precatur, vt totius regni clavum & curam in ſe ſuſciperet. Carolus tamẽ cùm eſſet Princeps mitis, fidelis, ſapiens, religioſus & providus, non ſolùm oblata repudiavit: ſed etiã ipſum populum monuit, ut diſceret fidem erga Regem conſervare, & ejuſdem Regis volũtati obedire. Ne verò populus in freneſim incideret, ac tumultuaretur, Carolus cũ eo paciſcitur. Ita populi ira ac inſania ſedata, protinus Lug-

dunũ pergit, ubi regni Conventus agebantur. Ibíque non modò à regni proceribus; verùm etiam ab ipſamet regni Gubernatrice Gallici Concilii prȩſes primarius declaratur. Omnia itaque cum regni & Regis magno commódo ad Caroli nutũ per totã Galliam fiebant. Carolus igitur bello inter ipſum Regem & dictũ Imperatorem iterum reintegrato, ſumma ſollicitudine & maxima diligẽtia, incredibilíque fortitudine Picardiam ab Imperialibus de-
Amiens. fendit. Demùm Ambiani febre correptus moritur anno 1537.

De Ludovico Borbonio Principe Condæo, ordine 10. *in Arbore.*

LVDOVICVS Caroli Borbonii & Franciſcæ Alinconiẽſis filius loco ſeptimo natus, Cõ-

dæi Princeps, primis nuptiis uxorem duxit Leonoram Rhienſem, Comitiſſam de Rouſſy, quæ peperit Hẽricum ſucceſſorem, Frãciſcum Contii Principem, virum affabilem, benignum, pium & Chriſtianiſſimum, Auguſti ſpiritus, animíque intrepidi: qui matrimonii vinculo ſuſcepit Ioannam de Coaeſmes Ludovici Baronis de Lucé, & Annæ de Piſſleu filiam, viduam Comitis de Montafia in Pedemontanis: cui pepererat Vrbanam Baroni de la Chaſtra nuptam, ſine prole mortuam, & Annam cælibem in vivis agentem: Carolum & Ludovicum geminos, hic obiit in puerperio, ille vixit uſque ad annũ 1594. quo Menſe Iulio Pariſiis in ædibus divi Germani Pratenſis corporis ergaſtulo liberatur, cùm eſſet Cardinalis & Archiepiſcopus Rothomagenſis, dicti ſancti Germani Abbas, fuítque Prin-

ceps munificentiſſimus , virtute eximia,animi modeſtia, gravitate, ingenii acumine, & eruditionis præſtantia, literatorum omnium maximus fautor, ut qui literarum erat ſtudioſus, tanta inſuper manſuetudine, & clementia, ut nemo unquam ab eo triſtis diſceſſerit: quocirca non alio affectu perpetuò lugebit eum univerſa Gallia, quàm ſi communis omnium, Eccleſiaſticorum ac Regularium præſertim, parens interiiſſet. Peperit etiam Leonora Catharinam, & Margarêtam, quas ante maturitatem mors rapuit. Secundis verò nuptiis duxit Ludovicus Franciſcam Aurelianenſem Leonoris Lõgavillæ Ducis ſororem, ex qua ſuſcepit Carolum Sueſſionum Comitem, qui licet inter ſuperſtites fratres minimus natu ſit, non tamen in eo minus virtutum clariſsimarum, ac etiam multiplicium dotum

ſpecimen omnes experti ſunt: Ludovicum & Benjaminum, ambos è vivis ſublatos. Ludovicus igitur Princeps animi invicti, bello ſtrenuus, occubuit in prælio Baſſacacenſi 21. Martii anni 1569. Illius mortem hoc præſagium anteceſſit, quòd quamvis non ſit ex eorum numero quæ de cœlo cõtingere ſolent: tamẽ cùm animorum motus magnam poſt ipſum cœlum in rebus humanis poteſtatem habeant: non erit inutile ſi illam hiſtoriam hîc obiter inſeramus. Quatriduũ ante hujus Principis mortem, in Epiſcopali Santonũ civitate ita cõtigit, ut omnes omnium Ordinum pueri & adoleſcentes à 9. & 10. anno uſque ad 15. 20. & 22. circiter convenerint, & ſibi ſuo nutu duos delegerint armorum præfectos, pro quibus ab utráque parte uſque ad mortem decertarẽt. Eorum unus fuit ipſe Princeps Condæus, ab

illis ita nominatus : alter *Monſieur*, quod eſt meus Dominus, quique vocabulo uſitato apud Francos primum Regis fratrem, regniq; hæredem, ipſo Rege ſine ſtirpe maſculina in vivis agente, deſignat. Hic *Monſieur* Henricum Caroli Maximiliani ejus nominis 9. qui tunc temporis regii exercitus erat generalis prçfectus & ductor, referebat. Sic igitur triũ dierum ſpacio ab iſtis adoleſcentibus & pueris utrinque acriter certatum eſt, ut tandem poſt varios eventus ſuarum pugnarum, quæ lapidibus, fuſtibus, & aliis armorum generibus uſque ad bombardulas gerebantur, acciderit, quòd Princeps ille Condæus ictu bombardulæ capiti inflicto circa undecimam horam matutinam occubuerit. Quo genere mortis ipſe Princeps eâdem hora occiſus fuit. Nonnulli aiunt id eveniſſe ſex ante dies, quàm Princeps

occumberet, totámq; illam Santonum civitatem fuiſſe commotam, & ad ſedandas iſtas puerorũ pugnas valdè intentam, omnia, quæ poſſet, impendiſſe: ſed nullo profectu. Quod etiam olim aiunt obſervatum apud Iulium Obſequentem: & deinceps econtrà factum Rupellæ; ut pueri ante obſidionem ſe invicem provocarẽt nomine urbis Maioris, & Regis. Regnabat per id tempus Carolus 9. antè nominatus. Ac quamvis diu in acie perſtitiſſent, tandem ad multos dies cõpoſito fœdere; vnumquemque domum ſuã rediiſſe aſſerunt. Hæc mihi narravit vir quidam probus & verus: quiq; mihi ipſi ſe hujúſce rei oculatum teſtem fuiſſe multis verbis confirmavit. Non multos poſt dies anno currente 1572. Rupella obſidione cingitur, fuítque cincta per tot mẽſes, ſex videlicet, quot fuere dies, quibus pugnæ illæ actę

fuerant, quaſi præſagio quodam: cùm poſt obſidionem ipſi Rupellæ pax obtigerit Regis juſſu, & Henrici ejuſdem Regis fratris auguratione in Regẽ Poloniæ. Sicuti pueris nihil tale cogitantibus acciderat, ut Regem quendam conſtituiſſent, ante ſuas dimicationes, qui utriſque partibus imperaret, & alterum ſimul Regem futurum, ſi quo modo vinceret, appellarent: vicerat autem cùm in deditionẽ recepiſſet illam urbem Rupellæ, quam obſederat: ita fuit fortunæ ludus.

De Henrico Borbonio Principe Condæo, ordine XI. *in Arbore, in qua depingitur.*

HENRICVS Borbonius Prinçeps Condæus, Ludovici & Leonorę Rhienſis filius primogenitus, primò ſibi conjugavit Mariã

Clivenſem, Marchionem Iſlæ, filiam Franciſci Clivenſis Niverſii Ducis, & Margaretæ Borbonicæ amitæ ſuæ. Ex qua filiam unicam procreavit Catharinam, quę anno 1596. quadrageſima currente cælebs obiit. Secundò Carlottam Catharinam, Ludovici Trimollii Thuarſii Ducis, & Ioannæ Montmorantiæ, hodierni Comeſtabilis Henrici, & ejus fratris, regni Archithalaſſi ſororis filiam: quæ peperit Leonorã, natam anno 1587. Aprilis ultima: & Henricum poſthumum ſucceſſorem, & Sanguinis Frãciæ Principem primariũ primúmque Parem, natum anno 1588. Septembris prima. Vitam cum morte cõmutavit Hẽricus anno prædicto Martii quinta, Carlotta uxore trium menſium, & aliquot dierũ gravida relicta, & hoc nomine ſuis magnopere cõmendata. Fuit Henricus Princeps ſtrenuus, &

bellica experientia in exercitu ducendo clarus: cui nihil ad omnia, quæ fortis & ſagacis ducis officium ſpectant, unquam defecit: ſatis ſupérque ab hiſtoria commendatur. Anno 1587. Octobris die 20. pro Rege hodierno, qui tunc temporis Navarræ tantùm imperabat, militans, ad Cutratiũ fortiter cum hoſte dimicavit. Cúmque inter primos pugnaret, ictu lanceæ in latere accepto, ab equo dejectus eſt, equúſque cõfoſſus; ſub quo aliquandiu oppreſſus contuſum fuit illi crus dextrum, quod per aliquot dies aſportavit faſciis involutum. Indéque uſque ad interitum ſuum de dolore lateris in quo ictus inflictus fuerat, ſemper conqueſtus eſt. Facta pugna Rex Navarræ Bearniam contendit: Princeps verò ad Santones remeavit, ut diligenter & expeditè rebus omnibus provideret, victoriæq; ſpo-

Iiis potiretur, ſuáq; firmaret, quò facilius ac tutius Germanis, iam ad Ligerim caſtrametatis obviam iret, quibus ſe adjungere ſummopere optabat. Dum itaque huic ſeſe accingit itineri, captis nonnullis hoſtium caſtellis in confinibus Sancti Ioannis ab Angely Fani, morbo grauiſſimo cæpit laborare, atque etiam de ſtomachi dolore conqueri. Super quo habito conſilio doctiſsimorũ medicorum, qui ad id fuerant vocati, meliuſculè ſe habere incepit. Iter igitur aggreſſus & ad *Rochebeaucourt* appulſus recidivam febrim paſſus eſt, eodem, ſed graviore, ventriculi dolore vexatus. Dira & ſæva ſymptomata Principis aſſeclas angebant: timebant namque nequid intẽpeſtivè in pharmacis illi eſſet oblatum. Morbus ergo, ac etiam triſte de Germanis ad *Aulneau* devictis, atq; profligatis allatum nuntium, eũ do-

S. Iean d'Angely.

mum regredi coegerunt. Dictum ſancti Ioannis ab Angely Fanum illico repetiit, tanta proſtratus mœſtitia, tantóq; animi mœrore confectus, ut etiam valde mutatus à ſe ipſo videretur. Creſcebat ſtomachi dolor, vires acquirens eundo, cum quo nihilo ſeciùs pro virili, animique conſtantia variis remediis colluctabatur. Sed nihil morantur facta. Die tertia Martii anno 1588. cùm plùs ſolito corpus exercitaſſet, & per ludicrum concitato equorum curſu lancea multoties annulum transfigendum ſtuduiſſet, equúmque ſternacem ac calcitronem in girum rectáque in auras ſaltantem egiſſet, circa Veſperum dolore ſupramodũ tabeſcere cœpit. Fuit itaque morbus adeò efferus & acutus, ut die Sabbathi quinta menſis prædicti Martii, circa horam poſt Meridiem tertiã ſubitò è vivis raperetur, uxore tamẽ pꝛę-

gnante multis nominibus commendata. Mors haud ſatis præviſa miniméque ſperata multorũ animos in diverſa diſtrahebat. Cadaver à chirurgis diſſecatur. Aſtantes medici de lethi cauſa inter ſe decertantes non conveniunt. Alii veneno interemptũ, ob quaſdam in ſtomachi tunicis lividas notas aſſerũt. Alii ſtrictiùs rem intuẽtes, id negantes eaſdem notas ſine veneni ſuſpicione adeſſe palàm conteſtabantur. Quorum ſententia paulo pòſt ab univerſa Montiſpeſſulani Academia ſolemni conſilio confirmata eſt. Sed tantùm ſerpſit ac vicit de veneno dato opinio, adeóque ab invidis Principiſſæ iſtius ſuſcepta fuit: ut, nulla habita ratione ſententię ac teſtimonii à medicis lati, hiſtorici, qui tunc quoſdam tẽporum centones exaravêre, diverſa à vero multùm diſcrepãtia, innata illis maledicẽdi ac obtre-

ctandi perverſa conſuetudine: præſertim ob periculum ſuæ (ut vocant Reformatæ) Religionis, quod ipſis defuncto tanto Principe iſtius fautore præcipuo eminebat, in lucem emittere nō erubuerunt. Quod autem venenum magis arguere videbatur, id potiſſimum erat, quia Princeps anno 1572. venenum certò hauſerat: Cujus tamen periculum prompto medicorum auxilio effugerat. Poterant tamen veneni iſtius reſtaſſe quodammodo veſtigia, atque impreſſione facta in ventriculi tunicis paulatim ſtomachū debilitaſſe: de cujus dolore Princeps longè ante ſuum obitū perpetuò conquerebatur.

De Henrico Borbonio Franciæ Protoprincipe primóque Pare, Guiennæ Prorege, 12. in Arbore, in qua depingitur.

HENRICVS Borbonius primus Sanguinis Frãciæ Princeps, primúſq; Par, Cõdæi Princeps, Guyẽnæ Prorex, Henrici & Carlottę Catharinę filius poſthumus, Herôum ſuorum ſucceſſor nõ ſolùm, ſed etiã promptitudinis, ingeniíq; vivacitatis, memoriæ bonitatis, urbanitatis, docilitatis, morúmq; probitatis hæres agnoſcitur. In quibus, cæteríſque dotibus Gallico Principe dignis, quẽadmodum prudentiſſimum ac ſolertiſſimum Dominum Ioannem de Vivona Marchionem Piſanum morum inſpectorem, D. Nicolaum Fabrum, in ſupremo Senatu Pariſienſi digniſſimũ advocatũ, virum gravitate morum, pietate & doctrina inſignem, præceptorem habet: ita Deo Omnipotente juvante, ſedula illuſtriſſimæ, maximéq; piæ Matris educatione, necnõ eorum, qui juventæ

ejus inſtitutioni præſunt opera, maius incrementum indies ad Regis Chriſtianiſſimi obſequuim & Gallicæ Coronæ tuitionem capturum ſperamus. Is mortuo Henrico patre adhuc in ventre Matris exiſtens, in dicto ſancti Ioannis ab Angely Fano cuſtodia concluditur ab eorum nonnullis qui Religionis Reformatæ ſe dicunt. Quippe qui in Carlottam matrem, à ſe in ergaſtulo detentam dicteriis quamplurimis, maledictis, ac impoſturis, variiſque probris furere, ac debacchari videbantur. Ejúſque famam eorũ miniſtri non ſolùm per partes Galliæ, & Angliæ, quod propriis auribus audivimus, ſed etiam per omnes Europæ provincias famoſis ſuis libellis, mendaciis, atque ludibriis plenis, nefariíſque ſceleribus fœdabant, & coinquinabant. Vixit vidua iſta in afflictionibus & miſeriis multis ac cala-

mitatibus. Tandem dum tempus opportunũ experta eſt, de rebus Principis filii ſui valde anxia, ad D. Comeſtabilem avunculum ſuum, cùm in Gallia Narbonenſi agentem, tum poſt ejus ad Regẽ adventum, frequentiſſimos mittit nuncios, per quos de ſua ipſius voluntate ac deſiderio ille fieret certior: eidémque proponit tempus inſtare, quo Rex exorandus foret, ut ſibi & Principi filio providere curaret. Id enim, ni maturè fieret, res ſuas maius detrimentum capturas enunciat. Itaque iis perſuaſionibus, pluribúſque rationibus cõmotus Rex clementiſſimus, qui tunc temporis Digionis agebat, de eo negotio prudenti conſilio habito ſanciit, ut Ioãnes à Vivona, ſuprà nominatus Pizanii Marchio, utriúſque regii Ordinis Eques, in ſacratiori ſenatu Cõſiliarius, quinquaginta equorum cataphracto-

Dijon.

Sancti michaelis & S. Spiritus.

rum dux, Santonũ Seneſchallius, hoc eſt præfectus, vir multis nominibus clarus, incolis & exteris ſatis ſupérque notus, inter tot Franciæ proceres ille unus ſeligeretur, qui Principis adoleſcentuli moribus præeſſet, illiúſque teneros annos regeret ac moderaretur. Igitur Marchio, executione muneris ac negotii ſibi cõmiſſa, ad Sancti Ioannis ab Angely Fanum, quod eſt in Sanctonum finibus, ab Rege miſſus proficiſcitur, ut Principiſſam cum liberis ſuis inde abduceret: eóſque ad ipſum Regem properantes comitaretur. Rem ſanè adeo difficilem aggreditur ille. Multa enim videbantur offerri impedimẽta. Idque non ſine magnis animorũ motibus fieri poſſe omnes fermè judicabant. Hi autem (quos Reformatæ Religionis vocant) ſub quorum poteſtate Princeps degebat, ægerrimè ferebant, quòd Majeſtas

Majeſtas ſua Principem ac ejus Matrem tam levi negotio (vt inter ſe abloquebantur) inde diſcedere juberet. Erat prætereà, dicti Fani præfectus circa Matrē & Filium non bene affectus: in votíſque habebat eorum fœlices eventus non ſolum impedire, ſed etiam funditus evertere. Verumenimverò ſumma prudentia, vigilíque cura apud cives tanto favore & gratia invaluit Principiſſa, ut eorum melioris notæ animos mirum in modum ſibi cōciliatos haberet. Omnia quoque tã ſagaci ſtudio, & bona mente illa compoſuit, ut (ſi oporteret) adverſariis invitis Regis mandata exequi poſſe non dubitaret. Inde factum eſt, quòd facilior pateret aditus D. Pizano: qui ſancti Ioannis ab Angely Fano appropinquans 22. Octobris anno Domini 1595. ab urbis præfecto extra mœnia ſalutatus, atque in dictam

F

urbē introductus Principes adiit: quibus ante omnium oculos Regis mandata declarat. Altera verò die ad Pizanium domum ſuam ſe cōtulit. Exinde poſt dies duos urbem repetiit: Deo autē ob nimiam ſuam pietatem ſic ordinãte, 26. Octobris ex ea liberè omnes diſceſſere. Iam antea Rex ſcripto edixerat omnibus præfectis eorum locorum, per quæ Principes eſſent tranſituri, ut toto itineris decurſu tuta, armatáq; manu illos conducerent: Necnon civitatum & oppidorum Conſulibus, ut Principem honore ampliſſimo proſequerentur, & magnificè intra muros admitterent, eúmque agnoſcerent, ſalutaréntque ceu regni hæredem, ſuúmq; verum & legitimū ſucceſſorem, donec ei legitima liberorū maſcula proles Deo dāte naſceretur. Regis nutui primus obtemperavit D. de Maſséz, ſub Ducis Sper-

nonii auſpiciis Santonum præfectus. Is die prædicta ad S. Ioannis ab Angely Fani ſuburbia cũ ducentis equitibus comparuit, &ad Mellam uſque, Pictoniæ ditionis urbem comitatur Principẽ. Quẽ D. Malicornius Eques auratus quadringentis cum equitibus lætanter excepit, móxque ad Pictonum civitatem duxit. Obviam veniunt illi, Dux Albeſius, ejúſce civitatis Gubernator, omnes Pictavienſes Ordines ac Frãciæ theſaurarii. Habuêre ad Principem orationes, provinciȩ prætorius, & *Lieutenant* Sammarthanus Præſes : quibus *S. Marthe.* preſſa & concinna oratione Principiſſa ſuo Principíſque nomine ſatisfacit & gratulatur. Tota civitas armis undequaque exultabat : Omni gaudio & lætitia diffluentes ad Principem convolabant ; cives numeratos, armatóſque loci Maior in medium abducit : Viæ tapetibus, & aulæis ſter-

nuntur. Ad oſtii ingreſſum Principi offertur ſerica umbella, quã Principiſſa mater fortiter recuſauit, & abnuit, nefas eſſe rata tãto honore cohoneſtari Filium; adeo Regem perpetuò venerata eſt. Rector Academiæ ejuſdẽ civitatis Principi, ejúſque proſpero adventui placita oratione bene ominatur. Eccleſiaſtici ſolẽni & publica pompa non venêre obviã Principibus, quoniam adhuc ſacroſanctam fidem Catholicam, Apoſtolicam & Romanam haud profitebantur. Verùmtamen in ædibus Excellentiſſimę Dominæ Ioannæ Borbonicæ Conventus Monialium Sãctæ Crucis Abbatiſſæ honoris ergò illos privatim convenére. Fuit denique in hac civitate ſummo cum honore ac omnium applauſu Princeps perbenignè exceptus; in ipſius & Matris laudem varia dicata poëmata. Pictavio demùm Principẽ

excedētem Dux Albeſius ad Pō-
tem Anſarum uſque deducit. In- *Pont aux Anſes.*
de ille, D. Malicornio cum toto
ſuo comitatu ſibi adjuncto, Ca- *Chaſtelleraud.*
ſtelleraudiā adventavit. Vbi ſum-
ma etiam cum lætitia ab omni
populo ſuſceptus umbellam ſibi
oblatam, ob jam dicta, intrare re-
cuſavit. Eccleſiaſtici ad urbis por-
tas glorioſo augurii præconio be-
nè illi precati ſunt. Eum itē, di-
vina cantica, hymnóſque dulces
canentes, ad caſtellum, in quo
domicilium paratum erat, fideli-
ter, & benevolè concomitantur.
Hîc Princeps à D. Marchione
Romanis ceremoniis primò ini-
tiatus, oblatam Sāctiſſimā Chri-
ſti crucem magna cū reverentia,
ac veneratione oſculatus eſt. Hoc
licet ſatis iniquo animo tulerint
viri illi noſtræ Catholicæ Religi-
oni contrarii, (qui intra ſe fre-
mentes acriter aſſeverabant, id
temerè fuiſſe tentatum in urbe,

quæ eſſet ſuæ ditionis) tamen eorum nullus auſus fuit eapropter coràm verbũ, aut querimoniam proferre. Caſtelleraldia Princeps egreſſus, eum etiam D. Malicornio ſequente, ad Hayam, Turonum pagum, advenit, quem aliorum inſtar D. de Souvray Eques auratus, Turonenſis Gubernator inſequitur, Turonémq; cum illo ingreditur. Vbi quoque ſumma lætitia, & perſpectiſſima benevolentia à civitatis Maiore, omnibúſque civibus honorificentiſſimè exceptus eſt. Commorantur Principes Turone ſpatio ſeptendecim dierum; quibus expletis
Chenõceau. ad Canocellum iter agunt, Ludovicam à Lotharingia Reginam Henrici 3. Regis Chriſtianiſſimi viduã ſalutaturi. Eos Regina benignè admodũ, plurimíſq; amoris & benevolentiæ amplexibus ſuſcepit. Hinc, Reginæ pro more Vale dicto, ad Mont-richardum

proficiſcuntur. Die altera ecce adeſt D. de Ville-comblin, qui Principi Bloſios properanti viam *Blois.* commonſtret. Inſuper Bloſiis viis tapetibus inſtructis ſumma cum totius populi acclamatione Princeps receptus Regiã petiit: Ibíq; publicis ſumptibus lautè & opiparè convivium paratum erat. Exin ad Clerycum pagum ventum eſt. *Clery.* Indéque ad Sancti Laurentii Fanum: ubi à D. Mareſcallo de la Chraſtra magno nobilium comitatu, univerſiſque Aurelienſibus armatis civibus, ac maximo apparatu Princeps Aureliam ductus, umbellam quoque ſibi oblatam ingredi renuit. Nullibi meliùs quàm hîc Princeps exceptus eſt. Eum Aurelia diſcedentem, ſua equitum turma, cui D. de Montatero ſuo nomine preerat, ſtipatũ D. de Entregas ad Stampium *Eſtampes.* uſq; ſubſequutus eſt. Vnde ad D. Germani Fanum ad Hayam, pe-

nes Regis expreſſum mandatum, voluntatem ac conſultum 3. Decembris fœlici omine, boníſque avibus incolumis pervenit. Proximis ſubinde diebus ipſius Regis Chriſtianiſſimi decreto Præſides ſupremi ſenatus Pariſienſis cum toto ſenatu, Procurator, & Advocati generales, cateríque Senatores Principem veniunt ſalutatum : ad quem Achilles de Harlay dicti ſenatus Protopræſes luculentam orationem, ſapientiſſimis ſententiis, gravibúſque verbis ornatam, atque hominū ſenſibus ac mentibus accommodatā habuit. Quæ dicta Principiſſa mater ob filii minoritatem Deo, Regi, Protopræſidi, ac omnibus aſtantibus gratias egit ſummas. Venerunt quoque ob eandē cauſam magnus Præſes magni Conſilii cum aliis Præſidibus, Conſiliariis ac Senatoribus. Magnus item Præſes primus Cameræ cō-

putorũ cum reliquis Præſidibus & officialibus: ac etiam Præſides & Cõſiliarii curiæ, quæ Subſidiorum dicitur: & alterius Monetarum dictę. Itémq; Mercatorũ prę-fectus, ac reliqui Pariſienſis Reipublicæ Ordines. Ad illos ſiquidem paulo antè Rex tales dederat literas, quarum exemplar hîc inſeruimus.

EX PARTE REGIS.

CHariſsimi & plurimùm amati: Nos certiores facti de brevi advẽtu chariſsimi, ac amantiſsimi agnati noſtri Principis Condæi ad noſtras ædes D. Germani Fani ad Hayam, ad quas ipſum deducendum juſsimus, deſiderantes ut à vobis & agnoſcatur & habeatur & tanquã PRIMVS PRINCEPS *noſtri* SANGVINIS *& hujúſce Coronæ hæres, donec Deus legitimam ſobolem nobis conceſserit, ſicut reliquas hujúſce regni ciuitates antecellitis; eis quoque ſpecimen & documentũ*

feratis, quantus honor Sanguini tali debeatur, vobis mandamus, imperamúſque, ut catervatim dictum agnatum noſtrum viſitetis, ſalutetíſque ubi primum ad prædictas ædes D. Germani Fani applicuerit. Quemadmodum autem dictum agnatum noſtrum non ſecus ac filium diligimus, ſperantes illũ & publicæ & noſtræ expectationi ſatisfacturũ, gratum erit nobis veſtrum in hac re officium, quod quidem omnibus probabitur. Obtemperate igitur: ſic enim volumus & jubemus. Dat. in caſtris ad Feram Novembris die 17. anno 1595. Cui ſubſignatum erat, *Henri*, & inferius, *De Neufville.* Obſignata erat epiſtola Franciæ ſigillo, & ei addita erat ſequens ſuperſcriptio: *Chariſsimis & plurimùm amatis Præfecto Mercatorum, Conſulibus, civibúſque bonæ civitatis noſtræ Lutetiæ Pariſiorum.* Prætereà Contii Princeps, & Sueſſionum Comes ad ipſum Principem ſuũ nepotem ex fratre ſeniori legatos

miſêre, per quos ꝓpriis literis ſuis felicẽ illi & fauſtũ precabãtur ad Regẽ acceſsũ. Interjectis aliquot diebus, Contius ipſemet inviſit eundem nepotem. Is interim Regis juſſu in Catholica, & Apoſtolica Religione inſtruendus traditur viris doctis, piis, & devotis: quorum exemplo & doctrina imbutus veram & legitimam Eccleſiam cupidè amplexus eſt. Die Mercurii, quæ fuit 17. Ianuarii anni 1596. in Sancti Antonii Abbatis feſto apud dictum Fanum D. Germani ad Hayam à Reverẽdiſſimo ac Illuſtriſſimo Domino D. Cardinale de Gondy, Pariſienſi Epiſcopo, quibuſdam Doctoribus, necnon viris doctis, gravibus, & piis quamplurimis aſſiſtentibus, maxima totius Franciæ lætitia, omniúmq; applauſu ſummo ad Eccleſiæ Romanæ gremiũ receptus fuit: cum annos haberet ſeptẽ, menſes quatuor, & dies 17.

Ab hac die Ioãnes Fileſac,ſacræ Theologiæ Doctor, Cathedralis Eccleſiæ noſtræ Dominę Pariſiẽſis Canonicus,mãſit apud eũ uſq; ad Quadrageſimam,Rege ita approbante,ut illius mores propiùs, & rectè inſpiceret,eúmque,ſi neceſſe eſſet,rectiùs inſtrueret. Qui perſpecto Principis ingenio miti, placido,&ad omnes virtutes apto nato, magna cum animi ſui lætitia, & Principis admiratione ad ſuum cõcionandi munus inſtante Quadrageſima, venia etiã impetrata,receſſit.Carlottæ matris aſſiduæ preces hoc negotium promovêre. Sacroſanctæ enim Religionis Romanæ myſteriis,ritibus ac ceremoniis,ipſa nondum eandem Religionem profeſſa,Filium imbui optabat incredibiliter.Hujus rei teſtis oculatus egomet sũ. Cùm primùm enim Principem hunc ad ædes D. Germani Fani veniſſe intellexi, ob veterem ne-

ceſſitudinē, quam habebam cum D. Marchione Pizanii (interceſſerat namq; inter eum & Regem meum Dominū Antonium Portugalliæ magna & familiaris amicitia) mox cum quibuſdam amicis meis illuc dictū Marchionem inviſi. Marchio me honorificè ac benignè à ſe receptum duxit ad Principem: Cui, poſtquā ille me affabiliter tractaſſet, atque tam familiariter, ac ſi me ab incunabulis cognoviſſet, alloquutus eſſet in multorum conſpectu, ſpopondit, me, dum ad Eccleſiæ gremium foret ſuſceptus, apud eum ipſum miſſam celebraturū. Princeps ob hanc rationem pulcherrimo ſuo & hilari vultu ad me converſus (animus enim ejus hac promiſſione geſtire videbatur) an id facturus eſſem inſtāter efflagitabat. Ego ad hęc: Sum Excellentiſſime Princeps Regis Chriſtianiſſimi Eleemoſynarius: ea ꝓpter *Hæc eſt nobilis Capellanus.*

ad dicēdam Miſſam coram Celſitudine veſtra ex iure teneor. Iterū ille: Id à te ſcire cupio, an ante me facturus ſis Rem divinā, cùm primùm gremium Sanctę Romanæ Eccleſię fuero ingreſſus? Mihi autem, me ita acturum affirmāti gratias ingentes ipſe egit, ſeque admodum hac re cohoneſtatum iri lætanter aſſeruit. Certior de iis facta Principiſſa Mater, ut abſque dubio promiſſum implerem, me coram D. Marchione, plurimíſq; aſtantibus ſummopere rogavit. Accidit id (ſi benè memini) 16. Decēbris. Non multos poſt dies ad Feram, ut ibi agerē cum Rege de quibuſdam mei Ordinis negotiis, profectus ſum. Vnde undecima Februarii Pariſios reverſus 14. menſis ejuſdem in ædibus D. Cancellarii præter opinionē inveni obviā eandem Principiſſam. Ipſa ea omnia, quæ acta fuerant menſe ſuperiori in Principis filii

ſui ad Sacroſanctæ, Catholicæ, Apoſtolicæ, Rom. Eccleſiæ gremiũ receptione, mihi certè ſummo cũ gaudio & lætitia particulatim retulit: Méque, ut fidem meam liberarem, multis precibus hortata eſt. Ego verò tot poſtulationibus, ac rationibus, imò juſſibus ligatus & obligatus Dominica ſequẽti, quę fuit prima Quadrageſimæ, D. Germani Fanum adiens, hora octava matutina, ut ſatisfacerem promiſſis, Principi me obtuli. Aderant omnes ferè domeſtici ejus. Ille me ſuſcepit tanto honore & cordis lætitia, ut nullus, ob tenerã illius ætatẽ, abſque admiratione dicere queat. Miſſam dixi. Mihi alacriter, & lætanter congratulabatur ille: & Mater ſimul. Prædicta non otioſè ſcripſimus, imò ea palàm retulimus: ut omnibus illuceſcat, Principem hunc nõ ſine conſilio, nec ſine inſtructione, aut contra Matris inſtitutionem, vel

Regis juſſum, nec raptim, nec invitè: ſed cum ſummo illius deſiderio, ſuæque illuſtriſſimę Matris ſincero ſtudio: adeóq; cum tanto pietatis ſenſu in hac ſua ætatula in Eccleſiam fuiſſe ſuſceptum. Et mirũ quàm bellè illa vera Sancti Ludovici proles Herôum avitam fidem cupidè & ardenter ſit amplexus: veram doctrinam Eccleſiæ Catholicæ profeſſus, & cum ingenti gaudio omnem errorem fuerit deteſtatus: & ipſam hæreſim ſpõte ſua puerulus abjurarit, ut etiam ipſis Doctoribus inſtaret vehementiùs ac dolorẽ tantę moræ ſubinde teſtaretur. Nec verò quicquã prætermiſit erga ſuos juvenes nobiliſſimos aſſeclas, quin eos hortaretur continuò ad veram fidei Catholicæ obſervationem, eandémque ipſis amplectentibus ſummopere gratulabatur. Ipſe poſteà 21. menſis Iulii ejuſdem anni die Dominica, ve-

luti primarius Sãguinis regni Frãciæ Princeps expreſſo Regis mãdato, magna procerum, & primæ notæ nobiliũ comitatus caterva Illuſtriſſimum ac Reverendiſſimum Dominum Alexandrũ Medices Cardinalem & Archiepiſcopum Florentinũ, Summi Pontificis à Latere Legatum, cùm ei obviam iiſſet, hac concepta oratione affatus eſt.

Illuſtriſſime ac Reverendiſſime Domine Legate, ingenti me quidem honore Rex proſequutus eſt, quòd me, minimè adhuc provectæ ætatis hujus obſequii muneri delegarit: ut ejus nomine Tibi occurrerem, ac teſtarer, quàm vehementer lætetur à Sanctiſſimo Domino Papa legationem iſtam viro Cardinali adeò inſignis notæ, qua Te præditum eſſe palàm omnes norunt, demãdari. Itaque Regis juſſu Te fauſtè, fœlicitérque huc appuliſſe certiorẽ facio: quæque à Chriſtianiſſimo Rege, & Sedis ſanctiſſimæ Apoſtolicæ valde ſtu-

dioſo & obſequēti filio, quique ſummo ſtudio ac potiùs pietate Sanctiſsimum Dominū Papam, ac ſacroſanctum Cardinalium collegium comiter obſervet, expectari poſſunt, in illo eſſe planè omnia confidas.

Cùm autem Illuſtriſſimus ac Reverēdiſſimus D. Legatus, hac oratione habita Principis, humaniſſimo, amantiſſimóq; amplexu, oſculóque quàm grata hæc dicta ſibi eſſent, ſed & verbis ſuaviſſimis patefeciſſet, Princeps denuò illum alloquutus eſt.

DE Me verò Illuſtriſsime, ac Reverendiſsime Domine Legate id ſanè Tibi perſuadeas, nihil Mihi quicquam tam ex animo, adeóque gratum contingere potuiſſe, quàm hanc occaſionem profitendi quanto honore proſequor, quámque comiter obſervo, tùm præclaram illam Sanctiſsimam Sedem, tùm Sanctiſsimum Dominum Papam, quæque ad jus, & auctoritatem Sanctitatis ſuæ pertinent. Sed & tu Illu-

ſtriſsime, ac Reverẽdiſsime D. Legate penitus exiſtimes Te à me, quoad vivã, & amatum & obſervatum iri. Abs te verò peto, ut me itidem carum tibi, commendatúmque eſſe cures.

ORATIONE ab Excellentiſſimo Principe aperta & exporrecta fronte lepidiſſimè prolata, confeſtim Supremi Senatus Pariſienſis Protopræſes, cũ aliis Præſidibus, & Conſiliariis; Procuratore generali, ac regiis Advocatis, cæteríſque ejuſdem Senatus non ſolùm, ſed etiam Cameræ Computorum, Subſidiorum, Monetarũ, aliarúmq; ſupremarũ officialibus (necnon Mercatorum Prefectus) ad D. Legatũ accedens, fœlicem fauſtúmque adventum brevi oratione precatus eſt. Idem fecêre reliqui.

HIS rebus peractis cœpit Illuſtriſſimi ac Reverẽdiſſimi D. Legati deductio procedere. Cúmq; ille hoc ritu ac ceremonia ad Ec-

cleſiam Cathedralem deduceretur, expectanti pene omni Pariſienſi populo & applaudenti, tùm Illuſtriſſimo ac Reverẽdiſſimo D. Legato, tùm Excellẽtiſſimo Principi, (qui illũ cum Domino Henrico Borbonio, Montpẽſerii Duce, Principe Sanguinis, proximè ſequebatur) pulcherrimæ ejúſce frontis, & eximii vultus forma, omni ex parte virtutum in eo futurarũ, inenarrabili lætitia, & incredibili hilaritate omnes quotquot aderant ad cõclamationem laudis, & applauſus ſummoperè excitabat.

Finis Epitomes rerum ab Henrici Borbonii Maioribus geſtarum, ejuſdémque Henrici genealogiæ explicationis, à Sancto Ludovico repetitæ.

ORDO GENERIS, NONNVLLA'Q. GESTA, *Herôum excellentiſſimi Henrici Borbonii Frãciæ Protoprincipis ex parte Matris Carlottæ Catharinæ Trimolliæ, nunc recens exorſus.*

TRIMOLLIORVM familiam à quingentis jam annis in maxima authoritate atque gratia apud Principes fuiſſe cõteſtantur hiſtoriæ. Huícq; familiæ Audebertus Trimollius vir nobilis, dives & potens, ſtrenuus, fortis, ac in re militari peritiſſimus, primus parens attribuitur. Is regnante in Francia Philippo primo, expeditione

in Terram Sanctam deliberata, cum Hugone dicto Magno, Regis fratre, uxoris ratione Veromanduorum Comite: Roberto Duce Normaniæ, Gulielmi Nothi Conquæſtoris Angliæ Regis filio primogenito, qui Rex primus electus fuit Hieroſolymæ: Gothofredo Buillonæo, Lotharingiæ Duce, & Balduino ejus fratre, cæteríſque Principibus cũ nobilibus quãplurimis in Aſiam proficiſcitur, ibíque decumbit, filio ex legitima uxore relictoGulielmo. Quippe qui Ludovico Craſſo, & filio Ludovico Iuniori, Franciæ Regibus, contra Anglos & Flandros multa præſtitit. Ipſúmque Iuniorem, Divi Bernardi monitis ſuaſum, adSacrum bellum gerendum profectum comitatur, filio Annielo, legitimè habito vivo relicto: Qui Philippo Auguſto bellum contra IoannemAnglum gerenti mirificè ad-

fuit. Eodémque Auguſto imperante, contra Albigenſes, illius tempeſtatis hæreticos, Simonem Comitem de Montfort, hominẽ prudentem, ſtrenuum, nec minus religioſum, arma ſuſcipientem, devotione ſumma, zelóque piiſſimo ſequitur. Hoc exemplo cõmoti multi, fervidi charitatis proximorum, viri virtute præſtantes, pro hæreſis extirpatione, & fidei Catholicæ defenſione ſe ipſos & animas ſuas in holocauſtum tradidêre. A quibus tunc adunatis Divus ille Dominicus Ordinis Prædicatorum inſtitutor, & auctor, ex illuſtriſſima Guſmanorũ proſapia ortus, qui hæreſim toto animi conatu, vita & doctrina impugnare primùm inſtitit: quíque nõ minus immaculatæ vitæ exẽplo, qnàm doctrinæ ſuæ ſoliditate, & arguebat hæreticos, & fideles confortabat in dubiis, anteſignanus effectus eſt. Bellum id

per Ludovicum 8.peractum fuit.
De prædicti Annieli morte nullam mētionem faciunt hiſtorici, neque ejuſdem patris,ac avi:uxoris etiam matris, & aviæ nomina reticuerunt ipſi. Vnde hoc provenerit ſæpenumerò excogitavi. Verumtamen in cauſa fuiſſe,non modò hiſtoricorū negligentiam verùm etiam (quod veriſimilius eſt) ducatus Burgundiæ,Trimolliorum antiquæ patriæ, viciſſitudines. Id enim fecêre ſemper novi dominatores: videlicet veterū poſſeſſorum memoriam penitùs extinguere elaborarūt. Occuparunt Galliā Franci: quid de Gallis reperitur? Saxones & Angli Britanniam: quid de Britannis? Carthaginenſes,Romani & Gothi Hiſpaniam: quid de primis illis Hiſpanorum progenitoribus, vel (ne prolixiùs ultrò citróque progrediamur)de aliis quamplurimis nationibus ab externis occupa

cupatis? Veſtigia obſcuriſſima. Fuêre tantùm. Idipſum ob Dominii, de gente in gentem mutationem in Burgundia accidiſſe arbitramur. Hac quidem de cauſa, nimirùm quia hiſtorici prædictorum Trimolliorũ ſeriem, annos vitæ, atque eorum exitus non planè ſcripſerint: vel quòd eorũ monimenta ob dictas viciſſitudines ſint deperdita, non ab Audeberto, ſed ab ejus pronepote Imbaldo in Arbore exordium ſumere decrevimus.

De Imbaldo Trimollio ordine primo, qui eſt depictus in arbore.

IMBALDUS Trimollius ex antiqua Trimolliorũ nobilitate oriũdus, Ludovici 8. tempore florens, uxorẽ ſibi elegit, ut referunt Annales Aquitaniæ, Dominam

quandam, è Cabilonenſi familia ortam : quam tãdem probabiliores de hac re hiſtoriæ in uxorem dant filio ejus primogenito Imberto, eámque Ioannam nominant : conteſtantúrque, dictum Imbaldum in uxorem duxiſſe Alidem à Caſtro, fœminam nobiliſſimam, antiquo & illuſtriſſimo Caſtrorum ſanguine prognatam. Quæ (ut conjicimus) ex Hiſpania in Galliam pervenerat in comitatu Chriſtianiſſimæ Reginæ Blãcæ, dicti Ludovici 8. fidiſſimę cõjugis, Alphonſi cognomẽto Nobilis, & Leonoræ Plantagenetæ Anglicæ, Regum Caſtellæ filiæ. In more enim poſitum eſt, Reginas & Principes, cùm ad externa regna conjugii cauſa mittuntur, non ſolùm ſecum adducere matronas, quarum inſtructione, & conſilio gubernentur: ſed etiam puellas, quarũ puellari ac patrio conſortio delectentur. Hac ex ra-

tione multarum familiarum cognomina, per fœminas præcipuè à regnis in regna fuiſſe tranſlata comperimus. Verumenimverò, ut omnibus apertum & clarum ſit, Trimolliorum familiam jam à quadringentis annis præclaram & illuſtrem haberi, quandoquidem Principes fœminas illuſtriſſimas eis copulari non fuerint dedignati: nonnulla de Caſtrorum Nobilitate curioſitatis gratia lectori ſtatui explicare. Caſtrorum familia in Hiſpania inter quinq; antiquiores, ac nobiliores, ab Hiſpanicis hiſtoricis tertia recēſetur. De qua re multa videri poſſunt in tractatu de Nobilitate generis Hiſpanorum antiquorum, ab Antonio à Barahona Caroli 5. Imperatoris, Regis Caſtellæ hiſtoriographo cōpoſito. Quinque enim Nobilitatis familias, reliquis nobiliores ac excellētiores, in Hiſpania claruiſſe narrāt priſ-

cæ hiſtoriæ. Quarum prima erat à Lara, è qua Laræ & Manriques: Secunda de Haro, è qua qui de Haro dicuntur, promanarunt: Tertia à Pegnafiel, (eſtque oppidum, quod ampliavit Rodericus Laynes, filius loco tertio natus Layni Calvi, qui Caſtellę provinciæ, poſteaquàm Regis Legionis imperio, cui antè parebat, ſe ſubtraxit, unà cum Nonio Raſura primus Iudex & Gubernator fuit inſtitutus): cui à Caſtro dicti genus & originem ſuam debent. Quarta à Carrion, è qua proſiliêre à Carrion nominati: quorum poſteritas, ob fœditatem commiſsã contra filias Roderici Dias, Magni Cid, extincta fuit. Quinta & ultima Nobilitatis in Hiſpania familia illa erat à Ciſneros: unde Ciſneri, Bermudes, & Girones, qui quamvis ex quinta & ultima Nobilitate deſcenderint, tamen ab annis quingentis plus minus

Principes ſunt habiti & vocati, eorúmqueMaiores in uxores duxerunt Regũ filias, ſuáſque Regibus matrimonio copularũt. Id curioſi legere poſſunt, libro de familiæ Gironum antiquitate excuſo Compluti anno 1577. Hieronymo Gudielo Authore. Quo libro apparet Dominum, Rodericum, qui primus Ciſneriorum familiæ Gironum nomen dedit, duxiſſe in uxorẽ Sanctiam, Infantem Caſtellæ, Alphonſi 6. Imperatoris Hiſpaniæ, Caſtellæ, Legionis & Galleciæ Regis filiam, circiter annum 1102. Pro inſignibus ſuis gerunt Caſtri nonnulli (quorum per totam Hiſpaniam, in Portugallia præſertim, multæ ſunt familiæ diſtinctæ) tredecim circulos aureos (quos patria lingua R V E L A S vocamus) in cãpo azureo: Alii novem: Alii, qui ſeſe primos & præcipuos in dicta familia æſtimãt, ſex. Sebaſtianus *Alcalà de Henares.*

ille regni infœliciſſimi Portugal-
liæ Rex Invictiſſimus, æquiſſim⁹,
ac Chriſtianiſſimus Iacobum à
Caſtro de Rio (quæ vox Portu-
gallicè fluvium deſignat) virum
mercatorem, divitem, liberalem,
multíſque virtutibus ornatum,
propter bona fidâq; ſervitia, pa-
triæ &. Regi facta, nobilitavit.
Eidémque, nobilium numero ad-
ſcripto, novem veterum Caſtro-
rum circulos, (ſive R V E L A S.)
aureos, in campo azureo cum
duobus fluviis, ab uno latere ad
alterum tranſversè fluentibus, ad
aliorum nobilium differentiam,
pro inſignibus conceſſit. Ab iſta
demùm Caſtrorum familia om-
nes fere Europæ Principes deſcē-
dunt. Quoniam Petrus Iudicia-
rius Portugalliæ Rex, vivēte Al-
phonſò patre, Conſtantia uxore
prima demortua, ex qua Fernan-
dum ſucceſſorem ſuſceperat, ſe-
cundis nuptiis, Summi Pontificis

diſpenſatione, Agnetem à Caſtro Petri Fernandes à Caſtro filiam, ſanguine ſibi propinquam, matrimonii vinculo ſibi conjunxit: Ex qua ſuſtulit Alphonſum, qui in cunis obiit, Ioannem & Dionyſium, Infantes Portugalliæ: Et Beatricem, quæ nupſit Sanctio Albuquerquii Comiti, Henrici 2. Regis Caſtellæ fratri. A Ioanne deſcēdunt Duces Najaræ, qui ducatum Valentiæ poſſident, & plures Principes in Hiſpania. A Beatrice & Sāctio marito nata eſt Leonora, nupta Fernando, Infanti Caſtellæ, Duci Pegnafielēſi, Ioannis 1. Regis Caſtellæ filio: poſteà Regi Aragoniæ. Fernandus & Leonora procrearunt Alphonſum primogenitum Regem Aragoniæ, Neapolis & Siciliæ, qui filium ſuſcepit ex pellice Fernandum nomine, Calabriæ Ducem, deinde Neapolis & Siciliæ Regem, patrem Leonoræ uxo-

ris Herculis Eſtēſis,Ferrarię,Mutinæ & Rhegii Ducis, è quibus Eſtenſes, Guyſiæ, Mantuani hodierni, & alii quamplurimi. A ſupradicto Fernando ortus eſt Federicus, qui ex Anna Sabaudica ſuſcepit Carlottam, uxorē Nicolai Guydonis Lavallii Comitis, è quibus nata eſt filia nomine Carlotta, è qua Trimollii: Et Ioanna primogenita uxor D. de Rieux, quorum pronepos eſt Gujdo Comes hodiernus Lavallii ex Guydone, antè paulò dicto, & Anna de Allegre natus anno 1585. Maii quinta. Filium quoque habuit Fernandus nomine Alphonſum regni ſucceſſorem; qui filiam ſuā Iſabellam nuptum dedit Ioanni Galleacio Sfortiæ Mediolanenſium Duci. Hi procrearunt Bonā deſponſatam Sygiſmundo Poloniæ Regi; cui peperit Sygiſmundum Auguſtum, Iſabellam, Sophiam, Annam, & Catharinam,

deſponſatam Guſtano, ſive Ioanni Regi Sueciæ, qui ex ea ſuſcepit Sygiſmundum Chriſtianiſſimum, Sueciæ & Poloniæ Regem hodiernum. Suſcepit itaque Fernandus ex Leonora Alphonſum primogenitum, Ioannem ſecundogenitum: qui ex prima uxore Blanca Regina Navarræ ſuſtulit Leonoram ataviam Regis Chriſtianiſsimi Henrici 3. Navarræ, & Franciæ 4. A dicta Leonora egreſsi ſunt Valeſii, Candalienſes, Rhoanenſes, & permulti alii Principes intra & extra Galliam. Ille demum Ioannes ex ſecunda uxore Ioanna, Archithalaſſi Caſtellæ filia, genuit Fernandũ Regem Aragoniæ & Magnæ Elizabethæ maritum; è quorum gremio nati ſunt Reges Caſtellæ, Portugalliæ, Bohœmiæ, Imperatores, Duces Bavariæ, Lotharingiæ, Sabaudiæ, Parmæ, Mantuæ, Florentiæ, & omnes qui Eu-

ropæ præſunt. Quorum genealogias cùm junctim, tùm ſeparatim Deo auſpice, Principibúſque faventibus, typis mãdare ſperamus.

At ſiquis mihi objiciat, multos reperiri mercatores per univerſum Orbem diſperſos, & alios infimæ ſortis viros, qui hujúſce nominis Caſtrorum denominatione vocitantur: méque ergo circa Caſtrorum nobilitatem ſummopere hallucinari: Id verum eſſe fateor, Caſtróſque mercatores, & alios parvi momenti homines, nõ ſolum Angliam, Germaniam & Italiam: ſed etiam Galliam, præſertim civitatem Lugdunenſem, poſſe nonnullos recenſere. Sed ut intelligi poſſet, qua ratione illi tantæ, támque illuſtris familiæ cognomento fruantur, atque adeo unde hoc provenerit, non erit alienum paucis explicare. Anno 1482. Fernandus & Iſabella Caſtellæ Reges cùm explo-

ratum habuiſſent, per Iudæos, qui in eorum ditione erant, ſcelera nefaria contra Religionis noſtræ ſanctitatem conflari, omnes illos in exilium ejecerunt. Cùm verò alii in alias partes ejecti fuiſſent, mox eorum pars à Ioanne 2. Rege Portugalliæ ſub certis conditionibus impetravit, ut in Portugallia, tempore aliquo definito, conſiſteret. Conditiones autem potiſſimæ fuerunt, ut octonos aureos, ad bellum contra Infideles, deſignatos, ſinguli Regi perſolverent: & intra certum tẽpus à Portugalliæ finibus emigrarent. Quòd ſi, poſt tempus illud aſſignatum, viſi in Portugallia fuiſſent, libertatem amitterent. Accidit quòd Iudæorum magna pars in Portugallia remanſit, partim ob quaſdam rationes, quas citat Damianus à Goyes patria lingua, & Hieronymus Oſorius Latina in Emmanuelis Regis Portu-

galliæ elogio, partim quòd inopia impediti minimè potuiſſent ea, quæ erant ad navigandum neceſſaria, intra tempus illud emere: Cùm tempus interim illis elaberetur, libertatem amiſêre. Qui igitur ſervum Iudæum habere cupiebat, eum à Rege poſtulabat. Hæc erat Iudæorum, qui in Portugallia morabantur, miſerabilis conditio, cùm Emmanuel regnare cœpit. Qui videns illos non ſponte ſua cõtra fœdus, poſt tempus à Ioanne præſtitum remãſiſſe, omnes liberos eſſe voluit. Quos tandem poſteà in fine anni 1496. è regni finibus excedere juſſit: diémque præfixit, intra quem omnes, qui in illius regno fuiſsẽt inventi, ni Chriſtiani fierent, libertatem amitterent. Interim in initio ſequẽtis anni inſtabat dies, quo Iudæi, qui Chriſtiani fieri nollent, erant in exilium ituri. Omnes igitur ſe ad navigandum

ſumma ope comparabant, cùm Rex Emmanuel indigniſſimè ferens, tot hominum millia in sẽpiternum exitium detrudi, ut ſaltem filiorum ſalutem proſpiceret, rem excogitat, facto quidem iniquam & injuſtam, animo tamẽ & propoſito fine laudabilem. Præcepit enim, ut Iudæorum filii, qui nondum quartum decimum annum ætatis excederent, à parentibus abſtracti, & ab illorũ conſpectu remoti, in Religionis Chriſtianæ diſciplinam traderẽtur. Quod non ſine magnis animorum motibus fieri potuit. Itaque cũ in principio fuiſſent illis tres in Portugallia portus aſſignati, unde excederent, Rex interdixit ne quiſquam ex illis aliũde, quàm ex Vlyſſiponẽſi portu ſolveret. Quo factum eſt, ut innumerabilis Iudæorum multitudo ad eam civitatem conflueret. Interim verò dies dicta præterfluxit

ita,ut eſſet illis neceſſe,qui nondum emigrare potuerant,libertate ſpoliari. His tandem malis pleríque victi Chriſtianam Religionem aut ex animo profiteri, aut ſaltẽ callidè ſimulare maluerunt, quàm vitam in tanta acerbitate traducere. Cùm igitur, fidei chriſtianæ confeſſione facta,fontibus ſacris fuiſſent abluti, poſt annos quindecim, poſtquàm Portugalliam intrarant, & filios & libertatem recuperarunt, multíſque à Rege præmiis clementer invitati in Portugalliæ regnis ſatis commodè vitam exegerunt. Fuítque illis ſummus honor ab Rege cõceſſus, videlicet ut unuſquiſque familiæ ſui ſpiritualis Patris, quẽ in baptiſmo haberet, agnomen ſibi ſuíſque deſcendentibus poſſet aſſumere. Vnde factum eſt,ut Iudæi illi aqua fontis ſacri lavati, & ad veram Chriſti Religionem, extra quam nulla eſt ſalus, redu-

cti, non modò poſſent liberè nobilium, illuſtrium, ac regiarum familiarum cognomento uti: verùm etiam illud ad poſteros ſuos veluti rem hæreditariam, tranſferre. Ob hanc rationem reperiũtur mercatores quamplurimi per univerſum Orbem diſperſi, qui, quamvis ex Iudaico ſanguine ſint orti (quod apud Portugallenſes ſatis ignominioſum, imò deteſtabile eſt) regiæ tamen conceſsionis virtute fulti, ſe dicunt, atque nominant Caſtros, Souſas, Pimentellos, Mendoças, Afonſecas, &c. Ea nihilominus lege, ut eorum ullus nec ſe nobilem dicere queat: neque etiã aliquo privilegio nobilitatis frui, neque Caſtrorum, aut aliorum nobilium inſignibus uti, ſive in literis, ſive in aulæis, in tapetibus, in ſepulturis, & in ædibus, vel in alio quovis loco. Id illis prohibitum eſt ſub maximis pœnis, quas in Por-

tugalliæ regnis, ſi à regiis officialibus de tali crimine convincantur, exactiſsimè perſolvunt. Inſuper Rex, ut hi inter alios Chriſtianos diſtinguerētur, illos Chriſtianos Novos vocari fecit, & ſingulorum omnium nomina albo adſcribi juſsit. Mercatores autē in partibus noſtris Portugalliæ ignobiles reputātur. Nobiles verò ſi mercaturā exercuerint, ſuam nobilitatem perdunt. Poſſunt tamen convenire cum Rege, eíque certam auri ſummam annuatim pendere pro contractationibus, ut dicimus: Hoc eſt, pro cōmercio & navigatione ad Caput Viride, Minam, Inſulam Sancti Thomæ, Congum, Angólam, Braſiliam, & ad Indiam Orientalem, cæteráſque Portugalliæ Monarchiæ dominationes, ac etiam pro eorum tributis & vectigalibus. Nullus itaque vi contractationis præter eos, qui contractatores

ſunt, poteſt eas partes adire abſq; facultate, & ordine contractatorum. Aliter enim non ſolùm proprias merces, & naves perdet, ſed etiam pœnis, damnis, & incommodis multis ſubjicietur. Verumenimverò Novi iſti Chriſtiani tãto odio fuêre Veteribus, quòd poſt annos novem, infra tres dies, à Dominica ſcilicet in Albis, quæ fuit 19. Aprilis, anni 1506. uſque ad diem Martis ſequentẽ, parùm abfuerit, quin oẽs, magno Vlyſſippone concitato tumultu, fœdè perirent. Nunc probata primò Caſtrorum nobilitate, atque ad objectionem de Caſtris Iudæis mercatoribus reſponſione facta, ad Imbaldum revertamur. Is ſanctum Ludovicũ adverſus Henricum 3. Regem Angliæ, (qui Hugonis, Comitis Marchiæ contra Alfonſum dicti S. Ludovici fratrem, Toloſæ Comitem, partibus favebat) bellum gerentem qui-

buſcumque rebus potuit,ſuo periculo juvit. Deinde ab Alide uxore generoſiſſima prole ſuſcepta ipſum S. Ludovicũ,magnum adunantem bellatorum exercitũ, & ingreſſum Infidelium fines, in partibus Syriæ, omniáque igne devaſtantem & ferro, uſque Damyatam in Ægypto, cum tribus filiis ſequutus eſt. Qua capta, à labore milite refecto, Ludovicus ad Maſſaram, quam Pharamiam Chronographi vocãt, exercitum ducit. Quẽ hoſtis, ut poterat, premebat: quocum levibus commiſſis præliis, Chriſtianis ille ſuperior evaſit. Tandem in inſula, quam Nilus proximè Maſſaram efficit, Ludovicus caſtra depoſuit. Vbi varia fortuna utrimque pugnatũ eſt. Inſuper Ludovicus, fame peſtéque graſſantibus, occiſo primùm Roberto fratre, vulneratus vincitur & comprehẽditur à Sultano Infidelium Imperato-

re, multis quoque nobilibus ac regni proceribus interemptis: Inter quos Imbaldus vir ſtrenuus atq; bellicoſus, appriméq; Chriſtianus cum tribus filiis occiditur, anno 1249. ſub mēſem Nov. ut referunt Annal. Aquit. in vita ejuſdem S. Ludovici.

De Imberto Trimollio, ordine ſecundo in Arbore.

IMBERTVS Imbaldi Trimollii, & Domnę Alidis à Caſtro filius primogenitus, in bello cum patre occiſus, antequàm in Syriam proficiſceretur, uxorem duxerat Ioãnam Cabilonēſem, ex Comitum Burgundiæ ſanguine oriundam, ab eáque ſuſceperat Iacobum, de quo in ſequenti pagina à nobis nonnulla breviter dicenda ſunt.

De Iacobo Trimollio, ordine tertio in Arbore.

IAcobvs Imberti Trimollii & Ioannæ Cabilonenſis filius & hæres conjugem ſibi conjunxit Petronillam à Coucy, fœminam nobiliſſimam, quę genuit Guidonem & Gulielmum. Quis utriuſq; fuerit primogenitus percipere non potui à ſcriptoribus. Aliquando enim nominãt primò Gulielmum, aliquando Guydonem: ſed Gulielmũ ſæpiùs. Quapropter eum fuiſſe primogenitũ arbitror: ejúſque prolem per cædem Domini Montarelli filii defeciſſe certis cõjecturis & authoritatibus adducor. Hæc tandem de eo referũt Burgundicæ hiſtoriæ. *Quare cùm Dux Ioanna* (Brabantiæ) *timore Anglorũ ab eo*, (Philippo Audace Duce Burgundiæ) *Regéque* (Carolo 6. Franciæ) *auxi-*

lium petiiſſet, ſuum eſſe bellum Audax judicans, ei Gulielmum Trimollium ſexcẽtis Burgundis equitibus præfectũ mittit, maiora promittens auxilia ſub annũ 1387. Alibi: *Trimollius è Gangelo, Milla, ac Vuhto Geldros quotidianis incurſionibus vexans, poſtridie Idus Novembris Stralam oppidum occupat, diripit, ac incendit, magnámque prædam ad præſidialia caſtella, derelicto Strala abducit.* Alibi: *Anno* 1388. *Menſe Octobri Rex* (Carolus 6.) *eâdem qua venerat via cum exercitu in Franciam revertitur, ac cum eo Trimollius magna ditatus præda, Septimo cal. Iulii anno* 1389. Alibi: *Ivere cum Intrepido* (Ioanne filio primogenito Audacis) *è prima Frãcorum nobilitate Philippus Arteſius, Euſii Comes, Magiſter equitum* (Comeſtabilis) *Ioannes Comes Marchiæ* (Vindocini Comes primus) *Henricus ac Philippus Barrẽſis: Cuchiacus: Guydo ac Gulielmus Trimollius: Ioãnes Viennenſis, maris præfectus* (Architha-

laſſus) : *Buciquautus caſtrorum præfectus*:*Comes Fani Divi Pauli,Roiæ, &c.* Hîc Author Archithalaſſo, ac militum præfecto Comitibus, & multis aliis Dominis Trimollios anteponit. Alibi:*Anno 1396. à parte Francorũ cecidit Ioannes Viennenſis,Gulielmus Trimollius cum filio, Montarelli Domino, Gulielmus Euſius,&c.* In Gallicis quoq; Annalibus de eodẽ Gulielmo multa reperiũtur:de quibus tria tantùm citabimus exẽpla brevitatis cauſa. *Anno* 1388. *Carolum 6.* (in gratiam Ioannæ Brabantiæ Duciſſæ, pro oppido Grava,atque caſtellis Milla,Vuhto,& Gangello) *potentiſsimum exercitum comparantem contra Gulielmum Iuliacenſium Ducem* (ratione uxoris Mariæ Reynoldi, & Eduardi ſororis Geldrenſium etiam Ducem) *qui ipſum Carolum ad ſingulare certamẽ apud Tornacum provocaverat, ſequuntur, ejus frater Dux Aureliæ, & Philippus patruus,*

Dux Burgũdiæ, in cujus comitatu erãt quatuor millia equitum, qui ſub imperio Gulielmi Trimollii nobilis Burgundi conducebantur. Alibi: *Rex Carolus 6. è Flandrica expeditione reverſus anno* 1389. *Iſabellã Bavarã uxorẽ ſplendidiori põpa & apparatu, quàm vnquam Regina fuerat ingreſſa, Pariſiis recipi voluit. Comitantibus patruo ſuo Burgundiæ, & avunculo Borbonii Ducibus: Ioãne Borbonio Comite Vindocini, Dominis Gulielmo & Guydone à Trimollia fratribus, qui in conventu omniũ præſtantiſsimè geſſerunt.* Alibi: *Anno* 1396. *Ioanni Audacis Burgundionis filio cum nobiliſsimis ac potentiſsimis Galliæ viris per Germaniã profecto, Sygiſmundo Regi Hungariæ contra Turcas exercitum laturo comites erant, Ioãnes Comes Marchiæ & Vindocini: Philippus ab Arteſia Comes Euſii, Franciæ Comeſtabilis: Guydo & Gulielmus Dominus Trimolliæ.* In Aquitanicis etiam Annalibus hæc quoque reperimus:

Anno 1377.*Richardus Guyẽnæ Dux Eduardo 3. avo ſuo in regno Angliæ ſucceſsit.Rex Carolus 5.eo tempore adverſus Anglos exercitus quinque potentiſsimos habebat: quorum tertio ad Picardiæ cuſtodiam deſtinato imperabat Philippus Dux Burgundiæ,Iacobo Borbonio,Ludovici 2.Ducis Borbonii filio,poſtea Frãciæ magno Cubiculario, ac aliis Principibus, multiſque nobilibus comitatus,& quodam equite,quem valdè diligebat Gulielmum Trimollium dictum, qui deſcendebat ab Imbaldo illo Trimollio,in comitatu Regis noſtri Ludovici Sancti,ab Infidelibus ad Maſſaram occiſo.* Ex ſupradictis clarè, latéque patet, Trimollios olim nõ ſolùm viros nobiliſſimos ac ſtrenuos, ſed etiã Gulielmum maximi momenti hominẽ fuiſſe, ducem fortem,ac bellicoſum,atque in ſua quoque familia præſtantiſſimum. Hujúſce Gulielmi fratrem, patríſque Iacobi filium etiam fuiſſe credimus,Petrũ Trimolli

mollium: de eóq; Pariſiis, in Eccleſia noſtra Sancti Iacobi Ordinis Prędicatorum, intra ſacellum Noſtræ Dominæ à Gratia, in epitaphio ſepulturæ Guydonis Trimollii inſcripto mētio fit his verbis: *Hic jacet Guydo Trimollius, armiger, qui obiit Pariſiis, anno* 1390. *Et fecit fieri hanc tumbam nobilis homo Petrus Trimollius, Cubicularius Domini Burgūdiæ, patruus dicti Guydonis, anno* 1398. *Precare Deum pro anima ejus.* Guydonem hunc filiū fuiſſe Gulielmi prædicti, Guydonis & Petri fratris certis cōjecturis exiſtimamus. Dictio illa Cubicularius, vulgari idiomate Gallico *Chambelland* ſignificat: homines enim qui illam dignitatem in regia domo exercebant, ante annos nonaginta, *Chambellans* dicebantur. A tempore autem Franciſci I. Regis noſtri, *Gentilshommes de la Chābre*, quod eſt, nobiles homines cameræ, appellari cœpêre.

Quæ dignitas noſtro quoq; ævo maximũ decus, ſummámque ac mirificam apud Principes gratiã, atque generis nobilitatẽ in viris arguit. Vnde infertur Trimolliorum familiam in magno pretio & nõ vulgari cõmendatione quondam à Principibus haberi. Inſuper in oppidis, caſtellis ac etiam in tractibus ſuæ ditionis ab antiquo tempore jus habent ad Archithalaſſi dignitatem, & Archithalaſſi quoq; nominãtur. Id autem per arreſtum Parlamenti Pariſienſis, (veluti intellexi à nonnullis ejuſdem Parlamenti Senatoribus) in ſuum favorem obtinuerunt, anno 1522. Veriſimile enim eſt tantum Principem Ducem Burgũdiæ, videlicet Philippum Audacem (cui quamvis Rex nõ eſſet, nihil tamen ad regnum, niſi ſolum nomen deerat, quòd ditione Reges æquaret) Cubicularium ex vulgari nobilitate ſibi

nõ electurũ, imò ex præſtantiori, excellentiorique ſui dominii virorum proſapia. Cæterùm quando Iacobus è vita trãſmigraverit, quæ etiam præclarè geſſerit, ſigillatim non narrant hiſtorici, quos vidimus. Solùm, Philippum Valeſium & Ioannẽ filium, Franciæ Reges, ſe contra Flandros & Anglos, qui per id tempus maxima in Galliis bella excitarunt, fideliſſimè juviſſe affirmant.

De Guydone Trimollio, ordine quarto in Arbore.

GVYDO Trimollius Iacobi Trimollii & Petronillæ à Coucy filius & hæres, Ioannis Biturigum, ac Philippi Burgundiæ Ducum favore in uxorem duxit Mariam de Sully, Ludovici de Sully filiam: quæ quidem ſponſata fuerat, ſed non nupta Ioanni,

Comiti Montpenſerii, alterius Ioannis Biturigum Ducis filio, Regis Franciæ Ioannis nepoti. Erat Maria illo ævo fœmina dives, & opulenta, habebátque reditus annuales pretii quadragintorum millium librarum. Pater ejus Ludovicus, qui materno latere à Ducibus Athenarum deſcendebat, avunculum habuit D. Gualterum, maritum Ioannæ à Mello, ſororis Rudolphi Euſii Comitis, ac regni Franciæ Comeſtabilis; qui parentes habuerunt Rudolphum Euſii etiam Comitem & Mariam à Mello. Rudolphus is filius erat Ioannis, nepos Ioannis alterius, Euſii Comitum, pronepos Alphonſi è ſanguine Regum Hieroſolymæ, ac Conſtantinopolis Imperatorum orti, qui Alphonſus obiit ultra mare in Sancti Ludovici comitatu, ejúſque corpus dicti Ludovici opera & juſſu in Franciam de-

latum ſepelitur in Divi Dionyſii Fano. Illa verò Domina à Mello (quam *de Merlo* corruptè dicunt Galli nonnulli) orta erat à nobiliſsima illa familia de Mello : cui ſimiles in Portugallia habemus multas & antiquiſsimas inter ſe diſtinctas, valdéque propagatas. Ab eáque deſcēdunt ſummi Præfecti Sylvarum & Aquarum Portugalliæ, & magni illius regni Oſtiarii, qui ex aſſe illius dignitatis, non contemnendæ, hæredes ſunt: Frãciſ. à Mello de Sampayo, quinq; oppidorũ multorúmq; pagorum Dñs. ac etiã nobiles quãplurimi : Marchiones itẽ de Ferreyra, Comites de Tentugal, & Domini de Eſtremadura. Quippe qui etſi genus ſuum ducũt per lineam maſculinã ac legitimam à regali illa Bragantiæ familia, nihilominus tamen à Mello vocitãtur. Dominus námq; Domnus Alvarus à Bragantia Fernandi 1.

Ducis Bragantiæ filius, hodierni Marchionis proavus, cõjugii nexu ſibi copulavit Dominã à Mello opulentiſſimæ ditionis hæredem. Eáque de cauſa, veluti Roberti poſteri, Principes Sanguinis in Francia, Borbonii; ita Bragantini ab Alvaro oriũdi in Portugallia à Mello dicti ſunt. Mellum vetuſta eſt urbs Portugalliæ in Provincia Ciſtagana ad Stellæ Montis pedẽ, ad plagam Septentrionalem ædificata. Gualterus prædictus, qui Franciæ fuit Comeſtabilis, genuit ex cõjuge Ioãna à Mello filiam unicam, Ioannam: quæ anno 1388. Guydonem Trimollium, Marię neptis ſuę ex conſobrino Ludovico maritum, Sancti Herminii baronia donavit. Suſcepit itaq; Guydo ex Maria uxore Ioannem primogenitũ, (quem Ioãnes Neſtor in ſuo Bononiæ compẽdio, in eo ſeductus, Georgiũ appellat, qui anno 1416.

matrimonio ſibi conjunxit Ioannam Bononiæ, Arverniæ, ac Comingii Comitiſſam, Ioanne Comite etiam Bononiæ, & Arverniȩ ac Leonoræ à Cominges prognatam, Ioannis à Francia Biturigũ Ducis viduam, quam duxerat uxorem puellam nondum duodecimum annum attingentem. Ioannes hic Trimollius, Dominus de Ionvella dictus, in Burgũdiam, veterem Trimolliorum patriam, per annos aliquot ſe recepit: ibíque apud Ioannem Intrepidum gratia & authoritate tanta valuit, quòd ab eo, & à Regina Frãciæ Elizabetha Caroli 6. uxore mitti meruerit ad Concilium de pace & concordia inter Gallos Principes habendum, ac tractandum cum Cardinalibus duobus, miſſis à Martino Papa (qui tantis Gallorum malis mederi, atque etiam florentiſſimas regni vires contra Turcã verti deſide-

rabat) unà cum Archiepiſ. Rhemenſi à Rege miſſo, plurimíſque regni proceribus. Quorum arbitrio Rex, Regina, Delphinus, Intrepidus, Aureliani Principes ad decernendam rem omnẽ tradiderant, ſeſéque accepturos pacis cõditionẽs, quas eſſent præſcripturi, promiſerant. Comes tandẽ Armigniacus natura ferox ac truculentus, cõceptæ pacis ordinem perturbavit. Tantum hac de cauſa odium ſibi per Franciam concitavit, quòd poſt paucos dies, ut Pontificiæ pacis perturbator, à furente plebe cum quatuor ſuæ factionis captivorum millibus à cæde evadere non potuerit. Interfecto ergo Intrepido à Philippo Probo filio in eadem gratia & authoritate Trimollius recipitur: ab eóque Aurei Velleris Eques creatur. Morte tandem præventus moritur, ex conjuge Ioanna nulla ſobole relicta. Procreavit

etiã Guydo ex Maria uxore Georgium, fratris Ioannis ſucceſſorem, &c, ut nonnulli opinantur, Guydonem ſepultum Pariſiis in Eccleſia S. Iacobi Ord. Prædicatorum: eúmque filium fuiſſe Gulielmi putamus, ut ante dictũ eſt. Fuit autem Guydo vir prudẽs, fortis, bellicoſus & in arte militari peritiſſimus, ob quas dotes multa contra patriæ hoſtes & invaſores præſtare potuit Regibus ſuis, nimirùm Carolo quinto, & Carolo 6. filio. Qui ob ejus animi fortitudinem, & in debellandis hoſtibus audaciã, cùm adverſus Anglos, Picardiam, vicináſq; provincias devaſtantes duceret exercitum, illi in Divi Dionyſii Æde per Fani Antiſtitem Flammulã ſacram tradidit anno 1383. Tãtus honor erat Flammulam eo tempore in bellis ferre, quòd Reginaldus Dandrehan, Deuchan cognominatus, qui fuit Mareſ-

callus Franciæ regnãtibus Philippo Valeſio, Ioanne filio & Carolo nepote, anno 1368. tantam dignitatem demiſerit, ut Flammulam ab ipſo Carolo ſibi oblatam ad ferendum ſuſciperet. De hac flãmula in fine libri hujus latiùs dicetur, in particulari ejuſdem Flammulæ tractatu. Quam animosè Trimollius tulit, ſtrenuè defendit, ac magna fiducia domũ reportavit. Anno 1384. Ludovicum hujus nominis 2. Borbonii Ducem in Africam contra Infideles exercitum ducentem pro fidei Chriſtianæ defenſione audacter ſequitur. Eo indè reverſo ipſomet & eodem anno, Eques quidam Anglus, Petrus dè Courtenay dictus, qui genus ducebat ab illis primis Dominis de Courtenay, in Galliam venit, curiámque ingreſſus à Rege petiit, Trimollium eundem, quem ad ſingulare certamen provocarat, ſe-

cum decertare permitteret. Re conſilio mandata, nulláque cauſa ad duellum concedendum inventa, diſplicent rogata Regi, eáque negat. Quod tamen Guydo ægrè ferens, Regem precatur pro ſingularis certaminis cõceſſione, eidémque neganti cauſas multas ob oculos proponit, háncq; præcipuam, & ſufficientem eſſe acclamat: ſe, ſcilicet ad ſingulare certamen proclamatũ, verè Francum eſſe: proclamãtem verò Anglum. Annuit Rex Guydonis votis. Signatur dies, & ordinatur locus Pariſiis in D. Martini Cãpẽſis clauſtro. Sed Rex interim, quod conceſſerat, denegat, Anglúmque dimittit. Fuit igitur Guydo vir liberalis, nulli ambitioni deditus, ſæpéque honores ſibi oblatos renuit: Franciæ Comeſtabilis dignitatem, ob Oliverii Cliſſonii, Franciæ Comeſtabilis à curia receſſum per Decretum Parlamen-

ti fiſco publicatam à Rege oblatam cum maxima humilitate accipere recuſavit. Anno verò 1397 expeditione contra Turcas deliberata, Intrepidum Burgundum ſequutus, in Hungariáque à Turcis vulneratus ab ipſis capitur, occiſo fratre Gulielmo, cum filio Domino Montarelli: atque ab eorum tyrannide, Ioannis Intrepidi (qui Magni Turcæ facultate, ob eam rem in Galliam reverſus fuerat) opera redēptus, extremū vitæ actum egit Rhodi, ibíque ejus corpus ſepulturæ mandatur. Nonnulli affirmant Guydonem ſecum habuiſſe comitem filium nomine Guydonem, qui, ut illi aiunt, primogenitus erat, quíque in eadem pugna nulla relicta ſobole fuit occiſus.

De Georgio Trimollio, ordine quinto in Arbore.

GEORGIVS Trimollius Guydonis Trimollii & Mariæ de Sully filius ſecundogenitus, magnus Franciæ Cubicularius, fratris Ioannis, Comitis Bononię demortui ſine prole, hæreditatē adiens, fit utriúſque parentis unicus hæres: Regis Caroli ſeptimi conſilio, juſſúque uxorem ſibi cōjunxit Catharinā de Liſla Dominā de Iſla-Buchard, & de Rochefort, aliarúmque poſſeſſionum, viduam relictā à Domino de Giac, regiorum nummorum præfecto, quo munere Georgius uxore ducta functus fuit. In ejúſque locum ob Procerum invidiam, eo innocenter depoſito, Carolus Andegavenſis Cænomanorum Comes, Ludovici 2. Andium Comitis filius tertio loco natus, Regis ſororius, ſuffectus eſt. Peperit Catharina Ludovicum ſucceſſorem: & Georgium, de quo

ac ejus ſerie hîc inferiùs nobis dicendum eſt. Fuit Georgius vir ex omni parte Reipublicæ Gallicanæ admodum utilis, natura fortis & liberalis, & propter has dotes, quùm apud Carolum 7. qui ejus conſilio omnia gerebat, plus cęteris aulicis poſſet, injuſtiſſimam ac deteſtandam invidiam in ſe multorum excitavit. De qua re atque aliis ab eo actis multa apud Authores citata inveniet lector. E corporis tamē ergaſtulo liberatur non ſine magno plurimorum cordis dolore & anxietate. Nunc reſtat dicendum de Georgio Trimollio Georgii ſupradicti filio ſecundogenito, qui paſſim Dominus de Craon, quòd oppidum illud in hæreditatis paternæ diviſione ei obvenerit, ab omnibus cognominabatur. Hic multùm profuit Regi ſuo Ludovico XI. cùm in repellendis Anglis, tum in acquirendo ducatu Burgun-

diæ: cujus ab ipſo Ludovico gubernationẽ obtinuit. Anno 1469. menſis Auguſti die prima, Ordinem Sancti Michaëlis, in quo erant Equites numero triginta ſex, ex præcipua nobilitate aſſumpti, idem Ludovicus Ambœſæ inſtituit, Georgiúmque Trimollium, de quo hîc agimus, ob ejus prudentiam, urbanitatem, morúmque temperantiam, atque magnitudinem, & in re militari peritiam, primum Equitem dicti Ordinis nominari voluit. Anno verò 1502. creatus fuit à Ludovico 12. magnus Franciæ Oeconomus, in civitate Genua, Ligurum capite, ſi credamus Ioanni le Feron, qui in ſuo catalogo de Magnis Frãciæ Oeconomis hæc nobis narrat, fo. 27. pag. 2. tit. 1. Obiit Georgius apud Burgundos, filia nomine Ludovica relicta, nupta Bertrãdo à Turre hujus nominis V. Comiti Bononię & Arverniæ,

filio alterius Bertrandi ex parte aviæ paternę atavi Henrici à Turre, hodierni Franciæ Mareſcalli: qui mortua Duciſſa Buillonæa uxore prima, Elizabetham Gulielmi de Naſſavu, Principis Aurantiæ, & Carolinæ Borbonicæ filiam ſuperduxit. A Ludovica & Bertrando hi liberi fuerunt procreati. Ioannes à Turre Comes Arverniæ, & Lauraguets, Dominus Donzenac, & Bouſſac filius unicus, natus anno 1467. & mortuus anno 1501. qui uxorem ſibi conjunxit Ioannam Borbonicam Ioannis 2. Comitis Vindocini filiam: ex qua nata eſt Anna à Turre, Ioannis Stuardi, Ducis Albaniæ conjux, quæ erat ſecundogenita, & Magdalena à Turre filia primogenita, Comitiſſa Arverniæ, & Lauraguets, mortua Ioanna ſorore ſine hæredibus. Nupſit Magdalena Laurentio Medices Vrbini Duci, & Florentiæ Do-

mino & gubernatori, filio Petri, & nepoti alterius Laurentii, qui pater fuit Lucretiæ Illuſtriſſimi ac Reverēdiſſimi Domini D. Alexandri Medices Cardinalis de Florentia, Domini Papæ & Sanctæ Sedis in Gallia à Latere Legati. Genuit Magdalena ex Laurentio marito Catharinam Reginam Franciæ matrimonio copulatam Henrico 2. qui liberos habuerunt Franciſcum Regem, Ludovicum Ducem Aureliæ, Carolum Maximilianũ Regem, Alexādrum Eduardum Ducem Aurreliæ poſtea Henricum dictũ Regem Franciæ & Poloniæ, Herculem Andium Ducē, Frāciſcum poſtmodum nominatũ, qui omnes ſine hæredibus ab hac vita migrarunt; Elizabetham Reginā Caſtellæ, Claudiā Duciſſam Lotharingiæ, Margaretam Reginā, & filias duas gemellas, quę infantes obierunt. Anna filia primoge-

nita in primis nuptiis nupta Alexandro Stuardo Albaniæ Duci, Iacobi 3. Regis Scotiæ fratri ſecundogenito, quo mortuo, Ioanne filio unico relicto, nupſit ſecũdò Ludovico *de la Chambre*. Ioannes Stuardus in uxorẽ duxit Annam conſobrinam Ioannis à Turre avunculi filiã: quæ genuit Leonorã, quam ſibi conjugavit Ioannes *de l'Oſpital*, è quibus natus eſt Iacob⁹ *de l'Oſpital* Comes *de Choiſy, &c.* Ioãna à Turre ſecundogenita conjuncta fuit Eſmardo *de Poitiers*, Domino Sancti Valerii Fani, cui peperit Ioannem maritum Ioannæ *de Barthenay*, *dicte de Bouſache*, è quibus prodierunt Gulielmus *de Poitiers*, & Diana, Domina *de Valentinoes*, Caroli Ducis Albefei ex parte matris ſuæ avia: Altera Ioannis filia uxor fuit Ducis Buillonæi. Franciſca tertiogenita matrimonio copulatur Gilberto *de Chabanes* Domino *de Cur-*

ton, qui filiũ habuit Ioannem patrem alterius Ioannis: unde Curtones præſentes. Magdalena (ſive Ludovica) quarta & ultima filia Bertrandi à Turre & Ludovicæ Trimollianę, uxor fuit Baronis *de Conches* in Burgundia.

De Ludovico I. Trimollio, ordine ſexto in Arbore.

LVDOVICVS Trimollius, Georgii Trimollii & Catharinæ Liſlenſis filius primogenitus, atque utriuſque parentis ſucceſſor, uxorem ſibi copulavit Margaretam filiã Ludovici ab Amboeſa, ejuſdem loci Domini, Mont-richardi, Bleræ, Vicecomitis Thuartii, quæ plurimos genuit liberos, in quibus Ludovicus primogenitus, Iacobus, Ioãnes & Georgius numerantur. Ludovicus bonorum paternorũ fuit hæres: Ioã-

nes Epiſcopus Pictavienſis, Ar-
Aux. chiepiſcopus Auſcienſis,ac Sãctę
Romanæ Eccleſiæ Cardinalis,
obiitque Mediolani anno 1507.
de quo in fine hujus elogii Epitaphium ex Gallico in Latinum trãſlatum inſertum erit. Iacobus & Georgius ad Burgundiam,veterem Trimolliorum patriam deflectentes,ibi ſuas ſedes locarunt, liberóſque procrearũt:qui à Maiorum ſuorum viis haud divertêre.Fuit Ludovicus animi dotibus præſtantiſſimus, nihílque magis ſibi in votis commendatum habuit,quàm Regis ſui obſequium, & patriæ tranquillitatem:pro his quoque non modò ſuas opes,quibus ſat erat locupletatus, verùm etiã vitam propriam omni eventui ſæpenumerò expoſuit. E' vivis exceſſit Ludovico filio apud Regem Ludovicum XI. in maximo honore relicto.

EPITAPHIVM

Ioannis Trimollii Pictavienſis Epiſcopi, Archiepiſcopi Auſcienſis, & Romani Cardinalis: cujus cor ſepelitur in Eccleſia Fratrũ Minorum civitatis Mediolani, ejúſque corpus in caſtro Thuartii in Deiparæ Virginis templo, Maiorum ſuorum ſepulchro.

Auſconum Præſul, ſacro qui cardine fulget,
Pictavûm Antiſtes, hac requieſcit humo.
Ipſe pedo dignus, quo nuſquam ſanctior alter,
Nec fuit ille tamen nobilitate minor.
Mendicos aluit, dives, caſtúſque ſacerdos,
Iuſtitiæ cultor, conſcia culpa procul.
Italiam fato quærens, Sanctúmque Parentem,
Aetatis florem mors inopina rapit.
Ioannes Trimolius ſuperas conceſſit ad auras,
Illic quô nomen Lana dedit Media.
Quingentos ſeptem ſol tunc compleverat annos,
Milléque, quo Chriſtus natus in Orbe fuit.

De Ludovico 2. Trimollio, ordine ſeptimo in Arbore.

LVDOVICVS Trimollius Ludovici I. Trimollii, & Mariæ Ambœnſis filius & ſucceſſor, in regia Ludovici XI. aula nutritus, uxorem duxit Gabrielam

Borbonicam, Ludovici Borbonii, Montpēſerii Comitis, & Gabrielæ à Turre filiam. Ex qua ſuſtulit filium unicū Carolum nominatū. In ſecundis nuptiis Duxit Ludovicus Ludovicam, Cæſaris *Borgiæ* Alexādro 6. Papa geniti, Ducis de *Valentinoes*, & Carlottæ Albrethenſis, Ioannis Albrethenſis, (ut eſt apud Britannicam hiſtoriam) qui Rex fuit Navarræ, Regis Chriſtianiſſimi proavi ſororis, filiam, ex qua nullam ſobolem procreavit. Excelluit is Ludovicus inter alios ſui temporis, fuítque ille non virtutis tantùm militaris & imperatoriæ gloriæ laude præcellēs; ſed laudibus etiam religionis, conſilii, magnanimitatis, liberalitatis & clementiæ pręſtantiſſimus, atque in Deū pientiſſimus: magnam enim partem eorum, quæ ex reditibus colligebat, vel arte & induſtria acquirebat, monaſteriis & religioſis

viris donabat. Dum in caſtris pro Rege & patria contra hoſtes bellũ gerebat, devotiſſima ejus uxor Gabriela domi nõ ſolùm ſumma diligentia & pietate, & religionis zelo familiam in Dei obſequio alebat, ſed etiam foris templa, & loca pia ſuis ſumptibus ædificabat. Rebus ab eo præclarè geſtis plenæ ſunt recentiores Franciæ hiſtoriæ: illa præſertim Andreæ Teveti de Viris illuſtribus. Ad Papiam ergo, percelebrem ad Ticini ripam urbem, quam Franciſcus Rex obſederat, 24. Februarii fatali ac infœlici prælio, dicto Rege ab hoſtibus capto, dum fortiter pugnaret occiditur anno 1524. Sepelitur Thuartii in Deiparæ Virginis Marię tẽplo. Quod ipſe unà cũ Gabriela uxore ſumptibus ſummis exædificavit. Vt facilè quivis cognoſcere poſſet hujus inviĉtiſſimi viri geſta, ejúſq; vitæ diſcurſum, nõnulla carmina

Latinè jam à multis annis compoſita hîc addere ſtatuimus.

Epicœdium domini Ludovici Trimollii Equitis aurati, Vicecomitis Thuartienſis & Principis inviƈtiſſimi, à Nicolao Parvo Belloſānēſi editum.

Car. Alcai. Iamb. Pind.

Idetis omnes quàm rapida manu
Infeſta mortis ſpicula turbida
Vibrantur: vt Parcæ nocentes
Accelerant tenuare penſum.
Annos benigni ſex Iouis integros
Nondum peregit: reſtat olympias,
Et me ſorores hoc ſepulchro
Lanificas poſuiſſe cuncti
Videtis: hoc ſi diuitiæ malum
Auerterent, ſi Martis opus feri,
Credatis: æternus fuiſſem.
Præditus hiſce quidem duobus
Me nemo vicit munificentia
Cruenta: Martis bella ferocius
Confecit & nemo: putaſſent
Hectora: magnanimúmve Achillem.
Pugnare cepi, flaua mihi genas
Cùm prima lanugo tegeret. leuem
Contra Britannum me vocauit
Vndecimus Lodoicus hoſtem.
Alpina Regem per iuga Carolum
Lubens ſequutus Marte Neapolim
Horrente concuſsi: triumphans
Fornouium rediÿ per agrum.

Sparſi

Sparſi Britanno iugera ſanguine
Albinæ: factus ſum validis eques
Auratus armis: hunc honorem
Officio meritus fideli.
Montes pruinis triſtibus invios
Scandens atroci Sfortiadem manu
Cepi: nec Inſubres inultos
Enſe furens minitante liqui.
Mihi remiſerunt Veneti leues:
Octauus enſem Carolus aureum
Fornovienſi quem dedit impetu
Pontificémque ſimul retentum.
Burgundionum præſes atrocibus
Bellis minaces Helvetios procul
Blando remiſi deprecatu.
Arma preces inimica frangunt.
Anglos Picarda truſimus à plaga:
Navarra noſtri eſt conſcia roboris.
Agris Iberos Brixianis
Vicimus Heſperiámque gentem.
Exin Suevos contudimus truces:
Franciſcus hoſtem dum redigit malum
Invictus in Franca tenorem
Iuſtitiæ, rigidáſque leges,
Nobis ſupremus militiæ modus
Contra ſuperbos imperii duces
Fortes & Hiſpanos: ubi tum
Vulneribus cecidit cruentis
Multíque mecum: diſplicet: O dolor!
Non noſtra: ſed quam cætera pertulit
Conciſa mortem multitudo
Inſidiis periens iniquis.
Si quis maligni ſpicula funeris
Vitare poſſet: mortis & impiam
Iram: fuiſſemus perennes.

Diſcite qui tumulum videtis,
Mortalis huius meta quidem breuis
Vitæ: nec vllis eſt reparabilis.
Sed fama factis proferenda eſt.
Conſulit hoc generoſa virtus.
Hic tu doceris qui fuerim: nec es
Fortaſſe maior: dum ſuperes: via
Incede virtutis: fugit te
Quum veniet trucis hora fati.

Aliud elegum ejuſdem.

Hic ſitus eſt princeps magni Lodoicus honoris
Ille Trimolliacæ publica fama domus.
Inſignis bello, & ſæuis Mars alter in armis:
Optatæque ſimul pacis amicus erat.
Quatuor eſt longa Reges ætate ſequutus:
Militia fortis: conſilióque valens.
Vndecimus iuuenem Lodoicus cepit: & illo
Liquit honoratum Rege vocante patrem.
Infidi proceres huc invaſere: ſed unus
Promiſſam didicit non violare fidem.
Dum parvus gelidas ſuperaret Carolus Alpes
Octavus regnum Parthenopes adiens:
Caſtra ſequebatur longinqua Trimollius. ipſum
Itala gens tremuit: Parthenopéque ducem.
Indomitum ferro clades Fornovia ſenſit:
Hoc fuit auratus tempore factus eques.
Contudit infeſtos violentis Britonas armis:
Cœpit eum qui Rex deinde futurus erat.
Attamen is regno cùm ſucceſsiſſet, iniquæ
Fortunæ adſcribens quæ modò paſſus erat:
Præpoſuit cunctis Lodoici dulce Trimollii
Obſequium. accrevit gloria, fama, decus.
Illius auſpiciis eſt Regi Inſubria noſtro

Reddita: captivus Sfortia iure fuit.
Acciſæ Venetum gazæ: pacata Britanni
Audacis rabies, Helvetiúſque furor.
Poſtremò ſenior multis confectus & annis
Gallica Franciſco regna tenente fuit.
Attamen Helvetios contra pugnavit: & eius
Auxilio victor Rex meliore fuit.
Induperatorem contra fuit vltimus ardor
Hic vbi floricomus ſtat Patavinus ager.
Ancipiti bello cum ſe defendit, honeſtam
Oppetiit mortem vulnera plura ferens.
Occubuit, nunquam minima vel labe notatus:
Defenſor populi, religionis apex.
Vnde ſupernatum fœlix in pace quieſcit
Spiritus: exanimum terra cadaver habet.

De Carolo Trimollio, ordine octavo in Arbore.

CAROLVS Trimollius Princeps Talmũdi, Ludovici 2. Trimollii & Gabrielæ Borbonicæ filius unicus, à parentibus matrimonii vinculo copulatur Ludovicę filiæ Caroli à Coitivy, Comitis de *Taillebourg*, & de *Craon*, & Ioannæ Aurelianæ, Ioanne Comite Ingoliſmæ prognatæ: qui

Ioannes filius erat ſecundogenitus Ludovici primi Ducis Aureliæ, Caroli V. & Ioãnæ Borbonicæ filii natu ſecũdi. Suſcepit Carolus ex conjuge Ludovica liberos nonnullos, quorum ſuperſtes manſit Franciſcus, qui matri & avo ſucceſſit. Anno 1515. maximo & fortiſſimo Helvetiorum exercitu cæſo, fugatóque incredibili fortitudine & gloria, Rege ſuo Franciſco præſente, contra hoſtes indefeſſè dimicans Carolus (quẽ fata præmaturè Trimolliis inviderunt) ſexaginta duobus vulneribus ſaucius, in quibus quinque lethalia inventa ſunt, occubuit anno dicto, Septembris 14. Ætatis ſuæ XXII. ſepelitur cum patribus ſuis. Ejus verò mater Gabriela, ob filii cædis mœrorem & triſtitiam, ſpiritu leniter deficiente abiit è vivis ultima Novembris, anno 1516. Corpus ejus ſepulturæ mandatum eſt in

templo Deiparæ Virginis in caſtello Thuartienſi, juxta Ludovicum maritum.

De Franciſco Trimollio, ordine nono in Arbore.

FRANCISCVS Trimollius Caroli Trimollii & Ludovicæ à Coitivy filius unicus, captus in pugna Ticinenſi cum Regibus, Franciſco Franciæ, & Henrico Navarræ: Vxorem duxit Annam Lavallēſem, filiam Nicolai Guydonis Lavalli Comitis, & Carlottæ Calabrienſis vel Aragonenſis filiæ Federici, qui poſt Fernādum, filium Alphonſi fratris, Regem Neapolis & Siciliæ, regnavit in ipſis regnis. Duxerat Federicus is Annam Sabaudicam Amadei 8. Ducis Sabaudiæ, & Yolandæ Carolo 7. Franciæ Rege natæ filiam. Pater verò Amadei

fuit Ludovicus, Sabaudiæ Dux, & mater Anna Luſignana filia Gen, ſive Guene, vel Iani Regis Cypri, & Carlottæ Borbonicæ, Iacobo Comite Marchiæ procreatæ. Hæc obiter diximus, ut regiam Lavallenſis familiæ cognationem paucis oſtēderemus. Procreavit Franciſcus ex Anna uxore Ludovicum ſucceſſorem: Franciſcum; Carolum; Georgiū; Claudiū: Ludovicam, Iacobam: & filium poſthumum, juvenem ſine prole demortuum. Franciſcus Benoni Comes dictus uxorē duxit Franciſcam de Bouchet, Aſparaut Dominam, ex qua nulla relicta ſobole è vita migravit. Carolus Dominus de Mauleon Romanus fuit Protonotarius, & uxore non ducta obiit. Georgius Dominus de Royan Pictavienſis Seneſchallus, hoc eſt, illius provinciæ præfectus, uxorem ſibi conjunxit Magdalenam filiā Frā-

ciſci Lutzemburgii, Vicecomitis de Martigues, & Carlottæ Britannicæ: fratrem habuit Magdalenæ Sebaſtianum, Mariæ de Beaucaire maritum: è quibus nata eſt Maria Lutzemburgica Ponthievre hæres, uxor Philippi Emmanuelis à Lotharingia Mercurii Ducis. Peperit Magdalena Georgio marito Gilbertum Trimollium, cui nupſit Catharina filia Philippi Hurault, Frãciæ magni Cancellarii meritiſſimi, & ejus uxoris Annæ de Thou, quæ patrẽ habuit Chriſtophorum de Thou in ſummo Pariſiorum Senatu Protopræſidem, dum viveret: fratres verò Ioannem, Chriſtophorum, & Iacobum Auguſtum, Dominum d'Emery Præſidem digniſſimum, tam omniũ literarum, quàm Iuris hominem ſcientiſſimum: ſorores quoque Catharinam uxorem Achillis de Harlay, Senatus Pariſienſis Pro-

topræſidis incorruptiſſimi : Mariam & Iacobam. Obiit Georgius ad Poictiers circiter feſtum Natiuitatis Domini anni 1584. Ejus corpus conditum eſt in avito Thuartii templo. Claudius Dominus de Noirmouſtier conjugē ſibi copulavit Antonettam à Turre, quæ genuit Franciſcum Trimollium, Marchionem de Noirmouſtier maritum Carlottæ de Beaune, ex qua natus eſt Ludovicus. Ludovica nupſit Philippo de Levi, Dño de Mirepoix, quæ liberos procreavit, quorum primogenitus eſt Ioannes de Levi. Iacoba deſponſata fuit Ludovico de Bueil, Comiti Sancerræ: è quibus nati ſunt Ioannes, Sancerræ Comes hodiernus, pater Ludovici Baronis de Bueil : Ludovicus Dominus de Bueil, qui anno 1596. mēſe Iunii obiit, relinquens ex ſorore uxoris Domini de Boiſdauphin cōjuge ſua (quæ

eo mortuo dolore & tædio non multos poſt dies extincta eſt) filios tres totidémq; filias: quorum filium primogenitum, ac filiam ſeniorem vnà cum tertiogenita Principis Mater, ſumma charitate mota ſibi curæ ſuſcepit, eóſque domi ſuę, veluti ꝓprios ſuos liberos, perbenignè & nutrit & alit: ac filiæ Ludovica, Gabriela, Iacoba, Franciſca, & Anna uxor Honorati Do. de Fontayne, quibus nata eſt Anna de Buëil, nupta Rogerio de Bellagarda, ejuſdem loci Dom. & de Termes, centum equitum præfecto, in privato Regis conſilio Conſiliario, Ordinis S. Spiritus Equiti, Regis Cubiculario, ac Franciæ regni magno Armigero, Ioannis de Bellagarda D. de Termes, & Annæ de Villemur filio. Fuit Franciſcus homo facilis, ſapiens & diſertus, aliis benignus & liberalis, aliis auſterus, ac ſeverus: ſed in ne-

minem, niſi in criminoſos, aut quos pro criminoſis habebat, ſævitiam unquam exercuit. Quapropter bonis dilectionis, & improbis cauſa timoris erat. Apud Regem & Principes, ob res egregias ſumma cum vitæ integritate domi, militiæq́; geſtas, in gratia & authoritate maxima, pacatiori ſuis Maioribus tranquillitate, ævo ſuo vixit, plenúſq; dierum obiit, an. 1541. Ian. 5. Sepelitur in ſuo Thuartienſi templo.

De Ludovico Trimollio, Duce primo Thuartii ordine decimo in Arbore.

LVDOVICVS Trimollius, Frãciſci Trimollii, & Annæ Lavallẽſis filius primogenitus, primus Thuartii Dux, matrimonii vinculo ſibi conjunxit

Ioannam Montmorãtiam, filiam Annæ Montmorantii Franciæ Comeſtabilis, & Magdalenæ, Renato Notho Sabaudiæ, Comite de Villars, Magno Frãciæ Oeconomo, & Anna de Laſcaris Tende Comitiſſa natæ. Protulit Ioanna marito ſuo Ludovico Annam Talmundi Principem, qui juvenis obiit, Ludovicum Comitem de Benon, Ludovicam cœlibem demortuam, Ludovicũ alterum, poſt mortem fratris Annæ, Talmundi Principem, Claudiũ ſucceſſorẽ, qui anno pręſenti, mẽſe Martio uxorẽ duxit Carlottã Brabantinã Gulielmi Aurantii Principis, & Carolinæ Borbonicę filiam: de quibus alibi dicendum eſt, & Carlottam Catharinã fratrũ ſuorũ ſuperſtites. Ludovicus igitur, cùm in aula Regis Franciſci primi educaretur, tantùm in literis & bonis moribus profecit, ut omnibus eximiæ ejus vir-

tutes admirationi eſſe inciperẽt, ob quas à Regibus ſuis, ſummo honore ſemper habitus, in negotiis magni ponderis occupatur. In Anglia fuit obſes, & in Hiſpania circa Caſtellæ Regem Legatus. Sæpè in Gallia militibus imperavit: nihílque magis ſe optare oſtendit, quàm bona, quæ poſſidebat, propriam vitã & ſanguinẽ pro Regis ſui & patriæ obſequio profundere. Cùm in Pictavia oppidũ Mellam obſideret, quod poſt triduum, propter fœdus cum eo vivente percuſſum, in Regis poteſtatem ſe dedit, vices gerẽs regias, apoplexia extinguitur, anno 1577. Martii 25. Corpus ejus terræ mandatũ eſt Thuartii in ſuo Deiparæ virginis Mariæ templo. Anna uxor ejus, matrona religioſiſſima, charitate fervidiſſima, ac etiam probis moribus ornatiſſima, & vitæ integritate ſummè commẽdabilis, cùm

Lutetia Pariſiorum ob peſtem, quæ tunc ibi graſſabatur exceſſiſſet, oppidum de Sully adiit: Vbi tandem peſtifero morbo infecta vitam amiſit, ſecunda Octobris anno 1596. Sepelitur in ſuo ſacello oppidi ſupradicti.

De Carlotta Catharina Trimollia, ordine XI. *in Arbore, in qua eſt depicta.*

CARLOTTA Catharina Ludovici Trimollii & Ioannæ Montinorãtiæ filia, Comitiſſa Talleburgi, Domina Craonis, Buſmierii, Sanctæ Herminæ, & Cathedræ Vicecomitis: matrimonii vinculo cum Henrico Borbonio Condæi Principe conjugata, genuit ex eo Leonoram Borboniam, & filium poſthumum nomine Henricum, primarium Sanguinis Frãcię Principem, primúmque Parem, de quo

etſi multa jam ſuo loco diximus: hîc tamen nonnulla de ejus nativitate præſtabit inſerere. Peperit eum Mater ſua anno 1588. Septẽbris die prima, die Iovis in ipſo Meridie. Principi autẽ cùm naſceretur aſtiterũt juſſu Regis Chriſtianiſſimi hodierni, qui tũc Rex Navarræ ſolũmodo erat, Domina Sancti Maximi, uxor Gubernatoris Sancti Ioannis *Angely* Fani, & Domina de *Peſſes* ſenior. Statim verò poſtquam in lucem editus fuit Princeps, adfuit Domina Briſamburgi, ſoror defuncti Mariſcalli Bironii. Dies verò aliquot ante Principis nativitatem apparuit, ſub octavam horam veſpertinã, ingens quædam flamma in medio cœlo, quæ in conſpectu omniũ ſupra idem Fanũ prætervecta eſt. Veniebat autẽ à plaga Meridionali tendens ad Septentrionalẽ, & ad quartã horæ partẽ duravit. Fuit præterea baptizatus

S. Meſme.

Princeps die Sabbathi vigeſimo Menſis Iunii anni 1592. ad tertiã pomeridianam. Baptiſmus autem in eum annum dilatus fuit, ob Regis abſentiam,qui tãquam pater Spiritualis futurus expectabatur.) Tempus erat ſudum & ſerenum: nihilominus cùm egrederetur caſtro, ut deferretur eò loci, ubi erat recepturus baptiſmum, intonuit ingentem ictum ſemel tantùm magno cum fragore; nec guttula quidẽ aquæ unica cadente. Et cùm aqua baptiſmi ſupra caput ejus infunderetur, intonuit iterum ſine ullo caſu pluviæ. Adeóque talia ſigna ignis ipſum ſemper comitata ſunt. Nam cùm ipſe ab Angely Fano proficiſceretur, ut ad Regem veniret, ſecundo diurno itinere, quod ipſe confecit, in urbeculam dictam Mellam in hoſpitium ſe recepit: tunc veſpere in cœlo ingẽs quædam flamma ignis conſpecta fuit,

quæ rectà ſupra ipſius hoſpitium prætervehebatur, ac ibat ſe perditum verſus viam quam ille Regis juſſu inſiſtere debebat. Mirũ autẽ quàm feliciter hiſce præconiis cõveniat HENRICI à I. de Montlyard ejuſdem Principis à conſiliis & ſecretis, mihíque ſumma conjunctò amicitia, perquàm ingenioſè concinnatum Anagrãma: quod quia magnis & illuſtribus viris omnibus non modò placuit, ſed ea potiſſimùm arcana quadam ratione contineat, quæ natalem & baptiſmalẽ illius diem conſecuta ſunt; hîc ſi apponatur, nemini credo non gratum erit.

HENRICVS BORBONIVS CONDAEAEVS REGVLVS, ET REGII STEMMATIS AVITI PROTOPRINCEPS.

Anagramma.

MATRIS PENDENTEM AB VBERE GLORIOSO AVGVRII PRAECONIO TE CHRISTVS SVSCEPIT SINV.

Carlotta igitur cũprimùm ad D. Germani Fanũ acceſſit, protinus ut ſe judicio ſiſteret ſtatutum eſt. Cauſa illius à cõpetẽtibus Iudicibus circũſpecta & judicata in ſupremo Pariſiorũ Senatu, ab omnibus dicteriis, ac impoſturis adverſus eam calumniosè confictis, 24. Iulii anni 1596. fuit abſoluta, & innocens declarata per ſolemne Areſtum. Atque idipſum Areſtum fuit publicè in acta redactum (Gallicè *Regiſtres*) ex vi diplomatis à ſua Majeſtate editi, quas literas patentes vocant. Fuit etiam approbatum Rothomagi 19. Decembris anni prædicti. Toloſæ verò 16. Maii 1597. Idẽ Burdigalæ 17. & publicatum 19. ejuſdem menſis & anni. Apud Rhedonas 5. & publicatũ die 9. Septembris ejúſce anni. Ipſomet eodem anno cõprobatum fuit Digione prima Decembris. In fine anni ejuſdem, quo Princeps ad

Eccleſiæ gremium receptus fuit, 26. Decembris in Sancti Stephani Protomartyris feſto, in Archãgeli Michaëlis Rothomagenſis templo Carlotta Mater publicè hæreſim Calvinianam abjuravit. Fuítque ab Illuſtriſſimo ac Reverendiſſimo Domino D. Alexandro Medices Cardinale & Archiepiſcopo Florentiæ, Sanctiſſimi Papæ, Sedíſque Sanctæ Apoſtolicæ in Francia Legato à Latere, Cardinalibus, Epiſcopis, multíſque Eccleſiæ Prælatis ac ſecularibus Principibus aſſiſtentibus ab excommunicationis vinculo abſoluta, & ad Sacroſanctam Romanam Eccleſiam ſuſcepta, maxima Regis noſtri Chriſtianiſſimi, ac omnium Principũ, necnon civitatum, & oppidorum univerſæ Franciæ Oratorum, qui tunc in eadem civitate aderant comitiis, & incredibili lætitia, cunctorúmque applauſu. Quo-

niam de hac re à viro quodam Catholico, docto, pio & devoto brevis & compta narratio ſcripta, non tamen typis excuſa eſt, hîc dicere de ipſa re pauca decrevimus: eandemque narrationem, quò omnibus veritas rei clariſſimè illuceſcat, in fine libri hujus inſerere ſtatuimus. Leonora autem Principis unica ſoror anno ſequẽti de tenebris in admirabile Dei lumen, & lucem Catholicæ veritatis educta, ab ipſo Illuſtriſſimo Domino Legato, ut in Dei ovile per oſtium, & non aliunde liberè ingredi poſſet, benedicitur ac ſuſcipitur & recõciliatur perbenignè in gremiũ Eccleſiæ, Lutetiæ Pariſiorum Martii die 10. cùm annos haberet novem, mẽſes undecim, totidémq; dies. Ipſo verò die ſimul cum illuſtriſſima Matre Deiparæ Virginis templo, quod Noſtræ Dominæ appellamus, inviſo, cæterorum

nonnulla cùm ſummo gaudio & exultatione viſitavit: quo quidẽ tempore univerſus populus Pariſienſis concurſu maximo, ut omnium peccatorum ſuorum plenariam remiſſionem obtinerent, à Sanctiſſimo Domino Papa per modum Iubilæi conceſſam, ob totius Reipublicę Chriſtianæ pacem & quietem, ad Eccleſias cõfluebant. Principiſſa verò ab eo tempore, quo in Eccleſiæ gremium recepta fuit, tam bona & tam præclara charitatis Chriſtianæ opera edidit, ut ſit exemplum illuſtre aliis omnibus. Loca ſacra & religioſa devotiſsimè inviſit, cum ea eleemoſynarum, quam propriæ vires permittunt elargitione. Monaſteria Religioſorum, ac Monialium ſumma benevolẽtia etiam nunc proſequitur, & illorum preces, devotiones, & ſpiritalia exercitia permagni facit. Ipſas itaque Moniales, præſertim

Avemarianas (hoc eſt, conventus dicti Ave Mariæ) Pariſienſes, propter exactam ſui Ordinis reformationem, ad miraculum uſque amplectitur. Nec item pauperes & egeni, & variis morbis laborantes ſuam opẽ deſiderare poſſunt: quippe ipſa illis adeſt tẽpeſtivè: & alacri animo illis operam ſuam impendit, viſitando, cõſulendo, & illos (prout poteſt) ſuis pecuniis juvando, ut è paupertate veluti reſurgere, & ex ipſis morbis convaleſcere poſſint. Adeóque in vinculis detentos, quoſcunque potuit, in Sancta, ante Reſurrectionis Paſcha, hebdomada ſuis numis redemptos, inſigni liberalitate ſuis uxoribus ac liberis immũnes reddidit: & è carceribus domum quemque ſuã remiſit; uti eſt ille mos peranti-quus, in eo Sancto quadrageſimali tempore, Gallorum Principum. Quod civitas Pariſiẽſis ma-

gna omnium piorum conſolatione experta eſt. Degit ad Sancti Mauri Fanum, non longè à civitate Pariſienſi, cum liberis ſuis, quorum educationi, exemplo ac monitis ſalutaribus præeſt: Eorúmque bona jure naturæ ſibi conceſſa facultate ſedulò adminiſtrat.

Finis Epitomes rerum ab Henrici Borbonii Maioribus geſtarum, ejuſdémque Henrici Genealogiæ Explicationis ab Imbaldo Trimollio repetitæ.

Conjugum nobiliſſimarum Dominorum Trimolliorum Catalogus.

ALIS à Caſtro ex nobiliſſima Caſtrorum in Hiſpania familia orta, è qua omnes ferè Europæ Principes originem ducunt.

IOANNA Cabilonenſis, vulgò *de Challon*, à Comitibus Burgundiæ, atque à præclarioribus totius Europæ familiis oriunda.

PETRONILLA ex familia de Coucy, quæ quantę nobilitatis notæ ſit, omnibus clarum & manifeſtum eſt.

MARIA Domina de Sully regia ac imperatoria Conſtantinopolitana familia prognata.

CATHARINA de Liſla antiquę nobilitatis, & magnæ hæreditatis hæres, à Domino de Giac vidua relicta.

MARGARETA de Amboeſa multarum poſſeſſionum hæres, Ludovici de Amboeſa filia unica.

GABRIELA Borbonica filia Ludovici Montpenſerii Comitis, neptis Ioānis Borbonii Ducis, proneptis Ludovici 2. Borbonii Ducis, Sancti Ludovici Regis abnepos.

LVDOVICA de Coitivy filia Ca-

roli, & Ioannæ Aurelianæ, filię Ioãnis Ingoliſmi Comitis, filii Ludovici Ducis Aureliæ, Sancti Ludovici trinepotis.

Anna Lavallenſis è ſanguine, Neapolis & Aragoniæ, Frãcię, ac Cypri Regum orta: quæ ſororem habuit primogenitam Ioãnam nomine, nuptam Domino de Rieux, matrem Claudiæ uxoris Franciſci de Colligny, è quibus natus eſt Paulus hæres Lavalli, qui ex Anna de Alegre conjuge ſuſcepit Guydonẽ natũ anno 1585. Maii 5. qui unicus eſt Lavallii dominii Dominus, nullúmque cognatum habet propinquiorem Claudio illo Trimollio Duce Thuartii, de quo antea relatũ eſt. Dicto Frãciſco Fr. Stephanus de Luſignan, in ſuo libro affinitatum Principum Chriſtianitatis cum Medicea familia, uxorem dat Carlottam La-

vallen

vallenſem, quod ex dictis falſiſſimű apparet. Carlotta enim Lavallenſis, Nicolai Guydonis, & Antonettæ de Aillon, tertię uxoris filia ultima nupſit Gaſpari de Colligni Franciæ Archithalaſſo, à quo Dominus de Chaſtillon demortuus, D. de Andelot, &c. Quamobrem Lector animadvertat cùm prędictum Luſignanum legerit.

IOANNA de Montmorancy, cujus ſanguinis nobilitas, ac claritudo lippis & tonſoribus manifeſta, & perſpicua eſt.

AD LECTOREM.

Sequenti pagina, Lector candidiſſime, invenies tabulam in qua reperies omnes progenitores, cùm ex parte patris, tum matris ſereniſſimi Henrici 2. Principis Condæi, ac Francici Sanguinis primarii Principis: incipiens ex uno latere à Ludovico Iuniorë Rege Franciæ, & ex altero ab Audeberto, primo Trimolliorum Dominorum parente. Quam tabulam numeris ſignatam hic appoſuimus: vt cuique tanquam Genealogia demonſtratio rectè inſerviat.

1.
Ludovicus dictus Iunior Franc. Rex.

2.
Philippus Auguſtus Franc. Rex.

3.
Ludovicus octavus Franc. Rex.

4.
Divus Ludovicus, vxor Margareta Berengaria.

5.
Robertus de Clermont, uxor Beatrix Borbonia.

6.
Ludovicus Borbonius, uxor Maria Hollandica.

7.
Iacobus Borbonius, uxor Ioanna Fani Divi Pauli.

8.
Ioannes Borbonius, uxor Catharina Vindecina.

15.
Henricus Borbonius.

14.
Henricus Borbonius Prin. Cond.

13.
Ludovicus Borbonius, uxor Leonora Rhienſis.

12.
Carolus Borbonius, uxor Franciſca Alinconienſis.

11.
Franciſcus Borbonius, uxor Maria Lutzemburg.

10.
Ioannes Borbonius, uxor Ioanna de Beaujeu.

9.
Ludovicus Borbonius, uxor Ioanna de Rouſſy.

15.
Leonora Borbonia.

14.
Carlotta Catharina Trimollia.

13.
Ludovicus Trimollius, uxor Ioanna Montmorantia.

12.
Franciſcus Trimollius, uxor Anna Lavallenſis.

11.
Carolus Trimollius, uxor Ludovica de Coitivy.

10.
Ludovicus Trimollius, uxor Gabriela Borbonia.

9.
Ludovicus Trimollius, uxor Margareta de Amboeſa.

1.
Audebertus Trimollii Dominus.

2.
Gulielmus Trimollii Dominus.

3.
Annielus Trimollii Dominus.

4.
Imbaldus Trimollius, uxor Alis à Caſtro.

5.
Imbertus Trimollius, uxor Ioanna Cabilonenſis.

6.
Iacobus Trimollius, uxor Petronilla de Coucy.

7.
Guydo Trimollius, uxor Maria de Sully.

8.
Georgius Trimollius, uxor Catharina de Liſla.

IN ILLVSTRISSIMAM Principum Trimolliorum Proſapiæ Arborem.

EST aliquid quando Majores ſigna relinquunt,
Quæ generis monſtrent nobile ſtemma ſui.
Clarius eſt quando virtute oblivia delent
Nominis, & famam tempus in omne parant.
Sed nihil egregius quàm ſi majoribus orti
Nobilibus, ſtudeant moribus eſſe pares.
Reſpice quàm virides hæc geſtent bractea ramos:
Has tibi proponit nobilitatis opes.
Penè hæc quingentis ſoboles manavit ab annis,
Pandit & annoſo brachia priſca ſatu.
Trimolii generis caput Audebertus, in hoſteis
Chriſticolæ gentis dum movet arma pius,
Excidióque necat, Gothofredo ſub duce, Turcas,
Externa cecidit ſanguinolentus humo.
Fœlix prole parens! gemino námque auctus Achille
Guillelmus Turco ſanguine tinxit humum.
Ivit in Albigenos Auguſto Rege Philippo
Montforti Annielus prima columna nepos,
Subſidiíſque ejus Rex in ſua ſceptra redegit
Neuſtriacos, Andes, Cœnomeúmque ſolum.
Caſtræo generi Imbaldus Trimollius arma
Miſcet, ut è binis exeat una domus.
Caſtræum genus eſt Hiſpani tertia regni
Nobilitas, quo nil clarius Orbis habet.
Hoc ſiquidem veniunt Galli de ſemine Reges:
Hinc Lotharingæos, Heſperióſque petas.

Hinc Portugalli, venit hinc Ferraria proles,
Mantua, Parmenſis, Allobrogúmque domus.
Hinc fluit Auſtriacus, Bavarus, Suedúſque-Polonus,
Hinc penè innumeri deſiliêre Duces.
Parca tribus natis abſcindit ſtamina vitæ,
Cum patre, dum pugnant cum Mahometigenis.
Imberto generis Cabilonj ſumitur uxor,
Vxor Iacobo Cucia ab æde venit.
Exin in Anglorum convertit viſcera dextram
Pro te, pro nato, clare Philippe, tuo.
Guydo nepos Mariæ Sullinæ jungitur, ortæ
E Byzantino Chriſtopoliſque ſatu.
Iani primigeno Comiti Bononia paret,
Qui patre non geſſit geſta minora ſuo.
Quando Sigiſmundus cum Turcis bella moveret,
Guillelmus Iani patruus occubuit.
In pugna capitur Guydo Germanus eadem,
Poſtea qui Rhodio vulnere læſus obit.
Sed video multos ejus de ſtirpe Nepotes
Multa tenere ſua ſub ditione loca.
Ambœſæ præſunt, præſunt Montique Richardo;
Sunt Domini Craûm, mœnia Blera tenent:
Inſula Buchardi, Mons illis paret Acutus,
Rupis-Fortis eis, Arxq́; Thuarta ſubeſt.
Donec Ludoicus cælo notiſſimus Heros,
Quem mors Ticini ſuſtulit enſe fero,
Borbonio duxit Gabrielida ſanguine cretam,
Quæ Sancto fuerat Rege Bonóque ſata.
Talburgi Dominæ Carlus Trimollius hæſit,
Connubii firma junctus uterque fide.
Ille Marignanâ ſexdeno vulnere pugnâ
Corporis è vinclis vectus ad aſtra fuit.
Franciſcus ſequitur patris veſtigia: conjux
Illi Lavallis ſanguinis Anna fuit.
Prodiit hinc Heros, qui Montmorantia junxit

Arma ſuis, claris clarior ortus avis.
Ille Thuartææ Dux primus floruit arcis,
Mauleonis Dominus, Benoniíque Comes.
Talmudæus ager tam claro Principe gaudet.
Gaudet & inſigni Regianum Domino.
Sancerræ & Mirepis auguſto fœdere iunctus,
Quod nunquam poterit ſolvere longa dies.]
E Sancerra autem Belgardæ prodiit uxor,
Cui domitor poſsit cedere Caſtor equûm.
Sed quis Trimoliæ neſcit duo lumina gentis?
Inde Thuartææ gloria dupla Ducis.
Bina tuo, Dux magne, fluit de vimine proles,
Fœminei ſexus hæc decus, ille virûm.
Trimolius qui te fama, qui nomine reddit,
Eſt virtute ſuis æquiparandus avis.
Fratre & digna Soror, qua nil formoſius extat,
Sæcula cui nullas priſca tulêre pares.
A gemino claros pendentes ubere natos,
Mille meret, ſimiles Hectori mille meret.
Debet Francigenis Arturi mille lacertos,
Quorum præſidiis ales Ibera cades.
Interea ô Trimoliæ ſpes altera ſtirpis,
Sydera cui larga dona dedêre manu:
Fac precor adjutus beneſuado Neſtoris ore,
In noſtros redeant aurea ſecla dies.
Et tua regali tandem Soror inſita virgæ,
Magnanimæ prolis ſit ſine fine parens.
Illius innumeri manent à ſtirpe Nepotes,
Vt nullo pereat tanta propago die.

LVD. LEODEGARIVS.

De Flammula, ſive de Vexillo ſancti Dionyſii, vel de Orniphla, aut de Auriflamma, Tractatus.

APVD Francos Clodoveo Regi, aqua fontis ſacri lavato, Deum è cœlo Vexillũ per Angelos ſuos miſiſſe vox communis eſt. Id Vexillũ in Divi Dionyſii Fano ſervabatur, vexillúmq; ejuſdem Sancti, ſive Flammula, vel Orniphla dicebatur. Paulus Æmylius illud ſacrũ Frãcorum ſignum vocat. Plurimorũ eſt opinio non ideo vocari illud vexillum Flammulam, vel Orniphlam, ſive Auriflammam, ex eo quòd eſſet flammis inſignitum: ſed quia ingenti luce, cœlis apertis, fuerit cœlitus delatum ab An-

gelis inter manus Clodovei Regis Franciæ, poſtquàm Chriſtianus eſſet effectus. Idque contigit in nemore quodam, non longè ab oppido Piſtis dicto. Id hodie

Poiſſy. Piſſiacum, aut potiùs Poſſiacos communiùs appellamus. Quod poſteà Lucus factus eſt, & Sancto Bartholomæo dicatus: ubi eſt abbatia Ordinis Præmonſtratenſis, dicta Ioya-en-val, quaſi gaudium in valle. Quo etiam loco prope magnum ſacellum Eccleſiæ dictę abbatiæ, Divo Bartholomæo dedicatæ, ad plagam Orientalem. Lilia ipſi Clodovęo de cœlo miſſa è lapideo ſcuto ſuper fontem lepidiſſimum currentis aquæ eminenti, quod Angeli cujuſdã effigiei manibus ſuſtentatur, ad memoriam ſempiternam tanti miraculi, hodierna die ſculpta viſuntur. Vocari autem Orniphlam propriè, id eſt lucẽ admirabilem, antiquo idiomate Gallorũ; quod

poſtmodum Franci corruperunt, dicentes Oriflamme, ut Tilletus Amanuenſis, ſive ut Ægydius Oriflambe. Sic ſolent res maximi momēti ſua nomina retinere.

Vt verò quis intelligat Flammulam nihil aliud fuiſſe, quàm vexillum, Armoricani carmina, in deſcriptione Bovinenſis pugnæ, hîc præſtat inſerere.

At Regi ſatis eſt tenues criſpare per auras
Vexillum ſimplex cendato ſimplice tectum,
Splendoris rubri, quali celebri litania,
Vtitur in certis Eccleſia ſancta diebus:
Flamma cui cùm ſit Francis vulgò aurea nomen,
Omnibus in bellis habet omnia ſigna praire,
Quod Regi præſtare ſolet Dionyſicus Abbas,
In bellum ſumptis quoties proficiſcitur armis,
Idque gerit tollens equitum præfectus in altum,
Vectus equo, cunctas ſuetus precedere turmas.

Ex his perſpicitur quid Flammula, qualíſque fuerit, &ex libro duodecimo Ioannis Villanei, ubi de eodem vexillo ita ſcriptum reliquit. Philippus ſextus eduxit è templo Divi Dionyſii vexillum ex auro & flamma, quod educi

inde non ſolet niſi pro ſummis, Regis regníq; neceſſitatibus, ídq; ex auro & purpura compoſitum eſt. In Bovinenſi autē pugna (ut eſt apud Papirium Maſſonum, ex quo nonnulla excerpſimus) præter Flammulam regium ſignum liliis conſpicuum ante Regē fuit: cujus rei Vincentius Bellovacēſis Scriptor illius temporis teſtis eſt.

In Divi Dionyſii archivis extāt tabulæ Roberti Regis, Hugonis Capeti filii, datæ 25. menſis Ianuarii, anno regni primo, qui fuit 997. quibus narrat ſe erga id monaſterium liberalitate uſum ſpe obtinendæ de hoſtibus victoriæ, referendæq́ue in templum Dionyſii Auriflammæ vexilli illius Martyris & Sociorum Dei beneficio invicti.

Ludovicus Craſſus anno 1124. publicis tabulis actis Pariſiis, quæ ſuperſunt, agnoſcit comitatū Vilcaſſinū (id eſt Vexin, in provincia

Frãciç) eſſe in clientela, & juriſdictione Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii Martyrũ: & Comites Vilcaſſinos retroactis temporibus jus habuiſſe ferendæ in bellis Flammulç. Idem Craſſus devoluto à ſe comitatu eo bello quod adverſus Henricum quintũ Cæſarem acerrimum parabatur circiter annum milleſimum centeſimum viceſimum, Flammulam non ut Rex, ſed ut Comes ab Prçfecto illius monaſterii alacriter ſuſcepit. Henricus inſuper menſe Auguſto Galliã invadit, Rhemis multùm infenſus ob injuriã in illorum urbe acceptam; timore perculſus, Regis potentia cognita, domum revertitur. Sed præſtat Sugerii viri clariſſimi, qui Craſſo admodum charus fuit; verba inſerere: Quoniã beatum Dionyſium ſpecialẽ patronum, & ſingularem poſt Dominum regni protectorem, & multorum

relatione, & crebro cognoverat experimento, ad eum feſtinans tã precibus, quàm beneficiis pulſat, ut regnum defendat, perſonam conſervet, hoſtibus more ſolito reſiſtat. Et quoniam hanc ab eo habent prærogativam, ut ſi regnum aliud regnum Francorum invadere audeat, ipſe beatus & admirabilis defenſor cum ſociis ſuis tanquam ad defendendum, altari ſuo ſuperponatur, eo præſente fit tam gloriosè, quàm devotè. Rex autem vexillum ab altari ſuſcipiens, quod de comitatu Vilcaſſini, quod ad Eccleſiam feodatus ſpectat, votivè tanquam à Domino ſuo ſuſcipiens, pauca manu contra hoſtes, ut ſibi provideat, evolat, ut eum tota Francia ſequatur potenter invitat. Hactenus Sugerius. Flammula verò quando extra Eccleſiam erat aſportanda, eam Abbas benedictione ſequenti benedicebat.

Benedictio Flammulæ.

℣. Adiutorium noſtrum in nomine Domini.
℟. Qui fecit cœlum & terram.
℣. Domine exaudi orationem meam.
℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. Dominus vobiſcum.
℟. Et cum Spiritu tuo.

OREMVS.

INclina Domine aures tuas precibus humilitatis noſtræ: & interceſſione ſancti Michaelis benedicti Archangeli tui, & omnium virtutum cœleſtium da nobis dexteræ tuæ auxilium: ut quemadmodum benedixiſti Abrahæ triumphanti adverſus quinque Reges, & Dauidi Regi, cùm progreſſus triũphales ageret & exerceret, in laudem tui nominis: ſic tibi placeat bene ✠ dicere, & ſancti ✠ ficare iſtud vexillum, quod jam pro Sanctæ Eccleſiæ defenſione geſtatur cõtra rabiem inimicorũ: adeò ut in nomine tuo fideles & defenſores populi Dei, quicumque ipſum ſequentur, gaudeat ſe acquiſiiſſe triumphum & victoriam ab adverſariis, per

Virtutem ſanctæ Crucis, ac illius, qui regnat cum Patre & Filio, & Sancto ſpiritu paracleto Deus, per omnia ſæcula ſæculorum. ℟. Amen.

Poſt ſupradictam benedictionem pronuntiatam, præfatus Abbas, cùm Vexillum traderet Regi, eidem dicebat.

Deus per ſuam gratiam, ac precibus veſtri glorioſi patroni Domini Sãcti Dionyſii, Sociorúmq; ejus Ruſtici, & Eleutherii, vobis concedat præclarã ab omnibus veſtris inimicis obtinere victoriam. ℟. Amen.

His ita geſtis idem Rex jubebat illud Vexillum à Comite Vilcaſſino geſtari, quòd jus illud haberet, tanquam unus ex præcipuis ſupradictorum Martyrũ vaſſallis & clientibus. Poſtquam verò ille comitatus fuit in Regis patrimonium adſcitus, Rex commiſit geſtandæ Flammulæ aliquẽ famigeratiſsimum nobilem, magni nominis, probitatis & fortitu-

dinis, qui antequam illam acciperet geſtandam, curabat, ut ſua cōſcientia in bono eſſet ſtatu cōſtituta: Deinde, propriis criminibus expiatis, & à ſuo Confeſſore abſolutus, ſacroſanctum Chriſti Corpus recipiebat, & conſueta præſtabat de referenda Flammula juramenta.

Circa annū 1210. Frāciæ proceres in Regis ſui Philippi Auguſti necem conſpirant, regníque provincias inter ſe partiuntur, quorum erant capita, Fernandus Flandriæ Comes ac Franciæ Comeſtabilis, Reginaldus Dammartinus, & Bononiæ Comes, qui omnes ſocietatis fœdus cū Othone Cæſare inierant. Extemplo patefacta conjuratione, ingenti manu conflata Rex in Flandriam concedit: ubi in confertiſſimum hoſtium agmen irruens ad Bovinas celeberrimam victoriam reportavit. Pugna peracta Augu-

ſtus in Franciam revertens, Flammulam, quã ex Divi Dionyſii Fano de Abbatis manibus acceperat, quámque Domino Ægydio de Montigni Equiti aurato, viro nobili, ob ejus virtutem, & in re militari peritiam in dicta pugna educendum tradiderat, templo præfati Divi Dionyſii reſtituit.

Dominus de Ioinvilla in hiſtoria ſancti Ludovici flammulã Divi Dionyſii Vexillum vocat: illúdq; affirmat ab ipſo ſancto Ludovico aſportatũ fuiſſe in prima expeditione adverſus Infideles.

Cum Divus Ludovicus in Africam trajicere ſtatuiſſet, cum tribus filiis, magnáque Principum, & nobiliũ caterva, atque ingenti exercitu ſtipatus, teſtatur Ægydius, illum in Divi Dionyſii Fano circiter annum 1270. Flãmulam accepiſſe è manibus Domini Matthæi, dicti loci Abbatis. Quem & Simonem de Clarmõt,

Equitem auratum, Dominum de Neelle, ob eorum prudentiam & in rebus agẽdis peritiam ac ſagacitatem ipſe ſanctus Ludovicus, ante ſuũ è regno diſceſſum, ejuſdem regni Gubernatores, ac Defenſores inſtituit. Hæc verò Sancti Ludovici, contra Infideles Africana expeditio ſecunda fuit.

ANNO 1328. Rex Philippus Valeſius in Æde Divi Dionyſii Franciæ præſidis, à Fani Antiſtite Flammula accepta, eáq; D. Millonis Noerii, qui ſex militũ cohortibus imperabat, fidei, virtutíque commiſſa in Flandros duxit: Sublato clamore horribili juxta Montem Caſſelli Rex equo impoſitus ſuorum animos excitat; cruentam ac funeſtam hoſtium audaciam facit, hoſtes debellat. Ex hoſtibus duodeviginti millia cecidere; Caſſellum repetitum, direptum, & incenſum, 23. Auguſti, in Apoſtoli Bartholomæi vigi-

lia. Valeſius rediens in Franciam Eccleſiæ Divi Dionyſii Flammulam tradidit.

ANNO 1347. idem Philippus Flammula à D. Dionyſii Abbate accepta, eadémque commiſſa D. Gothofredo deCharny Equiti aurato, in Burgundia ex nobiliſſima familia orto, ad dandas ſuppetias ſuis Calletum pergit. Exin domum reverſus Flammulam D. Dionyſio reddidit. Prædictus Gothofredus de Charny occiſus fuit anno 1356. in Pictavienſi pugna, in qua Flammulæ etiam ductor fuit.

ANNO 1368. Reginaldus Dandrehan, Deuchan, cognominatus Frãciæ Mareſcallus ob nimiã ſenectutem, poſt multos labores, regnantibus Philippo Valeſio, Ioãne filio, & Carolo V. nepote, pro regni patriæq; tuitione exãtlatos, Mareſcalli munus ſive dignitatem dicto Carolo remiſit.

Ne verò in Republica Gallicana vir tam præclarus, ac de patria tã benemeritus abſque præmio aliquo, vel remuneratione privatus videretur, Rex illi Flammulam, dum viveret, aſportandam perpetuò tribuit.

Anno 1382. Carolus VI. exercitum parans adverſus Flandros, qui à ſuo Principe Ludovico 2. Malano dicto à natali caſtro defecerant, Flammula è D. Dionyſii Antiſtitis manu accepta, eáq; tradita D. Petro Villario, Seniori, Equiti veteri, viro perquàm magnanimo, ac nobiliſſimo, (quippe qui cùm eſſet magnus Franciæ Oeconomus, Carolo V. regnãte, eãdem Flammulam in bello duxerat) Flandriam petiit, primóque congreſſu Flandrorum hoſtium ad tria millia cædit. Ad Roſebeccam Flandri generatim conſtiterant. Quò Rex acceſſit, explicatáque Flammula, quodam

numinis miraculo ex caligine denſa obſcuratus ſerenitati redditur. Simile miraculum factum fuiſſe Valeſii tempore, dum arma ſumeret contra Eduardum 3. Regem Angliæ ſcripſit Æmylius his verbis. *Flãmula pro tabernaculo Regis explicata, ſplendore armorũ cuncta fulgere.* Novembris 29. (ut Ægydius, vel ut Tilletus Epiſcopus, 21.) facta pugna, ex Flandris triginta circiter millia deſiderata, fugientiũ 10000. jugulata fuere. Bello peracto & Ludovico in ſua ſede pacificè redacto, Carolus in Franciam rediens ad D. Dionyſii Fanum pergit: ibíq; gratias Deo, & Martyribus ingentes agens capite diſcooperto & ſine cingulo Flammulam reſtituit.

Anno verò 1382. ipſe Carolus adverſus Anglos & Flãdros bellum gerens, Flammulam quam à paucis antè diebus D. Gulielmo de Bordes tradiderat, Guydoni

Trimollio viro nobiliſſimo, atq; in bello gerendo peritiſſimo cõmiſit. Rebus interim fœliciter peractis Rex ipſe domum regreſſus victor Deo optimo Maximo laudes meritas & Martyribus gratias agẽs, Flammulam D. Dionyſii Antiſtiti reddidit. Vltimo verò D. Hutinno *de Aumont*. Ab eo itaque ſæculo ad hodiernum uſque, ullam de Flammula mentionem fieri apud hiſtoricos haud inveni. Is denique cui flammulæ munus commiſſum erat, Flammulæ cuſtos dicebatur.

Hæc, amice lector, de Flammula ſive de vexillo sãcti Dionyſii, vel de Orniphla, aut de Auriflãma ex plurimis Latinis, ac Gallicis hiſtoriis collegimus; Nõnulla tamen Nobiliſſimi cujuſdam amici opera, ante paucos dies, nos de eadẽ Flammula vobis non ingrata in lucem edituros ſperamus. Valete.

FINIS.

Copie du Priuilege du Roy.

HENRY par la grace de Dieu Roy de France & de Nauarre. A noz amez & feaux les gens tenans noz Cours de Parlemẽt, Preuoſt de Paris, Seneſchal de Lyon, & a tous autres noz iuges & officiers qu'il appartiendra, & a chacun d'eux, Salut. De la part de noſtre cher & bien aymé Reuerend Frere Ioſeph Texere, Portugaiz, Docteur en ſaincte Theologie, Frere de l'ordre des Preſcheurs, Confeſſeur du feu Roy de Portugal, noſtre Conſeillier, Aumoſnier, & Predicateur, Nous a eſté humblemẽt expoſé qu'auec beaucoup de ſoing, eſtude & diligence il auroit redigé par eſcrit la Genealogie de noſtre treſcher & treſ-aimé Nepueu le Prince de Condé, Premier Prince de noſtre ſang, intitulé *Regiæ Borboniorũ familiæ & Trimolliorum principum genealogia.* Et vn liure de l'explication d'icelle, intitulé *Explicatio genealogiæ Sereniſsimi Henrici 2. Condæi, Franciæ Principis, à Diuo Ludovico per Borbonios, ac etiã ab Imbaldo Trimollio vſque ad vtrumque dicti Henrici parentem repetita. Authore R. P. F. Ioſeph. &c.* Ce qu'il deſireroit bien faire imprimer en noſtre Royaume, pour la commodité & vtilité publique: & à ceſt effect choiſir quelque perſonnage qui peuſt repreſenter leſdites Genealogies en beaux & bons caracteres s'il nous plaiſoit ſur ce luy octroyer noſtre permiſſion & priuilege. Pource, eſt-il, que nous deſirans fauoriſer le labeur dudict ſuppliãt, & que noz

ſubiectſ en puiſſent tirer quelque fruict & inſtruction: Auons audict Frere Ioſeph Texere de noſtre grace ſpeciale pleine puiſſance & authorité Royale, permis, accordé & octroyé, permettōs & accordons par ces preſentes, qu'il puiſſe, & luy ſoit loyſible faire imprimer ladite Genealogie & liure deſſuſdit, tant en Latin qu'en François ou en quelque autre langue, par tels libraires & imprimeurs que bon luy ſemblera, & qu'il voudra choiſir & commettre, & ce pour le temps & eſpace de ſix ans, a commencer du iour & datte de ceſdites preſentes: en vertu & conſequence deſquelles, il pourra bailler & preſter ſon conſentement pour l'impreſſiō deſdites Genealogies a celuy ou ceux qu'il aura eſleu pour ce faire. Deffendant treſexpreſſement par ces meſmes preſentes, à tous Libraires & Imprimeurs, & autres qu'il appartiendra, d'imprimer ou faire imprimer, vendre & diſtribuer la ſuſdite Genealogie, pendant ledict temps de ſix ans, ſur peine de confiſcation d'iceux, & de tous deſpens dommages & intereſtz, ſi ce n'eſtoit du vouloir & conſentement dudict Texere. &c.

Ainſi ſigné, Par le Conſeil.

BVYER.

NARRATIO,

IN QVA TRACTATVR de apparitione, abjuratione, cõverſione, & ſynaxi Illuſtriſſimæ Principis Carlottæ Catharinæ Trimolliæ Principiſſæ Condęi, Henrici Borbonii, primi in Frãcia Principis Sanguinis, primíque Paris Mater.

P. V. D. P. C.

Amico ſuo chariſſimo Raphaëli Parvivallis Regio Typographo, S. P. D.

POSTQVAM *intellexi, te nondum ſub prælum miſiſſe Narrationem de regio in noſtram Rothomagenſem civitatem ingreſſu, cùm ſua Majeſtas Chriſtianiſſima in eam ovans invecta eſt: Nec etiã aliam Narrationem de illuſtriſſimi D. Gil-*

berti Talbot Comitis Salopiæ adventu, qui Garterium ſuæ Majeſtati Chriſtianiſſimæ obtulit gratulans, ac de ejuſdem quoque Garterii, ſive Periſcelidis origine. Neque etiam itidem Narrationem de numero Equitũ auratorum, quos ſua dicta Majeſtas in ſuum Ordinem ſancti Spiritus coaptavit in eadem civitate, atque de ipſius Ordinis inſtitutione (tu enim mihi dixeras, te in animo habere, ut eæ omnes Narrationes in publicum proderent, ex tua officina) apud me iis perpenſis hanc Narratiunculam cõtexere conſtitui de converſione Illuſtriſſimæ Principiſſæ Carlottæ Catharinæ Trimolliæ, quæ mater eſt Illuſtriſſimi Principis Henrici Borbonii, primarii & inter Principes regii ſanguinis, & necnon inter Franciæ Pares, ubi tractatur à me quo pactò illa ad verum Dei ovile fuerit admiſſa: ac de eius Synaxi in Eccleſia metropolitana ejuſdem civitatis. Quam quidem Narratiunculam tu aliis adjunges ſub eodem prælo; ut proximè

eam ſequatur, quæ eſt de Ordine ſancti Spiritus. Sitque quarta numero, ut in titulo ipſo ego appoſui. In quo te rogo, ut caueas, ne quis error committatur: quia hiſtoria eſt digna quæ excudatur, & mandetur memoriæ, ad exemplum poſteris in ſæcula, quæ ſuccedent. Quod etiam juuare poterit Epiſcopos, Inquiſitores, Prælatos, Pœnitentiarios, & alios, quibus incumbit admittere in ſinum Eccleſiæ illos, qui excæcati ſunt officiis ac fraudibus hæreticorum, ut ſit illis pro formula obſeruandi ritus in iis, qui conuertuntur. Quod non abs re commemoro, quia ſcio multos hîc grauiſſimè errare ſolitos.

NARRATIO QVARTA, *in qua tractatur de apparitione, abjuratione, cōverſione & ſynaxi Illuſtriſſimæ Principis Carlottæ Catharinæ Trimolliæ Principiſſæ Cōdæi.*

DECIMA nona Decembris, anno Domini 1596. die Iovis ingreſſa eſt in civitatē Rothomagenſem Illuſtriſſima D. Carlotta Catharina Principiſſa Condæi, ex ſancto Germano ad Hayam profecta: ubi tum cum liberis Principibus habitabat. Ingreſſio autem illa ſimpliciter peracta eſt, ſine rumore & ſine plauſu; quæ eſt innata conſuetudo Principiſſæ Illuſtriſſimæ, & ſumma humilitas, qua in omnibus ſuis actionibus vti ſolet. Poſtquam verò illa aduenißet,

ſtatim Majeſtas ſua Chriſtianiſſima non ſolùm ad poſtulationem illuſtriſſimorum dominorum, Comeſtabilis & Ammiralis, qui ambo ſunt ejuſdem Principiſſæ avunculi, ſcilicet fratres matris ſuæ, Dominæ dum viveret, ſelectiſſimæ, & omnes laudes, quæ in mulierum genus cadere poſſunt, ſupergreſſæ; ſed etiam ſpõte ſua & motu proprio, ut firmiter Catholicam fidem amat & amplectitur: qui verus eſt Chriſtianiſmus. Conſtituit Rex ipſe, inquam, conſtituit, ut illa Principiſſa tandem id exequeretur, quod jamdudum multos ante dies determinarat agendum fore, & ipſa majorẽ in modum affectabat. Nimirum, ut Calviniſmũ illa ejuraret in manibus Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi D. D. Alexandri Medices, Cardinalis & Archiepiſcopi Florentiæ, Sũmi Pontificis ſan-

ctæq; Sedis Apoſtolicæ Legati à Latere in Franciæ regno. Qui quidem, ſemel de eo admonitus tale eſſe cõſilium, miſit domum Illuſtriſſimæ Principiſſæ Dominum Alexandrum Iuſtum, ſanctiſſimi Domini noſtri capellanum, & ſacræ Rotæ Auditorem, necnon cancellariæ legationis Regentem, virum inſignẽ pietate, & maturum judicio, & conſiliis gravem, ut illi proceſſum inſtitueret, ſcilicet ut ab illa intelligeret ſpeciatim, quas illa opiniones ſequuta eſſet contra Eccleſiæ Romanę doctrinam (illa porrò diligentia erga omnes ad Eccleſiam redeuntes adhiberi debet, ſive qui de novo ad illam accedũt, ut Sarraceni, Turcæ, & Pagani: aut qui etiam ſunt in ipſa hæreſi nati & alti. Idque debet reſciri ab iis, qui ſcripſerunt & dogmata ſparſerũt, quænam illa ſunt, ut de ſuis errori-

bus pleniorem ipſi pœnitentiam facere poſſint. Et de his omnibus debet fieri mentio particularis in ſua abjuratione.) Comperit illam Principiſſam nullam habuiſſe propriam opinionem: nam credebat Purgatorium, Liberum arbitrium profitebatur, Fidem ſine operibus eſſe mortuam, Sacramēta ſeptem, & Auctoritatem Sanctiſſimi Papæ agnoſcebat liberè. Denique credebat & profitebatur quicquid Eccleſia Romana aſſereret in univerſum. Error vnus & maximus illius erat, quòd ſequuta eſſet omnes ritus hæreticorum, & conſtitutiones illorum, & quòd cœnam cum illis feciſſet. Simul erraverat plurimùm in eo, quòd dum hæc ageret, ſibi perſuadebat, ſe non eſſe extra gremium Eccleſiæ Romanæ, quandoquidem in corde ſuo non adverſabatur illius doctrinæ, imò cre-

debat, & confitebatur id totum quod ipſa Eccleſia credit & confitetur: Quæ quidem perſuaſio erat mera hæreſis. Facto proceſſu & ab Illuſtriſſimo D. Legato ſatis proſpecto, ſtatim fuit concluſum ut illa eã abjurationem celebraret ad primam octavam Natiuitatis Domini, hoc eſt die Sancti Stephani Protomartyris, tertia hora pomeridiana, qui fuit dies octavus ex quo illa ingreſſa fuerat eandem civitatem, intra Eccleſiam Divi Michaëlis, propter vicinam, qua contingebat domũ Domini de Bourtruda, ubi fuerat Dominus Illuſtriſſimus Legatus hoſpitio exceptus. Adeóque etiam quia non exiſtimabatur ab illa parte, fore magnum populi concurſum, ut ille actus haberetur ſine perturbatione & cum tranquillitate; ſed contrariũ accidit, quia tantus fuit, tamque magnus populi

conventus (etſi negotium minimè publicatum fuiſſet, ut fieret ſine rumore & ſtrepitu) & tam vehemens, ut coacti fuerint ſtipatores & honorarij milites Illuſtriſſimi Domini Comeſtabilis valla pangere aggeſtis arculis, lapidibus, & palis in circuitu Eccleſiæ: & tandem fuit neceſſarium domino Comeſtabili, ipſis operis adeſſe pro ſua virili. Vidi quæcunque ibi acta ſunt. Cùm accederet ipſa Principiſſa cum Illuſtriſſima domina Comeſtabili, & domina Ammiralia cum aliis multis primariæ nobilitatis dominabus præcipui ſtẽmatis, cũctæ fuerunt eò redactæ, ut ipſa valla tranſcenderent, in quo multum laboravit Illuſtriſſimus Comeſtabilis, dum eas ambabus vlnis exceptas, in Eccleſiam aſportaret: Et mihi ipſi manum præbuit adjutricem benigniſſimè. Forſitan ſi ille non

adfuiſſet, ego foras excluſus remanſiſſem. Ab ipſa porrò porta ad capellam majorem uſque,ubi ſedebat Illuſtriſſimus Dominus Legatus in Pontificalibus prope altare magnum, multùm operæ & temporis impenderũt illæ, ut ad eum locum pervenirent ſumma cum difficultate. Quia non ſolùm fornix Eccleſiæ totus erat gente oppletus, quæ magno impetu ferebatur; ſed ſuperius tectum, columnæ, gradus, parietes cum ſcalis penſilibus onerabantur ingenti multitudine. Denique omnia erant loca occupata gente non plebeia quidem, quia plebi prohibebatur aditus facilè: ſed nobilibus & magnatibus ſummæ auctoritatis. Cùm porrò acceſſiſſet Principiſſa, flexis genibus ſecus pedes Illuſtriſſimi Domini Legati incepit apparitionem ſuam facere, ea forma.

¶ Ego Carlotta Catharina *de la Trimoille humiliter & ſupplex compareo coram Dominatione veſtra Illuſtriſsima & Reverendiſsima, & ei omnia qua decet reverentia ſupplico, quatenus ſtante quòd me pœnitet errorum contra ſanctam Fidem, quam tenet, docet & prædicat ſancta Catholica & Apoſtolica Romana Eccleſia, ipſámque ſanctam Dei Eccleſiam, illiúſque jura & perſonas, non ſolùm perperam credendo omnes errores Calviniſmi: ſed etiam male operando: Videlicet quòd ego cœnam Calvini pro Sacramento exercuerim, cæteríſque omnibus erroribus & hæreſibus Calviniſmi adhæſerim, & illos ſequuta fuerim: Ac ab illis in futurum divina aſsiſtente gratia abſtinere, ac Sanctiſſimi Domini noſtri Papæ, & S. Eccleſiæ mandatis parere, & ſtare volo, & ita promitto: Dignemini concedere benedictionem & abſolutionem à cenſuris per me incurſis, ac me in communionem ſanctæ Sedis Apoſtolicæ reci-*

pere; & cum eadem reconciliare in forma Eccleſiæ conſueta, offerens & promittens hæreſes & errores quoſcúmque corde ſincero & fide non ficta abjurare, fidémque Catholicam profiteri, juxta formam mihi aſsignandam, cæteráque omnia alia & ſingula pro parte mea adimplenda, bona fide adimplere ad omne mandatũ Sanctiſsimi Domini noſtri Papæ & S. Sedis Apoſtolicæ, ac Illuſtriſsimæ & Reverẽdiſsimæ Dominationis Veſtræ: Eámque ſuppliciter & humiliter peto & ſupplico inſtanter & inſtantiſsimè EGO CARLOTTA CATHARINA DE LA TRIMOILLE.

Qua quidem petitione & ſupplicatione per prælibatum Illuſtriſſimum ac Reverendiſſimum Dominum Cardinalẽ Legatum audita ac intellecta, idem Illuſtriſſimus, ut ſupra ſedem Salvatoris, Domini noſtri Ieſu Chriſti nomine invocato, pronuntiavit, prout in ſchedula manu ſuæ ipſius Illuſtriſſimæ ac Reveren-

diſſimæ Dominationis ſubſcripta, quam tradidit & conſignavit Symoni Ianel, Clerico Tullenſis diœceſis, publico Apoſtolica authoritate, & in Archivo Romanæ Curiæ deſcripto Notario, & Legationis Scriptori, legendam & publicandam; qua quidem humiliter recepta ut decet, mādatis parendo ſuæ Dominationis Illuſtriſſimæ, ad præſentiam ſupradictæ Excellentiſſimæ, ac Illuſtriſſimæ Dominæ Principiſſæ audientis & intelligentis, perlegit & publicavit tenoris infradicti ſub verbis.

Nos ALEXANDER tituli Sanctæ Praxedis Presbyteri, Cardinalis Florentiæ, Sanctiſsimi Domini noſtri Domini Clementis, divina providentia Papæ octavi, & Sedis Apoſtolicæ de Latere Legatus in hoc regno, ſufficienti, ad infradicta per litteras Sapientiſsimi Domini noſtri Papæ & Sedis ejuſdem, facultate muniti, cùm

Illuſtriſsima & Excellentiſsima Domina Carlotta Catharina de la Trimoille Principiſſa Condenſium, coram nobis ſponte cōparuerit, ac juridicè confeſſa fuerit, tenuiſſe & credidiſſe ſupradictos errores, & hæreſes, & verba; exercuiſſe cœnam Calvini pro Sacramento, cæteriſque omnibus erroribus Calvini adhæſiſſe, & ſequutam fuiſſe. Quapropter viſa tua ſpontanea apparitione, ac ſupradictorum errorum & hæreſum confeſsione, viſiſque videndis, & conſideratis conſiderandis, ad infradictam ſententiam devenire decrevimus.

CHRISTI NOMINE INVOCATO pro tribunali ſedentes, & ſolum Deum præ oculis habentes, per hanc noſtram diffinitivam ſententiam, quam de Reuerēdorum Patrum, Sacræ Theologiæ, & Iuris utriuſque Doctorum conſilio fecimus, in his ſcriptis in hujuſmodi cauſa & cauſis coram nobis vertentibus, Dicimus, Pronuntiamus, Sententiamus, Decernimus, & Declaramus

te Principiſſam antedictam fuiſſe hæreticam, & propterea in omnes pœnas & cenſuras Eccleſiaſticas à ſacris Canonibus, aliiſque conſtitutionibus generalibus, & particularibus contra huiuſmodi delinquentes inflictas & promulgatas incurriſſe. Verùm, quia ſponte apparuiſti, ac liberè errores tuos confeſſa es; & illorum veniam & miſericordiam humiliter petis, te ab omnibus & ſingulis excommunicationis ſententiis, ceu & pœnis Eccleſiaſticis, quas præmiſſorum occaſione & cauſa quomodolibet incurriſti, abſoluimus; dummodò priùs corde ſincero & fide non ficta abjures, maledicas, deteſteris, & anathematizes hæreſes & errores, quos tenuiſti & credidiſti, unà cum omnibus & quibuſcumque aliis hæreſibus & erroribus contra ſanctam Catholicam & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam, ſeſe quomodolibet extollentibus, prout hac noſtra diffinitiva ſentẽtia tibi faciendum præcipimus, modo & forma tibi à nobis tradenda. Et ut faciliùs

veniam & miſericordiam errorum tuorum à Deo cõſequaris, pro pœnitentiis ſalutaribus tibi injungimus, ut quolibet die Lunæ per annum celebrari facias in aliqua Eccleſia tibi beneviſa Miſſam Defunctorum, & eidem Miſſæ, dum celebrabitur, interſis; Quolibet menſe ſacratiſsimum Euchariſtiæ ſacramentum ſumas; Quolibet die Sabbathi recites officium beatæ Mariæ: reſervantes nobis facultatem, eaſdem pœnitentias in graviores alias, ſive leviores commutandi: & ita Dicimus, Pronuntiamus, Sententiamus, Decernimus, Declaramus, pœnitentias Injungimus, & Abſolvimus, iſto & omni alio meliori modo quibus poſſumus & debemus. ITA PRONVNCIAMVS, ALEXANDER CARDINALIS FLORENTIAE LEGATVS.

Quaquidẽ ſchedula pronuntiationis & decreti lecta, eadem Illuſtriſſima Domina Principiſſa dixit, ſe illud eodẽ modo lectum & publicatum intellexiſſe, ac il-

lud & omnia in eo contenta humiliter,& reverenter acceptare, eidémque parere, & ſatisfacere velle: & ſucceſſivè in illius executionem eodem modo conſtituta, & genu flexa ſchedulam etiam manu ejuſdem Principiſſę ſubſcriptam, continentem hæreſum abjurationem, ac promiſſionem de parendo mãdatis Eccleſiæ,& de adimplendo mandata,& pœnitẽtias per ſuam Dominationẽ Illuſtriſſimã injũctas & injungendas,ac ſacroſanctis Dei Evangeliis ante eam poſitis, ac per eam manibus tactis Abjuravit, Promiſit, & Iuravit, & alia fecit prout in decreta ſchedula latiùs continetur: qua ſchedula eidẽ notario ſupradicto tradita & conſignata de mandato ejuſdem Illuſtriſſimi Domini Cardinalis Legati pro ipſa Illuſtriſſima Domina Principiſſa alta & intelligibili voce, primùm lin-

gua Gallica, deinde Latina perlegit, in hunc, qui ſequitur modum. Verba Principiſſæ.

Ego Carlotta Catharina de la Trimoille, Principissa Condensium, conſtituta perſonaliter in iudicio, & genu flexa coram vobis Illuſtriſsimo & Reuerendiſsimo D. D. Alexandro Cardinali Sanctiſſimi Domini noſtri Papæ, & Sedis Apoſtolicæ in hoc regno Franciæ de Latere Legato, Sacroſancta Dei Euãgelia coram me poſita, manibus corporaliter tangens, ſciẽs neminem ſaluum fieri poſſe extra illam fidem, quam tenet, prædicat, profitetur, & docet ſancta, Catholica & Apoſtolica Eccleſia Romana: cõtra quam Fateor & Doleo me grauiter erraſſe, eo quòd credidi, & tenui hæreſes, verba; Exercui cœnam Caluini pro Sacramento, cæteriſque omnibus erroribus adhæſi & ſequuta ſum: quos errores & hæreſes me ſummopere tædet & pœnitet tenuiſſe & credidiſſe, & propterea illas Abiuro,

Maledico, Deteſtor & Anathematizo vnà cum omnibus, & quibuſcumque aliis erroribus & hæreſibus contra prædictam ſanctam Eccleſiam, ſeſe quomodolibet extollentibus. Et juro me nunc toto corde credere & in futurum crediturum, Deo adjuvante, quicquid tenet, credit, profitetur, prædicat & docet prædicta ſacroſancta Eccleſia: & promitto, ac juro, me nunquam in poſterum prædictas hæreſes, nec earum aliquam, nec aliquam aliam hæreſim, ceu errorem crediturum, neque illis adhærebo, neque prædicta, neque alia hæreticalia committam, aut faciam, neque in poſterum hæreticis opem, auxilium, conſilium, aut favorem circa hæreſes & errores, ceu eorumdem occaſione præſtabo, aut impendam: nec ab aliis præſtari, aut impendi faciam. Iuro & me integrè adimpleturam omnes pœnitentias mihi injunctas, ſive injungendas, & ſi unquã aliquibus ex meis promiſsionibus & juramentis (quod Deus avertat) contravenerim, me obli-

go, & ſubmitto omnib' pœnis, & ſacris Canonibus, aliiſque conſtitutionibus generalibus & particularibus, contra hujuſmodi delinquētes inflictis, & promulgatis. Sic me Deus adjuvet: & hæc ſancta Dei Evāgelia, quæ propriis manibus tango Ego Carlotta Catharina de la Trimoille, Principissa Condensium.

Et ad confirmationem & corroborationem omnium promiſsionum ac declarationum meæ ſinceræ voluntatis, infradictam Catholicæ & Orthodoxæ fidei profeſſionem expreſsè Facio & Emitto, quam propria manu ſcripſi Ego Carlotta Catharina de la Trimoille. His dictis hujuſmodi profeſſionē emiſit. Videlicet,

Ego Carlotta Catharina de la Trimoille *firma fide Credo, & Profiteor omnia & ſingula, quæ continentur in Symbolo Fidei quo ſancta Romana Eccleſia vtitur. Videlicet,*

Credo in vnum Deum, *Patrem omnipotētem, factorem cœli & terræ.*

Viſibilium omnium & inviſibilium. Et in vnum Dominum IESVM CHRISTVM, *filium Dei unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia ſæcula, Deũ de Deo, lumen de lumine, Deũ verum de Deo vero. Genitum, non factum, conſubſtantialem Patri, per quẽ omnia facta ſunt. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis, & Incarnatus de Spiritu ſancto ex* MARIA *virgine,* ET HOMO FACTVS EST. *Crucifixus etiam pro nobis, ſub Pontio Pilato paſſus, & ſepultus eſt, & reſurrexit tertia die ſecũdum ſcripturas. Et aſcendit in cœlum, ſedet ad dextrã Patris. Et iterum venturus eſt cum gloria judicare vivos & mortuos. Cuius regni non erit finis. Et in Spiritum ſanctum Dominũ & viuificantem, qui ex Patre filióque procedit. Qui cum Patre & filio ſimul adoratur & conglorificatur. Qui loquutus eſt per Prophetas. Et unam ſanctam Catholicam & Apoſtolicam* Eccleſiam. *Confiteor unum Baptiſma*

in remiſsionem peccatorum. Et expecto reſurrectionem mortuorum. Et vitam venturi ſæculi. AMEN. *Apoſtolicas & Eccleſiaſticas traditiones, reliquáſque ejuſdem Eccleſiæ obſervationes & conſtitutiones firmiſsimè Admitto & Amplector. Item ſacram Scripturam juxta eum ſenſum, quem tenuit, & tenet ſancta Mater Eccleſia: cujus eſt judicare de vero ſenſu, & interpretatione ſacrarum Scripturarum Admitto, nec eam unquam niſi juxta unanimem conſenſum Patrum, accipiam & interpretabor.* PROFITEOR *quoque 7. eſſe verè & propriè Sacramenta Novæ Legis à* IESV CHRISTO DOMINO NOSTRO *inſtituta, atque ad ſalutem humani generis, licet non omnia ſingulis neceſſaria. Scilicet* BAPTISMVM, CONFIRMATIONEM, POENITENTIAM, EVCHARISTIAM, EXTREMAM VNCTIONEM, ORDINEM, & MATRIMONIVM: *illâmque gratiam conferre. Et ex his Baptiſmum, Confirmationem, & Ordinem ſine ſacrilegio reiterari*

non poſſe. Receptos quoque & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus in ſupradictorum omnium Sacramentorum ſolemni adminiſtratione Recipio & Admitto. Omnia & ſingula quæ de peccato originali & de juſtificatione in ſacroſancta Tridentina Synodo definita & declarata fuerunt Amplector & Recipio. PROFITEOR *pariter in Miſſa offerri Deo verum, proprium, & propiciatoriũ ſacrificium pro vivis & defunctis, atque in ſanctiſsimo Euchariſtiæ ſacramento eſſe verè, realiter & ſubſtantialiter corpus & ſanguinem, unà cum anima, & divinitate* DOMINI *noſtri* IESV CHRISTI, *fieríque converſionem totius ſubſtãtiæ panis, in corpus, & totius ſubſtantiæ vini, in ſanguinem, quam conuerſionem Catholica Eccleſia Tranſſubſtantiationẽ appellat. Fateor etiã ſub altera tantùm ſpecie totum, atque integrum Chriſtum, verúmque ſacramentũ ſumi. Conſtãter teneo Purgatorium eſſe, animáſque ibi detentas fidelium ſuffragiis*

juvari. Similiter & Sanctos vnà cum Chriſto regnantes, venerandos atque invocandos eſſe, eóſque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias eſſe venerādas. Firmiſsimè aſſero imagines Chriſti, ac Deiparæ ſemper virginis, necnon aliorum Sanctorum habendas & retinendas eſſe, atque eis debitum honorem, ac venerationem impertiendam: Indulgentiarum etiam poteſtatē à Chriſto in Eccleſia relictam fuiſſe, illarúmque uſum Chriſtiano populo maximè ſalutarem eſſe Affirmo. Sanctam Catholicam & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam Matrem & magiſtram Agnoſco; Romanóque Pontifici, beati Petri, Apoſtolorum Principis, ſucceſſoris, ac Ieſu Chriſti Vicario veram obedientiam Spondeo, ac Iuro: Cætera item omnia à ſacris Canonibus, & Oecumenicis Conciliis, ac præcipuè à Sacroſancta Tridentina ſynodo tradita, definita & declarata, indubitāter Recipio atque Profiteor, ſimúlque contraria omnia atque hæreſes quaſcūque

ab Eccle

ab Eccleſia damnatas, rejectas, & anathematizatas, ego pariter Damno, Rejicio, & Anathematizo. Hanc Veram Catholicam fidem, extra quam nemo ſaluus eſſe poteſt, quam in præſenti ſpōte Profiteor, & veraciter Teneo, eandem integram & inviolatam, uſque ad extremum vitæ ſpiritū conſtantiſsimè (Deo adjuvante) retineri & confiteri, atque à meis ſubditis, vel illis, quorum cura ad me in munere meo ſpectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantùm in me erit, curaturam, EGO EADEM CARLOTTA CATHARINA DE LA TRIMOVILLE *Spondeo, Voveo, ac Iuro: Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia.*

Quibus peractis & eadem Domina Principiſſa præſiſtente genu flexa recitare cœpit Illuſtriſſimus Dominus Legatus unà cum illuſtriſſimis Dominis Prælatis aſſiſtentibus alternatim pſalmum Miſerere mei Deus, quo finito incepit ſtatim eodē ordine, Deus

miſereatur noſtri. Interea verò dum Illuſtriſſimus Dominus Legatus ſuum verſiculum recitaret, ad quemlibet leviter cõtingebat cum virgula ſpatulas Dominæ Principiſſæ eam abſolvendo. Hîc animadvertẽdum eſt, quòd, cùm illuſtriſſima Domina Comeſtabilis eſſet D. Principiſſæ proxima, ita in anguſtias redacta fuerit, ut nec ſe movere loco, nec caput inclinare, aut avertere poſſet. Vnde accidit, ut plus illic, quàm aliæ omnes mereretur: quia ſcilicet, cùm dicti pſalmi recitarentur antiphonatim, ut dictũ eſt, ab Illuſtriſſimo D. Legato & clero præſente: & ad quemque verſiculum D. Legatus ipſam Principiſſam ſcipiunculo, vel virgula tangeret in humeris, (juxta ritum & conſtitutionem Eccleſiæ) cùm in ſpatulam ſiniſtram deflecteret, ſimul caput & vultum multis vicibus Dominæ Comeſtabilis contin-

gebat. Quod advertẽs ipſe D. Legatus, abrupit punctum virgulæ verſus cuſpidem : quod ferè omnes putabamus hoc animadverſo fuiſſe partem aliquã hujúſce ceremoniæ. Sed ego reſcivi ex óre ipſius Illuſtriſſimi D. Legati veritatem rei. Hæc diximus, ne quis deinceps in eo hallucinetur ubi veritatem reſciſcat.

MISERERE MEI DEVS *ſecundum magnam miſericordiam tuam.*

Et ſecundum multitudinẽ miſerationum tuarum : dele iniquitatem meam.

Amplius lava me ab iniquitate mea: & à peccato meo munda me.

Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco : & peccatum meum contra me eſt ſemper.

Tibi ſoli peccavi, & malũ coram te feci : Vt juſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas cum judicaris.

Ecce enim in iniquitatibus cõceptus ſum : & in peccatis concepit me mater mea.

Ecce enim veritatem dilexiſti: incerta & occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi.

Aſperges me Domine hyſſopo, & mundabor, lauabis me, & ſuper nivem dealbabor.

Auditui meo dabis gaudium & lætitiam: & exultabunt oſſa humiliata.

Averte faciem tuã à peccatis meis: & omnes iniquitates meas dele.

Cor mundum crea in me Deus: & ſpiritum rectum innova in viſceribus meis.

Ne projicias me à facie tua: & ſpiritum ſanctum tuum ne auferas à me.

Redde mihi lætitiam ſalutaris tui: & ſpiritu principali confirma me.

Docebo iniquos vias tuas: & impii ad te convertentur.

Libera me de ſanguinibus Deus Deus ſalutis meæ: & exultabit lingua mea juſtitiam tuam.

Domine labia mea aperies: & os meum annunciabit laudem tuam.

Quoniam ſi voluiſſes ſacrificiũ de-

diſſem: utique holocauſtis non delectaberis.

Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies.

Benignè fac Domine in bona voluntate tua Sion: ut ædificentur muri Hieruſalem.

Tunc acceptabis ſacrificium juſtitiæ oblationes & holocauſta: tunc imponent ſuper altare tuum vitulos.

Gloria Patri & Filio & Spiritui ſancto.

Sicut erat in principio & nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorũ. Amen.

Devs miſereatur noſtri & benedicat nobis: illuminet vultum ſuum ſuper nos & miſereatur noſtri.

Vt cognoſcamus in terra viam tuam: in omnibus gentibus ſalutare tuum.

Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes.

Lætentur & exultent gentes, quoniam judicas populos in æquitate, & gentes in terra dirigis.

Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes, terra dedit fructum ſuum.

Benedicat nos Deus Deus noſter, benedicat nos Deus, & metuant eum omnes fines terræ.

Gloria Patri & Filio & Spiritui ſancto.

Sicut erat in principio & nunc & ſemper & in ſæcula ſæculorum. Amẽ.

Hîc ſurrexit Dominus Legatus ſine mitra in capite.

Kyrie eleiſon; Chriſte eleiſon.

Kyrie eleiſon. Pater noſter, &c.

Verſ. Et ne nos inducas in tentationem.

Reſp. Sed libera nos à malo.

Verſ. Salvam fac ancillam tuam.

Reſp. Deus meus ſperantem in te.

Verſ. Nihil proficiet inimicus in ea.

Reſp. Et filius iniquitatis nõ nocebit ei.

Verſ. Eſto nobis Domine turris fortitudinis.

Reſp. A facie inimici.

Verſ. Domine exaudi orationẽ meam.

Reſp. Et clamor meus ad te veniat.

Verſ. Dominus vobiſcum.
Reſp. Et cum Spiritu tuo.

OREMVS.

Præſta quæſumus Domine huic famulæ tuæ dignum pœnitentiæ fructũ, ut Eccleſiæ tuæ Sanctæ, à cujus integritate deviaverat peccando, admiſſorum veniam conſequendo, reddatur innoxia. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Reſp. Amen.

Hîc ſedit Dominus Legatus, & accepta mitra dixit.

OREMVS.

Devs cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere, ſuſcipe deprecationem noſtram, ut famulam tuam Carlottam Catharinam, quam excommunicationis cathena conſtrinxit, miſeratio tuæ pietatis clementer abſolvat. Per Chriſtũ Dominũ noſtrum. ℞. Amen.

Deinde dixit.

Authoritate Dei Omnipotentis, & beatorũ Apoſtolorum Petri, & Pauli, atque Eccleſiæ ſuæ Sanctæ, & ea qua fungor, Abſolvo te à vinculo excõmu-

nicationis, qua ex cauſa hæreſis ligata eras. In nomine Pa ✠ tris, & Fi ✠ lii, & Spiritus ✠ Sancti. Reſp. Amen.

Deinde ſurrexit Dominus Legatus cum mitra, & ponens leviter manus ſuper humeros Principiſſæ dixit.

Reduco te in gremium Sanctæ Matris Eccleſiæ, & ad conſortium, & communionem totius Chriſtianitatis, à quibus fueras per excommunicationis ſententiam eliminata, & reſtituo te participationi eccleſiaſticorum ſacramentorum. In nomine Pa ✠ tris, & Fi ✠ lii, & Spiritus ✠ Sancti. Reſponſ. Amen.

ERANT ibi videntes, & audiẽtes Illuſtriſſimi ac Reverẽdiſſimi Domini, D. Petrus Gondy, tituli Sanctiſſimæ Trinitatis in monte Pincio, & Anna de Givry Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales nuncupati; nec non Illuſtriſſimus ac Reverendiſſimus D. Franciſcus à Gonzaga, Epiſ-

copus Mantuanus, Sanctiſſimi Domini D. noſtri Papæ Sedíſque Apoſtolicæ Nuntius in hoc Frãciæ regno: Reverendiſſimi Domini Antonius Grimanus Torcelenſis, & Franciſcus Scottus Termularum Epiſcopi, & Reverendiſſimus D. Alexander Iuſtus, de quo paulo ante jam diximus: Domini Ioannes Iacobus Adorno, & Victorius Ragazzonus Sanctiſſimi Domini D. noſtri Papæ utriúſque ſignaturæ Referendarii: Attilius Amalteus Legationis Secretarius, & Lazarus Malvicinus Protonotarii Apoſtolici: Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi Domini Henricus Dux Montmorantius, regni Franciæ Comeſtabilis, & Carolus ejus frater Franciæ Admiralius, ſive maris prefectus: Carolus Robertus à Marcha ex Buillonæa proſapia maſculus unicus relictus, ac ejus filius, primogenitus Hẽricus Marchæ Comes: illu-

ſtriſsimi Domini Horacius Ruccelay, & Petrus de Nero, Illuſtriſſimi Domini Legati ex ſorore Lucretia nepos, Gulielmus de Gadagne Baron de Boteon, Seneſcallus Lugdunenſis, Ordinis Sãcti ſpiritus Eques, Hieronymus à Gondy; patritii Florentini: ac plurimi magnates, & viri nobiliſſimi quos recenſere longiſsimum erit. Adfuerunt quoque Dominus Paulus Alaleo, Sanctiſsimi Domini noſtri Papæ ceremoniarum Magiſter, Reverendi Domini Ioãnes Bandinus Abbas de Villars, & Lucas Duccius ejuſdẽ Legationis Abbreviator: nec nõ Domini Leonardus Deto, Octavius Ruina, Petrus Iacobus Cima, Coſmas Zambecarius, Ioannes Baptiſta Samperius, & Ioannes Paiſanus Domus D. Illuſtriſsimi œconomus, Milles Marionus Regis conſiliarius, quæſtor, ſive theſaurarius generalis Frãciæ in Oc-

citania, (quæ *Linguadoca* dicitur) intendens in rem quæſtoriam in eadem provincia: nec non in domum & negotia D. Comeſtabilis, Petrus Guylleminet, & Petrus Mieta, ambo nobiles & domeſtici Excellentiſsimi Principis teſtes ad præmiſſa una cum dicto Symone Ianel publico notario ſpecialiter adhibiti atque rogati.

Poſtquã verò Illuſtriſsimus Dominus Legatus omnia rite, quæ ad ceremoniam pertinerent, cõſumavit in eo actu, ſurgente Illuſtriſsima Domina Principiſſa, fuit alta voce poſtulatus Pater reverendus frater Ioſephus Texera Portugallenſis, Ordinis Sãcti Dominici, Sacræ Theologiæ Magiſter, vir omnibus pro ſua eruditione & doctrina probè cognitus: qui Cõfeſſarius multis annis fuit Domini Antonii Regis Portugallię, ſic in noſtris partibus habiti & cognominati. Qui quidem An-

tonius in una quadam ſua epiſtola, quam nos vidimus ſcriptã ad ſummumPontificem tale de ipſo Patre perhibet teſtimonium his verbis. *Ac fratrem Ioſephum Texeram ſacræ Theologiæ Magiſtrum, virum de ſua patria optimè meritum, qui à primo ſui novitiatus anno, ad eum uſque quo me fuit ſecutus, plurimis honoribus & dignitatibus, cùm in ſuo Ordine, tum extra, in Portugallia functus eſt. Quemque veræ obedientiæ filium, & vitæ regularis acerrimum profeſſorem, ſuique Ordinis conſtantiſſimum propugnatorem ſemper & ubique extitiſſe omnes ſciunt &c.* Cùm acceſsit ſupradictus Pater ad Illuſtriſsimum D. Legatum, ei injunctum fuit à Cardinalibus aſsiſtentibus, ut in genua procumberet ſecus pedes dicti Illuſtriſsimi D. Legati, ut etiam erant flexis genibus iidem Illuſtriſsimi Cardinales & cæteri Prælati. Statim Dominus Legatus prolixo ſer-

mone declaravit, ſibi benè conſtare, informatione facta per certos quoſdam magni nominis viros, ſapientes, pios, & virtutum omnium ſtudioſos, quemadmodum ille ſemper egerit ubique religioſè, & fortiter, ut optimè etiam adoptioni ſuæ, Sancti Dominici filio correſponderet, dum in vivis agẽdo ſpiritum divinum tanti Patris in terra retineret, affectus zelo augendæ Eccleſiæ Dei, & converſionis piæ eorum, qui in erroribus novarũ opinionum verſarentur. Adeóque etiã quia ſibi compertum erat quòd dictus Pater eſſet notus & charus, non ſolùm ſuæ Majeſtati Chriſtianiſsimæ, Principibus, Domino Comeſtabili, ac ejus fratri: ſed etiam gratus ipſi Principiſſæ: ex qua etiam intellexerat, eidem ab ipſa fuiſſe commiſſam curam Excellentiſsimi Principis filii ſui circa ſpiritualia in officio Conſi-

liarii, Eleemoſynarii, Concionatoris. Vt etiam illud ipſum munus habebat erga ſuam Majeſtatem Chriſtianiſsimam. Itidémq; quia ille optimè callebat linguas, Italicam, & Gallicam. Iis de cauſis & aliis multis dotibus, quibus ille eſſet inſignitus, quas tunc ſilentio præteribat ob temporis anguſtias, ſignificavit, ſe valdè gaudere, quòd ipſum iſthic præſentem offendiſſet in eo actu, ut illi hanc oviculam committeret, quæ recèns ad rectam viam ſalutis redierat. Proptereà ſe, ut Legatũ ſuæ Sanctitatis, & illius nomine, illi præcipere, ut id in penſum ſuũ annumeraret: Nimirùm de inſtituenda illa Principiſſa in iis omnibus, quæ ad fidem & doctrinam Chriſtianam pertinẽt, erroribus, ritibus, & ceremoniis Calviniſmi penitùs ejectis omnibus, atq; exeradicatis, perpetuáque oblivione extinctis: Ac ſi-

mul, ut ſibi munus aſſumeret, quod ad Confeſſarii jus & authoritatẽ referri ſolet ad illam Principiſſam audiendam, & abſolvendam ab omnibus ſuis peccatis & erroribus. Ad quod exequendũ munus, ille D. Legatus ipſi omnem ſuam poteſtatem conferebat, adeò integram, atque à Sanctiſſimo D. Papa habebat. Dicto Patri declaravit præterea D. Legatus, abſolutionem, quã Principiſſæ contulerat, eſſe ſolummodò judicialem: ſed alioquin ſe illi hoc injungere munus, ut illam ſacramentaliter abſolveret. Propterea ad ſe pertinere, ut illã audiret in confeſſione, & ſimul abſolveret: atq; medio ſacramenti pœnitentiæ, & altaris ipſa tunc perfectè, & realiter abſoluta remaneret. Denique quartam horæ partem ſupradictus D. Legatus conſumpſit in ea exhortatione ad Patrem Texeram, dũ eum

conſiliis inſtituit,ac documentis ornat quãplurimis, ut recta collimaret in eo munere ac officio præſtando, quo ipſum onerabat,maxima pars circunſtantium non ſe loco movit; donec Illuſtriſſim. D. Legatus finẽ fecit,ac poſteà ſurrexit. Et quia non intellexerant plerique omnes verba illius, id maiorem in modum ſcire cupiebãt,& percunctabantur, ut quid fuerat vocatus iſte Pater, & flexis genibus tam diu ibi perſtiterat. Putabant enim dictum Patrem aliquam confeſſionem ſive abjurationem ibi feciſſe, & ob id mirabãtur vehemẽter,quia etiam agnoſcebant virum, ſciebántque eum non modò incolumem & alienum eſſe ab omni hęreſis labe, nec non & pravæ opinionis: verùm etiam illum ipſum ſemper, & in omni parte ſanctæ noſtræ fidei propugnatorem diligentiſſimum fuerant experti.

Pręterea notũ erat pleriſq; ejuſdẽ Patris exemplo, doctrina, & conſuetudine nonnullos hæreticorũ dogmata deſerentes verum Dei cultũ fuiſſe amplexos. Quod cùm reſcivisſẽt, gaudio ſummo affecti ſunt. Erat autem omnium tanta lætitia tantúmque gaudiũ & animi exultatio tota civitate, ut in illis diebus proximè ſequẽtibus, quacúmque incederet dictus Pater, cum maxima hilaritate, & concurſu plurimo eum ſibi invicem oſtenderent digito: ac dicerent. ECCE, HIC EST.

CAETERVM Domina Principiſſa ex labore iſtius diei malè ſe habuit nocte, ac in ſequenti die, qui erat Sancti Ioannis Evãgeliſtæ, ita ut nõ potuerit è cubiculo prodire. Sed cum nocte altera meliùs ſe habuiſſet, poſtquã illuxit dies, qui fuit Sanctorum Innocentium, decrevit cum ſuo Confeſſore primam à ſua con-

verſione audire Miſſam in Eccleſia maiore Noſtræ Dominæ. Quò ſe illa contulit circa decimam, eam comitãtibus Illuſtriſſimis Dominabus Comeſtabili, & Ammiralia, & aliis quamplurimis magnatibus, & primariæ notæ fœminis. Ipſo die ei miſsã celebravit dictus Pater Texera, ut idẽ fecit in aliis Eccleſiis diebus ſequẽtibus, uſq; ad nonũ diẽ Ianuarii, tertiã octavam poſt Regalia, die Iovis, quindecim diebus ab ipſius Principiſſæ converſione, quo die ſtatutũ eſt ab Illuſtriſsimo Domino Legato, ut illa primũ ſuum Paſcha celebraret. Ego ipſe die Mercurii præcedente circiter tertiam veſpertinam ſecutus ipſam Principiſſam uſque ad monaſterium Capuchinorum vidi, cùm illa in primo ſacello ad lævam, intrando Eccleſiam ſecus pedes dicti Patris Confeſſarii flexis genibus,

plùs unius horæ ſpatio perſtaret: & tandem ipſum eam abſolvere animadverti. Atq; quãvis procul abeſſem, audivi tamẽ abſolutionis verba. Inde reverſam ſum in domum uſq; ſuã comitatus. Die inſequente præſens fui in choro Ecclesiæ Maioris Noſtræ Dominę, cùm ibi ſacrũ faceret Illuſtriſſimus D. Legatus ad altare maius. Et cùm veniſſet tempus, quo Illuſtriſſima Principiſſa deberet ad altare accedere, perceptura de manibus dicti Illuſtriſsimi D. Legati ſacramentum diviniſsimum, omnibus illic proſtratis in genua, ſurrexit Termularũ Reverendiſsimus Epiſcopus Franciſcus Scottus, jam nominatus, (vir ſummus Theologus, gravis judicio & authoritate: in cujus vultu mihi viſus ſum veriſsimè antiquorum Præſulum, quos Eccleſia nobis commendat, venerabilem faciem contemplari)

& adiens Principiſſam Illuſtriſſimam, quæ erat genu flexo circa Cathedras chori dextri, illam admonuit jam adeſſe tempus, ut ad percipiendum ſanctiſsimum Domini Corpus accederet, & eā adjuvit, brachio ſublevans, eámque ab una parte comitatus eſt ad altare, cum ab altera parte adeſſet idem Pater Texera, qui ſecus illam etiam genu flexo per totum mane perſtiterat. Poſtquā verò ipſa diviniſsimū Sacramentum percepit, eodem comitatu ſeſe in priſtinum, ubi ſedebat, locum recepit, vultu ſemper detecto, cum tam ſingulari modeſtia, & adeò compoſita devotione, ut omnibus admirationi fuerit, & pleríque lachrymis fleverint obortis. Aſtiterunt in eo actu omnes magnates Eccleſiaſtici antè denominati: Principes verò & Domini pręcipui Henricus Borbonius, Dux Montpenſe-

rius, Renata Eſtenſis Duciſſa Nemoroſiorũ, & Catharina Clivẽſis, Duciſſa Guyſiæ, illius nurus: Domina Comeſtabilis, Dominus Admiralius, & Gilbertus Trimollius, Marchio de Royã, ejuſdem Principiſſæ conſobrinus, Dominus Commendator de Chaſtes, Franciæ Viçadmiralius, & multi alii viri magnates & nobiles, & fœminæ innumeræ, cum infinita populari gẽte. Quæ res, cùm prævideri non potuerit, tantò admirabilior evaſit. Præſertim quia eo ipſo die contigit, ut Sua Majeſtas Chriſtianiſsima convocaverit concilium publicum omnium Principum, & præcipuorum Coronæ & regni officialium, cum Deputatis civitatum, & urbium ex ſingulis Ordinibus, qui tunc erant ibi in comitiis coadunati, ut inde augurari poſſet quiſpiam non affuturos pleroſque. Nihilomi-

nus tanta fuit populi & nobiliũ multitudo, ut niſi adeſſent Domini Comeſtabilis excubitores, eſſent omnes Principes, Prælati, ac Magnates multò pejus tunc habiti, quàm in converſione dictæ Principiſſæ fuerint in Eccleſia Sancti Michaëlis.

Peracto ſacro Illuſtriſſimus D. Legatus domum ſuam rediit. Statim eum ſecuti ſunt Illuſtriſſima Principiſſa, duciſſæ, Nemoroſiorum, & Guyſiæ, Domina Comeſtabilis & aliæ pleræq; primariæ fœminæ. Nec verò Dominus Comeſtabilis, & D. Admiralis diu tardarunt. Cùm porrò fuiſſent omnes in unum congregati, convivium ſterni & pręparari cœptum eſt: quod quidem adeò fuit ſplendidum, opiparum, & pollucibile, quantùm animo perfectiſſimum concipi poteſt. Vidi certè pleróſque viros nobiliſſimos illud admirari,

non tam ob rerum omnium copiam, quàm ob apparatum & induſtriã, qui apertè ſe multa ſympoſia lautiſſima, præterquàm iſthic, alibi vidiſſe: ſed illud præ cæteris omnibus inſtructiſſimũ, nec uſquam ſimile iſti vidiſſe aiebãt. Aderãt pluſquã trecenti viri nobiles, ac domicellæ: (cùm aula eſſet vaſtiſſimæ amplitudinis) qui, quæque illuc ſolùm ſpectatum venerant animi gratia. Atqui ipſiſſimi convivio ipſo frui non deſierunt. Quandoquidem quanta condîta famuli è menſa ſuſtulerunt, quæ multa plurima extiterunt, omnia illa impertierunt aſtantibus liberaliſſimè. Ita ut non eſſet ullus, ſive tenuis fortunæ ſive opibus potens, qui nõ aliquid voraret inde, aut domũ ſuam aſportaret. Eodẽ die apud Illuſtr. Dominũ Legatum plures 200. convivati ſunt, præter ſuos familiares. Intra quem nume-

rum nobiles & Domicellæ D. Principiſſæ, & aliarum cum viris præcipuis comprehendi debent: quorum omnium mẽſæ eodem apparatu, atque illa D. Legati ſumma lautitia inſtructæ fuerũt. Excubabant præ foribus cuſtodes duplici numero militum, tã è regia domo, quàm è D. Illuſtriſsimi Comeſtabilis ſatellicio, adeóque D. Illuſtriſsimi Legati ipſius. Ita, ut nullus ingrederetur, qui non eſſet alicujus notæ, aut ea libertate præditus agnoſceretur. Multa multi de eo convivio ſunt opinati quanti maximi conſtitiſſet. Qui propius ſcopum attigerunt, illi ad mille ducentorum aureorũ numûm æſtimarunt. Qui minus, ad octingẽtorum. Qui tamen penitiùs penum ipſum D. Legati introſpexerunt, conſultis etiam præſtantiſsimis archimagiris, qui in eo operam ſuam locarunt, id totum
quic

quicquid impenſum fuit, non pluris quàm ſexcẽtorum aureorũ numûm, vel minoris ad quadringentorum diſpendium illud deveniſſe cenſuerunt. Sed revera ex promocondi viri nobilis & magnifici fidelitate & induſtria, necnon ope & vigilantia ſuppræfectorum ſuorum, non trecentorum numûm aureorum impẽſam exceſsit. Tantùm valet ſervorum fidelium zelus & amor ergaDominum. Vt ſupra dixi, nõ tantùm affluentiam admirabantur, ut ipſam ſtructuram epularũ cum tanta promptitudine apponendi, ſilentio & tranquillitate ſerviendi: ut non plus eſſet ſtrepitus, quàm ſi quinque vel ſex convivæ tantùm mẽſis accubuiſſent. Quæ res digna eſt notatu, & admiranda valdè. Poſtquàm verò gratię actæ fuerunt, inferũt famuli menſæ quædam operis piſtorii artopegmata, quorũ erat

piſtura, è Zucaro candidiſsimo condîto, confecta. Rogarunt autem Principiſſas, ut illa artopegmata detegere vellent, & adaperire. Mox autem, ut aperta fuerunt, exiliunt cuniculi puſilli multicolores, cum campanulis è collo penſilibus argẽteis, cũ multis ſimul paſſerculis. quod quidem omnes convivas magno applauſu exhilaravit, ac circunſtantes, cùm ipſi cuniculi ſe in fugam currendo conjicerent, paſſerculi verò evolarẽt. Verùm cùm è veſtigio multi venatores inſiſterent, ne unus quidem ipſorum evadere potuit. Omnes denique ex ipſo convivio adeò hilares exierunt, tantáque animi voluptate perfuſi, ut multos poſt dies in aula nulli alii haberentur ſermones, quàm de eò.

Atque ita mihi viſum eſt omnia hæc particulatim deſcribere multas ob cauſas graves, quas

quiſq; per ſe expendere poteſt ob tantæ rei admirationẽ, quanta eſt Illuſtriſsimæ Principiſſæ verè pia converſio, & benigna ſimul ejuſdem in gremium Eccleſiæ receptio. Potiſsimùm verò ob ipſius actus dignitatem & rituum, qui in ejuſmodi obſervari debent: nec prætermiſſo verè ſpiritualis gaudii ſymbolo, quod Illuſtriſsimus D. Legatus voluit paterna liberalitate, ut ſic terrena cœleſtibus reſponderent, quandoquidem Angeli Sancti in converſione peccatorum lætantur. Et ſic etiam omnes in ſalute animarum gaudere debent. Hîc addidi epiſtolas duas, unam Illuſtriſſimę D. Principiſſæ, poſt ſuam ad ſinum Romanæ Eccleſiæ converſionẽ, Miſſam ad D.D. noſtrũ Papam: Alteram ejuſdem Domini D. Papæ ad ipſam Principiſſam. Atque diſputationem in qua determinatur, quomodo ſint Minores re-

ducendi in gremium Eccleſiæ: Vale. Si quid aliud tibi præſtare poſſum, mi Raphael, tutè me mone. Non deero juri mutuæ inter nos morituræ nunquam amicitiæ. Deus adeſſe velit cunctis omnibus. Dat. Pariſiis 12. Martii anni 1598.

Epiſtola Illuſtriſſimæ Dominæ D. Principiſſæ, Henrici Condæi Principis matris, poſt ſuam in Sanctæ Eccleſiæ gremium converſionem, miſſa ad ſummũ Pontificem Clementẽ VIII. ex Gallico in Latinum tranſlata.

SANCTISSIME PATER,

Poſtquã mea privata incommoda, & calamitates publicæ non mihi concedunt, mittere ad ſanctitatem veſtram unum aliquem ex meis nobilibus domeſticis, uti debebam, & mihi eſſet in votis, hac libertate uti conſtringor, ut haſce literas eidem Sanctitati Veſtræ

ſcribam, in eum finem, ut ipſi quàm humillimas gratias agam, non ſolùm de eo Brevi,omnis benignitatis & clemẽtiæ pleno,quo Sanctitati veſtræ me dignari viſum eſt, quod ſummo honori duco: ſed etiam ob multa, eáque inſignia, quæ mihi præſtitit, pietatis officia Dominus Legatus, cùm me in gremium Sanctæ Eccleſiæ recepit: & me quamplurimis ſalutaribus inſtruxit monitis. Adeóq; illius protectionis ergò,quam dudũ ipſa Sãctitas Veſtra ſibi dignata eſt aſſumere circa meũ filium, meámque filiam. Id autem veſtræ Sanctitati aſſevero, quòd ipſe mecum, meï inquam liberi, debemus, ab illa omne noſtrum qualecúmque eſt bonum profiteri extitiſſe,ac ei acceptum deberi. Ita etiam nullos unquam fore, qui maiorem ei deuotionẽ habeant, ipſi ſcilicet Sanctitati Veſtræ,& Sacroſanctæ Sedi: nec qui plùs per omnia & in omnibus obedientiæ rependant omnimodæ, inquam, ac humillimæ. In eo affectu expecto dum me ſua Sanctitas ſuis mandatis cohoneſtet;eidémque ſupplicabo ut mihi ſuam ſancti favoris gratiã impertiatur. Deum autem oro, Sanctiſſime Pater, ut ſibi omnium ſuorum ſa-

crorum deſideriorum complementum tribuere dignetur. Dat. Pariſiis hodie 20. Martii anno 1597.

Veſtræ Sanctitatis devotiſſima & obedientiſſima filia

CARLOTTA CATHARINA TRIMOLLIA.

Supra autem,

Ad Sanctiſsimum Patrem Dominum D. noſtrum Clementem VIII.

Reſponſio Sanctiſſimi Domini D. noſtri Papæ Clemētis 8. ad Illuſtriſſimam D. Principiſſam Condæi, poſt ejus converſionē.

CLEMENS PP. VIII.

DILECTA *in Chriſto filia Nobilis mulier ſalutem & Apoſtolicam benedictionē. Antea quidem, Cum ex literis dilecti filii*

noſtri Alexandri Cardinalis de Florentia, noſtri & hujus ſanctæ Sedis Apoſtolici Legati, de tuæ nobilitatis converſione, & intra gremiū Catholicæ Romanæ Eccleſiæ reductione accepiſſemus, ſummam in Domino voluptatem cepimus, & ſingulares Deo, & Patri miſericordiarum gratias egimus: nunc autem lectis literis tuis, quibus tu ipſa id nobis ſignificas, tantámque erga nos, & hanc ſanctam Sedem, unà cum filiis tuis pietatem, & devotionem oſtendis, iterum magno ſpiritali gaudio exultavit cor noſtrum in Deo, qui ſecundum divitias bonitatis ſuæ, non permiſit te ancillam ſuam diutiùs jacere in tenebris; ſed eduxit te in admirabile lumen ſuum, & lucem Catholicæ veritatis. Gratulamur tibi filia, Deúmque bonorum omnium auctorem, quod ſæpè pro te fecimus, nunc maximè precamur, ut opus ſuum in te confirmet, atque cuſtodiat, & ſua dona tueatur. Te verò hortamur, ut quanta fecerit tibi, is qui potens eſt, crebrò conſideres, Téque ad ejus gloriam pro tua virili parte procurandam, toto ex corde impendas: quod te facere non dubitamus, & facturam confidimus, eadem diuina gratia juvante, quæ Te potenter & ſuaviter ad viam ſalutis attraxit. Sed egregiè in primis de Catholica Religione, de ampliſſimo regno iſto, & de Chriſtiana tota Repub. mereri potes, Prin-

cipe filio, Nobis unicè dilecto, piè, & Catholicè educando: qui ea præſtanti indole, iis naturæ ornamentis, in ſpem tanta Succeſſionis adoleſcit, quod cùm feceris, illi ipſi, quem tantoperè amas, optimè conſulueris. Nam pro tua prudentia intelligis, & regnā in Dei manu eſſe, & omnem veram fælicitatem ex eo pendere, ut illi demum fælices & florentes ſint, qui cum Deo, & ejus Eccleſia Catholica firmiſſimè cohærent. Contra verò qui ab eo, ejúſque Eccleſiæ unitate diſcedūt, infeliciſſimi meritò ſint exiſtimādi. Quod multis & antiquis exemplis, & recentibus approbatur. Nos verò & nobilitatem tuam, & filios tuos paterno affectu proſequimur, & vos in Chriſto creſcere in virum perfectum, & omni cœleſti gratia abundare ſemper optamus. Cætera hoc de genere idem Cardinalis, & noſter Apoſtolicus Legatus, qui te & tuos ſincere in Chriſto diligit, copioſiùs exponet, & nos Tibi Apoſtolicam noſtram benedictionem impertimur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die vltima Maii M.D.XCVII. *Pontificatus noſtri anno ſexto.* Subſignatum erat inferiùs, *Sylvius Antonianus.* & in ſuperſcriptione, *Dilectæ in Chriſto filiæ Nobili mulieri, Principiſſæ Condenſi, Matri.* & obſignatum D. Petri ſigillo.

QVONIAM verò poſtquàm fuit abſoluta Illuſtriſſima Principiſſa, & in gremium Eccleſiæ recepta: & quia jam de Principe filio ejus actum erat, & ipſe Illuſtriſſimo ac Reverendiſſimo Domino Cardinale Gondy Eccleſiæ fuerat reconciliatus, deinceps habita eſt ratio Illuſtriſſimæ puellæ Leonoræ Borboniæ filiæ ipſius, ut juxta ſacros Canones reciperetur, pro ætatis ſuæ conditione, ſuíq; ſtatus dignitate: ſicque cum illa aliter agere oportere viſum eſt, in ſequenti ut diſputatione breviter oſtenditur.

Diſputatio de reductione infantium, ac puerorum in gremium Eccleſiæ.

DVBITABATVR enim, quomodo reducenda eſſet in gremium

Eccleſiæ puella novem annorum cum dimidio, &nutrita ab hæreticis parentibus, mortuo patre & matre converſa: Præſupponebatur non teneri abjurare ex Concilio Toloſano, anno 1229. cap. 2. quo cavetur, quod univerſi, tam mares, quàm fœminæ, maſculi à decimoquarto anno, & ſupra, & fœminæ à duodecimo abjurent omnem hæreſim, & idē in Concilio Biterenſi cap. 31.

IDEO concluſum fuit puellam eſſe viſitandam, & ſecundum indolem ipſius eſſe procedendum: quia in illa ætate poſſunt eſſe vel doli capaces, & habere aliquod ingenii acumen, vel certè acrioris ingenii & judicii, ut poſſent malitias hæreticorum comprehendere juxta inſtitutionem parentum, vel etiam non doli capaces, & abſque aliqua malitia.

PRIMO caſu, quo ignorantia

ſuffragatur ætatis, eſſet manus quædam impoſitio adhibēda, nō reconciliatoria, ſed curatoria, & quædam manus extenſio cū oratione invocato Spiritu Sancto paracleto.

SECVNDO caſu, eſſet locus mitiſſimę pœnitētię, quia ſi illud, nimirùm acrimonia ingenii & judicii, eſt naturæ & indolis aliquo vitio, ſperari poteſt, puellam eſſe facilè depoſituram, & emendatiorem futuram creſcente ætate. Ac etiam nulla eſt pœnitentia in hoc caſu, in quo puella à parentibus decepta eſt: Et ideo ab omnibus pœnis hæreticorum excuſanda eſt, Iure ita diſponēte: Et omnino manus impoſitio reconciliatoria ſufficeret: nec aliqua alia ſolēnitas neceſſaria eſt, poſt duodecimum, vel quartumdecimum annum completum.

TERTIO nihil aliud neceſſarium eſſet, quàm Chriſtiana &

Catholica inſtitutio & educatio.

QVA propter examinata puella, & reperta illa abſque aliqua naturæ malitia, videbatur eſſe in tertio caſu, nec requiri ullam ſolemnitatem. Hac de cauſa, attenta perſonæ nobilitate, fuit per Illuſtriſſimum ac Reverendiſſimũ Dominum D. Legatum à Latere ſummi Pontificis, Sanctæq; Romanæ Sedis in regno Franciæ Alexandrũ Medici Cardinalem & Archiepiſcopum Florentiæ extenſa manus ſuper Illuſtriſſimã Dominam Leonorã Borboniam, Protoprincipis ſororem, puellam novem annorum, menſium undecim, undecimque dierum, 10. Martii anni 1597. cum invocatione Spiritus ſancti, ut ſupra dictũ eſt in primo caſu.

ITA ergo ad exemplum Illuſtriſſimi Legati agere debent quibus animarum ſalus cõmiſſa eſt, ratione habita ætatis, perſonarũ

& ſtatus: nec enim omnia omnibus conveniũt. Maiores verò natu diſciplina ſeveriori coërceri debent. Cum parvulis autem Eccleſia pia mater facilè diſpenſare ſolet. Atque ut hæc omnes pleniùs intelligant, ex Iure ipſo ita probare poſſumus, non ſatis eſſe, ut aliquis ſchiſmaticus aut hæreticus ſimpliciter abjuret hæreſim, & errorem, aut ſchiſma in quibus priùs verſaretur, niſi etiã de cætero ipſum irregularitatis impedimentum, quod omnes hæretici de facto incurrunt, tollatur per deſpenſationem Summi Pontificis. Regula Iuris ita ſe habet. Quiſquis eſt vel fuit Schiſmaticus aut hæreticus, irregularis eſt, etiã ſi converſus & admiſſus ad gremium Eccleſiæ pœnitentiam peregerit. Speculat. titu. de diſpẽſatione §. juxta. & videtur probari textus in cap. convenientibus 1. quæſt. 7. de Purgat. Cano.

Quia licet delictum per pœnitẽtiam & abjurationem ſit purgatum, non tamen eſt ſublatũ impedimentum, ſive irregularitas ex delicto oborta, & propterea niſi deſpenſatum fuerit cum tali ſchiſmatico, ſive hæretico, ad unitatem Eccleſiæ reverſo, ad beneficia & dignitates Eccleſiaſticas promoveri non poterit, ac irregularem quoque remanere pronunciavit Maiolus lib. 5. de irregular. cap. 46. & in hoc caſu ſolus Papa poteſt diſpenſare, ut Panormitanus &c.

FINIS.

VA1
1550596

148.
A.
37.